

การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืน
ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรแรม
แบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาตำบลเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด

รองศาสตราจารย์ ดร. วุฒิชชาติ สุนทรสมัย

ว่าที่ร้อยตรีชนาวุฒิ โรจน์รุ่งทิวี

นางสาวเกศริน อิมเล็ก

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ISBN 978-974-384-371-6

พุทธศักราช 2550

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็ง และ ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ของพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือ จากหลายฝ่าย

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ อุปถัมภ์ อธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ พันธุ์วัฒนา รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ฉกรรจ์แดง คณบดี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ พัทธนี นนทศักดิ์ หัวหน้าภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่เปิด โอกาสและสนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้และขอขอบคุณหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนที่ให้ความร่วมมือแก่คณะผู้วิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณผู้ประกอบธุรกิจทุกท่าน ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ของพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และดูแลคณะผู้วิจัยในขณะ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นสิ่งบูชาพระคุณของ บิดา มารดา รวมถึงครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณของคณะผู้วิจัยทุกท่าน

รองศาสตราจารย์ ดร. วุฒิชชาติ สุนทรสมัย (หัวหน้าโครงการวิจัย)

ว่าที่ร้อยตรีธนาวุฒิ โรจนรุ่งทวี (ผู้ร่วมวิจัย)

นางสาวเกศริน อิมเล็ก (ผู้ร่วมวิจัย)

AQ 0052730

- 5 ก.ย. 2551 ๒๕๐๑/๒๙๖๐

243380

เริ่มบริการ

18 ก.พ. ๒๕52

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการและผู้สนใจประกอบการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ให้มีความรู้ด้านการตลาดในการประกอบการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ และศึกษาปัญหาในการประกอบธุรกิจตลอดจนส่งเสริมการร่วมมือกันของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์กับชุมชน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดจำนวน 2 ครั้ง ๆ ละ 6 ชั่วโมงรวม 12 ชั่วโมง โดยกำหนดพื้นที่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อประกอบเป็นคู่มือ และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งผลลัพธ์ด้านความพึงพอใจ และระดับการนำความรู้ที่ได้รับ ไปประยุกต์ใช้จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรม

ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดซึ่งพิจารณาโดยอาศัยการจัดการเชิงระบบ 3 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นหลัก การปรึกษาหารือ โดยอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากการประชุมชี้แจงแก่ผู้สนใจเข้ารับการอบรมองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งสามารถกำหนดสถานที่ เนื้อหา เทคนิค วิธีการ สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2. การดำเนินงาน ผู้วิจัยและชุมชนร่วมกันประชาสัมพันธ์โครงการ และดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดตามที่กำหนดกันไว้

3. ผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ประเมินผลลัพธ์ของโครงการด้านความพึงพอใจและการประยุกต์ใช้ ดังนี้

3.1 ผู้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาด จำนวน 9 คน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุระดับ 41-45 ปี การศึกษาอ่านออกเขียนได้ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจมากต่อการบรรยายที่สนุกไม่น่าเบื่อ เนื้อหา มีความน่าสนใจ ระยะเวลาที่เหมาะสม และการบริการอาหารว่าง/อาหารกลางวัน รวมทั้ง การได้ฝึกปฏิบัติจริง และนำไปใช้ได้จริง

3.3 ผลลัพธ์จากการถ่ายทอดฝึกรอบรมมีความสอดคล้องด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร เช่น โสมสเคย์ในฝันของชาวเกาะช้าง บทเพลงที่ร่วมกันร้องและแต่งขึ้น โปรแกรมการท่องเที่ยว

ผลการศึกษานี้ทำให้ทราบได้ว่าผู้ประกอบการมีความรู้พื้นฐานด้านการบริการอยู่มากแต่ยังขาดความช่วยเหลือด้านการตลาดอย่างถูกต้อง และสามารถทราบปัญหาที่สำคัญของการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโสมสเคย์ของตำบลเกาะช้าง จังหวัดตราด คือ การที่ผู้ประกอบการแต่ละบ้านต่างคนต่างทำ ขาดความร่วมมือของชุมชนเอง และขาดการประสานกับหน่วยงานระดับท้องถิ่น แม้ว่าผู้ประกอบการอาจจะเป็นญาติพี่น้องกัน

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย คือ การติดตามผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้อาศัยความสัมพันธ์ในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายชุมชนที่เป็นรูปธรรมที่มีได้มุ่งเน้นเป้าหมายทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่มุ่งการรู้จักสามัคคีเป็นแก่นแท้ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ และระบุปัญหาของชุมชนรายรอบที่ได้รับผลกระทบต่อการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่ต้องการที่พักรวมแบบโสมสเคย์ที่เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

Abstract

The study of the transference of knowledge of marketing to strengthen and sustain eco-tourism and home-stay business in Koh Chang, Trad aims to develop the entrepreneurs and other interest groups' capacities/efficiency, and to identify problems in conducting businesses in eco-tourism and home-stay business. In addition, this research also aims to promote the cooperation between the entrepreneurs and the community. This study is conducted in the form of participatory action research in order to transfer bodies of knowledge in the fields of marketing skills. The area of study, objectives, details, media, and evaluation criteria are scoped.

The study found that:

1. **Input factors:** the research is mainly conducted through first-hand practices, and consultation. This is performed in accordance with the concept of the participation in transferring of knowledge namely; marketing skills. It is cooperated by the target groups, and the local administrative organization. Accordingly, details, techniques, methodology, and media can be well-determined.

2. **Processes:** the project is publicized, and the aforementioned skills are transferred.

3. **Results:** the evaluation of the project is portrayed in terms of satisfaction and the application of the knowledge as:

- 3.1 There are 9 participants in marketing training service. Mostly, the participants are women aged between 41-45 years with literary (primary) education to secondary education.

- 3.2 The participants are satisfied with an interesting lecture, meals, coffee break service, and the facts that the transference of marketing knowledge is practical and applicable.

- 3.3 The outputs of the training are different across on each objective and detail of the session. Some of those have been done in the forms of "Ideal Home-stay for Koh Chang's people, co-composed songs and tour programs.

The results show that the entrepreneurs have gained the basic marketing skill; however, they still lack of marketing support, including English skills, and the accurate financial and accounting skills. It is acknowledged that the lack of cooperation among the entrepreneurs may be a major problem of eco-tourism and home-stay business in Koh Chang, Trad.

The suggestion for further research is to monitor whether the marketing knowledge is practical and applicable in a real situation. It might be done through networks in the community and it should not be focused on economic aspect, as well as the harmony of the community. Furthermore, the study of problems raised by surrounding communities affected from continual floods of tourists who want to experience homestay housing should be fruitful to conduct the research.

สารบัญ

หน้า

ประกาศศุณฺญูปการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิด.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว.....	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์.....	22
แนวคิดและปรัชญาทางการตลาด.....	26
การวิเคราะห์ศักยภาพของที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด.....	29
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราด.....	30
ประวัติ ของกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
	รูปแบบการวิจัย.....	55
	ประชากรและวิธีเลือกตัวอย่าง.....	56
	เครื่องมือในการวิจัยและขั้นตอนการถ่ายทอดองค์ความรู้.....	59
	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4	ผลการศึกษาวิจัย.....	62
	ผลการศึกษาสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกาะช้าง จังหวัดตราด.....	62
	ผลการศึกษารูปแบบการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราดในปัจจุบัน.....	65
	การฝึกอบรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้.....	76
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	91
	สรุปผล.....	91
	ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้.....	95
	การอภิปรายผล.....	99
	ข้อเสนอแนะ.....	107
	บรรณานุกรม.....	109
	ภาคผนวก ก.....	114
	ภาคผนวก ข.....	117
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	118

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวทั่วไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	16
2.2	ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	17
4.1	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค.....	74
4.2	เนื้อหาและหลักสูตรการฝึกอบรม.....	77
4.3	กิจกรรมการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาด.....	77
4.4	วิธีประเมินผลของหลักสูตร.....	78
4.5	การดำเนินงาน ครั้งที่ 1 วันที่ 25 กรกฎาคม 2549.....	79
4.6	การดำเนินงาน ครั้งที่ 2 วันที่ 26 กรกฎาคม 2549.....	79
5.1	การให้บริการและอัตราค่าบริการของโฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราด.....	104
5.2	การบริการและอัตราค่าบริการที่พัก อาหาร ตลอดฤดูกาลที่จัดทำขึ้น.....	105

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการศึกษา : องค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	5
2.1	โครงสร้างองค์การบริหารส่วน.....	11
2.2	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	14
2.3	วิวัฒนาการแนวคิดและปรัชญาทางการตลาด.....	28
2.4	บริเวณบ้านสลักเพชร-โรงถ่าน.....	33
2.5	ภูมิทัศน์ของเกาะช้างใต้.....	33
3.1	วิธีการศึกษาและถ่ายทอดความรู้.....	56
4.1	ประชาสัมพันธ์ธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์.....	68
4.2	การปรับปรุงที่พักแบบโฮมสเตย์.....	69
4.3	สภาพการจัดห้องพัก.....	71
4.4	การรับรางวัลของการอบรมความรู้ด้านการตลาด.....	86
4.5	กิจกรรม “เชือกแสนกล”.....	86
4.6	กิจกรรมกลุ่มโปรแกรมการท่องเที่ยว.....	87
4.7	โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน กลุ่มที่ 1.....	88
4.8	โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน กลุ่มที่ 2.....	89
4.9	โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน กลุ่มที่ 3.....	90
5.1	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	93
5.2	กรอบแนวคิดในการศึกษา : องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	100

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวพักผ่อนแบบ โฮมสเตย์ในเกาะช้างในยุคแรก (20 ปีที่ผ่านมา) เป็น การท่องเที่ยวพักผ่อนที่ยังไม่มีแบบแผน เนื่องจากเกาะช้างยังไม่มีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย หากมี ความสำคัญในฐานะเป็นเพียงท่าจอดเรือหลบลมมรสุม เป็นแหล่งเสบียงอาหารและน้ำจืด โดยเฉพาะบริเวณอ่าวสลักเพชรซึ่งเป็นที่รู้จักกันในหมู่โจรสลัดชาวจีนไหหลำและญวน โดยเกาะ ช้างทิศเหนือติดต่อกะเลอ่าวไทยและอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ทิศใต้ติดต่อกะเลอ่าวไทยและ เกาะคลุ้ม เกาะหวาย เกาะไม้ซี้เล็ก เกาะไม้ซี้ใหญ่ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกติดต่อกะเล อ่าวไทย เกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็น เขาสูง มีผาหินสลับซับซ้อน ส่วนยอดเขาที่สูงที่สุด ได้แก่ เขาสลักเพชร มีความสูงประมาณ 744 เมตร สภาพป่าโดยทั่วไปอุดมสมบูรณ์ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบ

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2549) เกาะช้างมีประชาชนประมาณ 5,890 คน อาศัยอยู่ 9 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การเพาะปลูกผลไม้และไม้ยืนต้น อาชีพทำประมงชายฝั่งและ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และอาชีพเสริม คือ การบริการท่องเที่ยวและบริการที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์ ด้วยความโดดเด่นและมีข้อได้เปรียบในด้านภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ ทำให้เกาะช้างเป็น ที่สนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อการขยายตัว ทางเศรษฐกิจของเกาะช้างในด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและที่พักแรม โดยเฉพาะ ที่พักแรมที่อาศัยความเป็นธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวคือที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ แม้ว่า เกาะช้างมีผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมแบบโฮมสเตย์หลัก ๆ เพียง 3-4 ราย ในระยะต่อมา พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกาะช้าง ทำให้สภาพการค้าเนินธุรกิจโฮมสเตย์ เปลี่ยนไป ชาวบ้านส่วนใหญ่มักสร้างเรือนพักแบบโฮมสเตย์แยกออกมาจากบ้านของตน เพื่อ ด้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้ในพ.ศ. 2548 เกาะ ช้างมีผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมแบบโฮมสเตย์หลัก ๆ ที่ให้บริการที่พักแรมตลอดปี จำนวน 16 ราย รวมทั้งชาวบ้านรายรอบกระจายไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่ติดกับชายทะเลให้บริการเรือนพักแรม แบบโฮมสเตย์ตามฤดูกาลกว่า 30 ครัวเรือน ในระยะเริ่มต้นนั้น ผู้ประกอบการได้รวบรวมกลุ่ม สมาชิกที่เป็นพี่น้องและเพื่อนบ้านที่มีอาชีพหลัก คือ ทำประมงและทำการเกษตร เพื่อหารายได้ เสริมโดยอาศัยบ้านพักของแต่ละครอบครัวเปิดต้อนรับนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวที่พักแรม

แบบโฮมสเตย์ที่เกาะช้างได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี จากผลของการประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านจำนวนห้องพักสำหรับการท่องเที่ยวด้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของชาวบ้านเกาะช้างที่เพียงพอดังกล่าว ได้ส่งเสริมให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อนำจุดเด่นทางธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีความเป็นอยู่ของชุมชน และสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวให้มั่นคงและยั่งยืน

สืบเนื่องจากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์ของพื้นที่ตำบลเกาะช้างได้ จังหวัดตราด โดย วุฒิชชาติ สุนทรสมัยและคณะ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด นั้นพบว่า ผู้ประกอบการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์มีจุดเด่นด้านอภยาศัยไมตรีในการให้บริการ โดยอาศัยสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ให้การต้อนรับ อย่างไรก็ตามจุดอ่อนที่สำคัญที่ควรนำมาพิจารณา คือ สมาชิกในครอบครัวและผู้ประกอบการยังมีปัญหาการขาดทักษะในหลาย ๆ ด้านที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การประกอบการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ ทักษะด้านการให้บริการ ทักษะด้านการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศ และทักษะด้านการบัญชีและการเงิน โดยเฉพาะทักษะด้านการตลาดซึ่งทำให้ผู้ให้บริการสามารถล่วงรู้ความต้องการอันนำมาซึ่งความสามารถในการตอบสนองให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการซ้ำได้ตลอดไป

คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้จัดทำโครงการวิจัยการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของพื้นที่ตำบลเกาะช้างได้ จังหวัดตราด เพื่อพัฒนาความสามารถทางการตลาดในอุตสาหกรรมที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ โดยมีแนวคิดหลักในการสร้างเนื้อหาและกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าว ให้มีความรู้อันส่งผลต่อศักยภาพทางการตลาด เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน และเป็นการขยายโอกาสและสร้างศักยภาพในการในสภาวะการแข่งขันอย่างสูง และสอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อม ชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยว ให้เกื้อหนุนต่อคุณภาพชีวิตและเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยการฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรมและโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวแพคเกจแบบโฮมสเตย์มีเป้าหมายการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ฉะนั้นการจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด ให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมแบบโฮมสเตย์นี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีการจัดการ โดยชุมชนแบบยั่งยืนดังกล่าว ซึ่งมีกิจกรรมการดำเนินการ 2 ด้านดังนี้

1. กิจกรรมด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรมในด้านการตลาด สำหรับกิจการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นการเน้นการให้ความรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participative Community-based Approach) ซึ่งมีวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะ (Coach) แนวคิดทางด้านการตลาด ที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ โดยการพัฒนาการคิดอย่างมีส่วนร่วมและสร้างคู่มือฉบับชุมชนเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการตลาด ที่สามารถนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. กิจกรรมด้านสอนและสื่อการสอน การสอนใช้แบบไม่เป็นทางการและใช้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกับสื่อการสอน ได้แก่ คู่มือการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์มุ่งให้เกิดการตระหนักรู้ ความเข้าใจในด้านการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมด้านการตลาดใช้เวลาการถ่ายทอดฝึกอบรมด้านละ 2 ครั้ง ๆ ละ 6 ชั่วโมงรวม 12 ชั่วโมง โดยมีห้องเรียนตั้งอยู่ในชุมชนของชาวบ้านนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความรู้ด้านการตลาดในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันของผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์กับชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ผู้ประกอบการและผู้สนใจประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการตลาด และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
2. จำนวนนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในบริการเพิ่มขึ้น

3. จำนวนนักท่องเที่ยวที่กลับมาใช้บริการซึ่งเป็นผลของการประยุกต์ใช้ความรู้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5

4. ทำให้ชุมชนได้รับความรู้ ความเข้าใจในองค์ความรู้จากการฝึกอบรมเรื่องการตลาด และตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัยบูรพาและสถาบันเครือข่าย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้สนใจประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวแพคเกจแบบโฮมสเตย์ของหมู่ 1 หมู่ 2 และหมู่ 3 ตำบลเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด

2. ระยะเวลาการดำเนินงาน 12 เดือน โดยสถานที่ดำเนินงานฝึกอบรม คือ ศูนย์พัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และศาลาประชาคมที่ตั้งของหมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการการบริหาร โครงการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินโครงการ

3.2 ดำเนินการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว อบต.และจดหมายเวียนเพื่อให้ผู้ประกอบการที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์ทราบถึงหลักการ วัตถุประสงค์ และแนวทางองค์ความรู้ และการฝึกอบรม

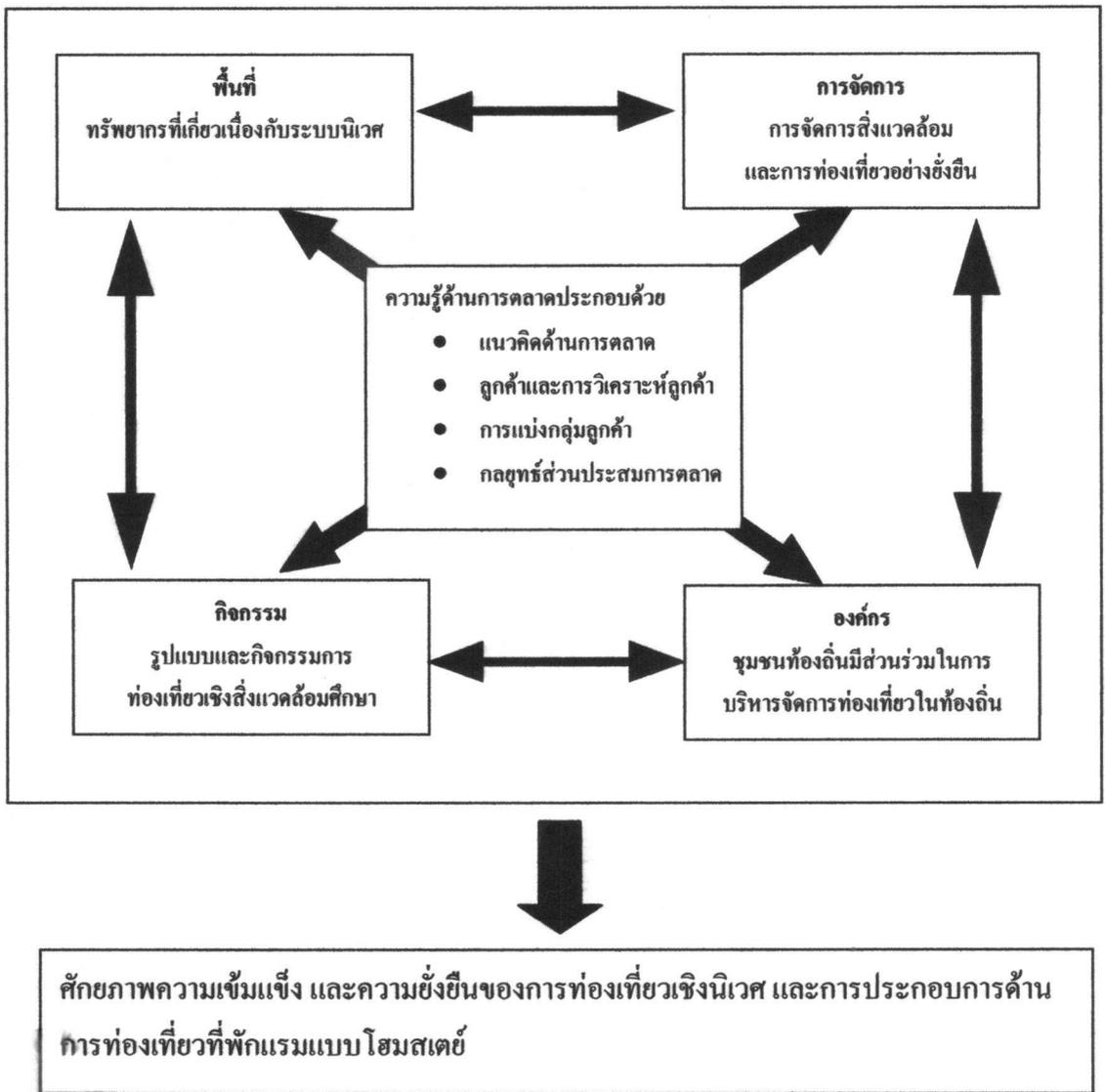
3.3 ประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้วิจัย วิทยากร ตัวแทน อบต. ผู้ประกอบการธุรกิจที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์และผู้สนใจประกอบธุรกิจเพื่อเผยแพร่แนวคิดและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินโครงการ

3.4 ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรม ด้านแก่ผู้ประกอบการที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์ตามที่ได้วางแผนไว้

3.5 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาด และสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ

กรอบแนวความคิด

กรอบแนวความคิดในการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมหลายทฤษฎีด้วยกัน คือ ทฤษฎีชุมชน ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงและแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิจัยนี้ตระหนักว่าองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อัน ได้แก่ พื้นที่ การจัดการ กิจกรรม และองค์กร ควรมีความเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นพลังผลักดันให้ชุมชนได้รับรู้หรือตื่นตัว เห็นความสำคัญและสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ให้เป็นจุดดึงดูดของแขกผู้เยี่ยมชมเยือนประทับใจเมื่อมาได้เยือน แสดงได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา : องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งตามความสมัครใจ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ และประชาชนในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งพึงพิงทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงเทคโนโลยีชาวบ้านซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาอื่น ๆ ที่สมาชิกชุมชนร่วมกันพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจจนกลายเป็นเอกลักษณ์ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว โดยผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ การท่องเที่ยวแบบนี้จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยการสร้างงานและการกระจายรายได้ ขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนด้วย

ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปเยือนจังหวัดนั้นด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำหรือการศึกษา

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเป็นผลจากประสบการณ์ที่สั่งสมผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ศักยภาพของการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมในคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือน คุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามประเภทของแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติของระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ หมายถึง สถานที่พักแรมที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน ที่เป็นผู้ให้บริการ หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับเจ้าของบ้าน เป็นการเปิด โอกาสให้นักท่องเที่ยว ได้ร่วมกิจกรรมประจำวันกับเจ้าของบ้าน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ หมายถึง การดำเนิน การประกอบการบริหารจัดการธุรกิจที่ได้ผลการตอบแทนจากการจัดหาสถานที่พักและอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวและบริหารอื่น ๆ โดยเจ้าของบ้านเป็นผู้ให้บริการ และเปิด โอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมประจำวันกับเจ้าของบ้าน

การถ่ายทอดองค์ความรู้ หมายถึง การสอนและการใช้สื่อการสอนเพื่อให้ความรู้ ด้านต่าง ๆ ตามเนื้อหา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กระบวนการ ตลอดจนการประเมินผลที่กำหนดขึ้น

การตลาด หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์ เสนอบริการด้านที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม กิจกรรมนำเที่ยว และการเดินทางคมนาคม และอื่นๆ เพื่อจูงใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจในระยะยาว โดย ผู้ประกอบการบรรลุเป้าหมายในการบริการอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ด้านการตลาด หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการตลาดที่ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการตลาด การแบ่งกลุ่มลูกค้า การเลือกเป้าหมาย การวางตำแหน่งบริการ การกำหนดกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด ได้แก่ บริการ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริม การตลาด ตลอดจนการกำหนด โปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด มุ่งศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องใน 7 ประเด็นตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์
3. แนวคิดและปรัชญาการตลาด
4. การวิเคราะห์ศักยภาพของประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
5. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราด
6. ประวัติกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดบทบาทการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างเหมาะสม โดยเน้นการพัฒนาที่ต้องสอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางรากฐานการพัฒนาให้เป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการที่ดีในทุกกระดับ ขณะเดียวกันพยายามดึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่มีจุดเด่น คือ การประณีตประณีต เปิดกว้าง เป็นแกนประสานความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างสันติภาพในชุมชน อีกทั้งมุ่งสร้างศักยภาพด้านการผลิตและบริการ เพื่อเตรียมพัฒนาประเทศสู่ความเป็นฐานเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร เพื่อพัฒนาเป็น “ฐานการท่องเที่ยว” ที่หลากหลาย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 ได้ตระหนักถึงปัญหาการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ที่ไร้ระเบียบและขาดทิศทางที่เหมาะสม ดังเช่น การลงทุนด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ไม่ได้คำนึงถึงผังเมืองและผังภาค ทำให้การขยายตัวของชุมชนกระจัดกระจายไม่เป็นระเบียบ ตัวเมืองขยายตัวโดยขาดโครงสร้างพื้นฐานรองรับอย่างเพียงพอ กอปรกับการนำพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ผิดประเภท โดยมิได้คำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ และการลงทุนของภาครัฐ การขยายฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วโดยขาดมาตรฐานการประกอบกรที่เหมาะสมและไม่มีการบังคับใช้มาตรการควบคุมมลพิษอย่างจริงจัง ทำให้เกิดปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสภาวะแวดล้อมของชุมชน โดยตรงมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วโดยปราศจากการดูแล บำรุงรักษาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเป็นระบบทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรม และโบราณสถานหลายแห่งอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม สูญเสียคุณค่าและความงามลงตามลำดับในเวลาอันรวดเร็ว (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544) ด้วยเหตุนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 ซึ่งแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวโดยอาศัยการวางแผนการจัดการผังเมือง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกื้อหนุนต่อคุณภาพชีวิตและเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ดังนี้

1. ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งศิลปกรรมและโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. ใช้ผังเมืองเป็นกลไกประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน
3. อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศไม่เพียงแต่ทางเศรษฐกิจแต่สามารถสร้างความยั่งยืนทางสังคมได้ด้วย ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรงานประจำของมนุษย์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 44) ซึ่งมีจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวที่จำกัดอยู่ที่การพักผ่อนเพิ่มเติมจากนิยามที่ จูจามาต จันทรรัตน์ (2541, หน้า 9, อ้างอิงจาก Leiper, 1979, p. 390) ที่ครอบคลุมถึงจุดประสงค์อื่น ๆ ของการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ “การท่องเที่ยวคือ ระบบซึ่งเริ่มต้นจากนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวด้วยเหตุผลและแรงกระตุ้นแตกต่างกันไป” และนิยามของวรรณภา ศิลปอาษา (2544, หน้า 31) ซึ่งกล่าวว่า การท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งด้วยความสมัครใจเป็นการ

ชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน สถานที่เหล่านั้น หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้

ดังนั้นความหมายของการท่องเที่ยวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ การท่องเที่ยว คือ กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งตามความสมัครใจ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ และประชาชนในท้องถิ่น

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของการท่องเที่ยว คือ หน่วยงานหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบด้วยกัน การแบ่งตามลักษณะของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรูปแบบที่ได้ความนิยมเป็นอย่างมาก โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

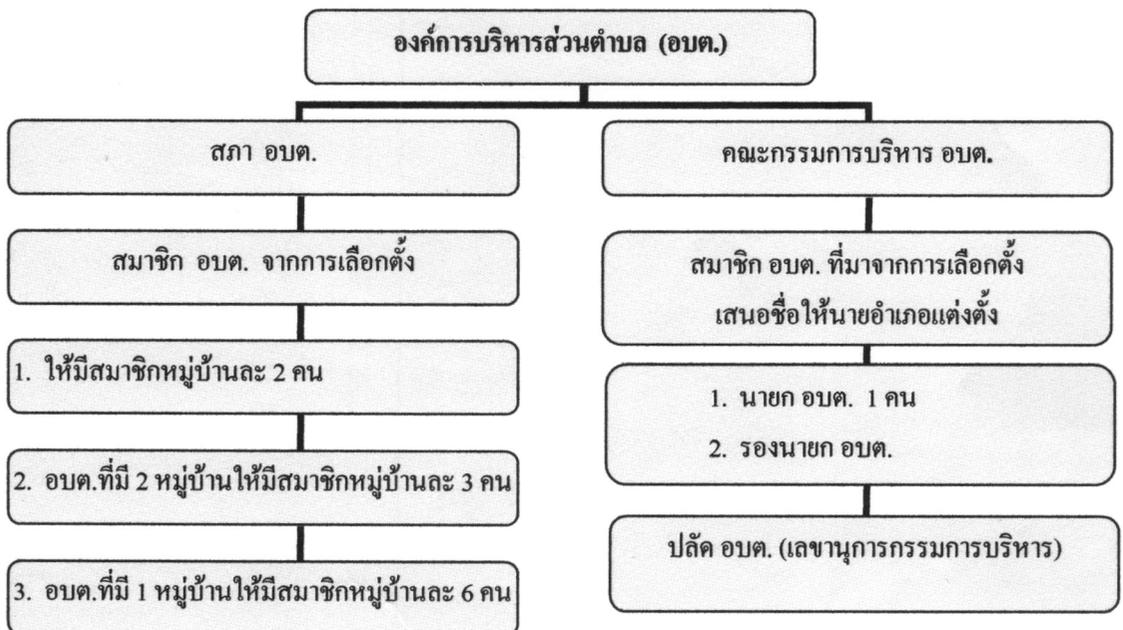
1. กลุ่มที่ให้บริิการนักท่องเที่ยวโดยตรง หมายถึง กลุ่มที่ให้บริิการนักท่องเที่ยวโดยตรง ประกอบด้วย ธุรกิจคมนาคมขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจสินค้าที่ระลึก เป็นต้น แม้ว่าธุรกิจต่าง ๆ เหล่านี้ขายสินค้าและบริการให้ทั้งแก่บุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว แต่ยังถือว่าเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้โดยตรงในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

2. กลุ่มที่ให้บริิการสนับสนุนการท่องเที่ยว ประกอบด้วย บริิการพิเศษต่าง ๆ เช่น ผู้จัดทำเอกสารการท่องเที่ยว หน่วยศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยว กลุ่มที่ผลิตสินค้าเกษตรกรรมและแปรรูปสินค้าเกษตรกรรม เป็นต้น ธุรกิจกลุ่มนี้อาจมิได้ผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง แต่ทำหน้าที่ในการส่งต่อสินค้าหรือบริการให้แก่กลุ่มแรก ซึ่งถือว่ากลุ่มที่สองนี้มีความสำคัญในการสนับสนุนอุตสาหกรรมบริการเช่นกัน

3. กลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย นักวางแผน หน่วยงานรัฐบาล เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันการเงิน นักลงทุน สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรมและอาชีพ องค์การเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐจะมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายการบริหารประเทศ มีหน้าที่กำกับวางแผน โดยกำหนดแผนหลัก (รวมทั้งแผนรอง ระดับภาค ระดับจังหวัด และแผนปฏิบัติการระดับพื้นที่) การออกกฎหมายและกฎระเบียบ ติดตามงานด้านการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยว และผลักดันแผนการดำเนินการด้านงบประมาณ โดยประสานงานไปยังหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านการวางแผน อาทิ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure of Development) ที่เป็นการลงทุนด้านสาธารณูปโภค เช่น การสร้างเส้นทางหลวง การตัดถนนเข้า - ออกหมู่บ้าน ประปา ท่าอากาศยานหรือสนามบิน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในการบริหารและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่นั้น

มีปัจจัยหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ตลอดจนชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว องค์กรปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมาก คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งตามนโยบายรัฐบาล อบต. จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยตรง เพราะในฐานะเจ้าของพื้นที่ อบต. มีหน้าที่คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย ตามแผนแม่บทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ. ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนด โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล : (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546, หน้า 152) ดังแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ทั่วไป พัฒนาดำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
2. อำนาจที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
 - 2.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัด

มูลฝอย และสิ่งปฏิกูล

- 2.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 2.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 2.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 2.7 คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น

2.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

3. อำนาจหน้าที่ที่อาจจัดทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

- 3.1 ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- 3.2 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3.3 ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 3.4 ให้มีและบำรุงรักษาสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และ

สวนสาธารณะ

- 3.5 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 3.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 3.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 3.8 การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 3.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.10 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 3.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 3.12 การท่องเที่ยว
- 3.13 การผังเมือง

องค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบัญญัติตำบลเพื่อให้บังคับภายในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย หรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยจะกำหนดค่าธรรมเนียมหรือกำหนดโทษปรับไม่เกิน 500 บาท นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องทำหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ด้วย ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ที่กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และยังกำหนดให้เทศบาลเมืองพัทยาและ

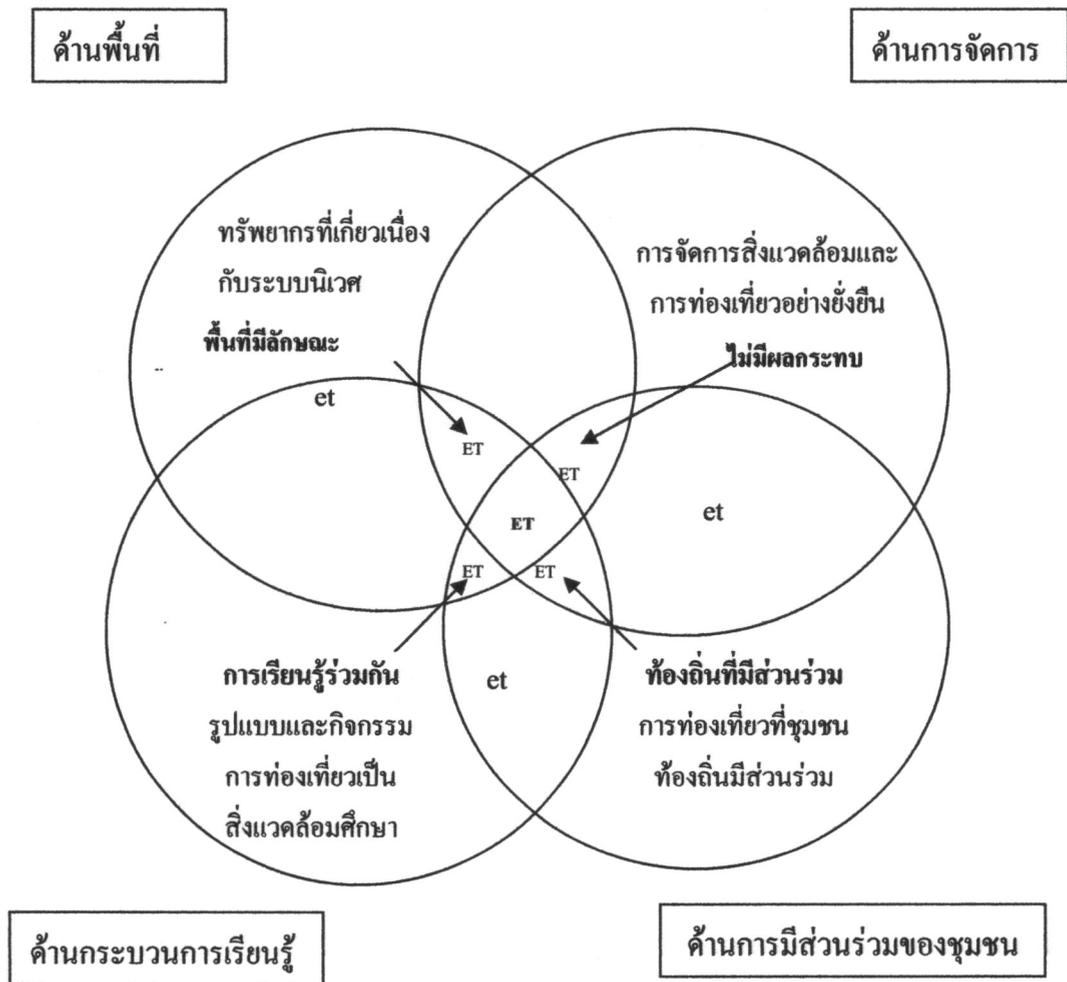
องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สถาบันต่าง ๆ และนักวิชาการหลายคน ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแปลมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า “Eco-tourism” ซึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำว่า Ecology ที่แปลว่า นิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หมายถึง การท่องเที่ยว และองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐควีนสแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เนื่องจากมุ่งเน้นสิ่งดึงดูดใจตามธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง อันจะช่วยเพิ่มความรู้แก่นักท่องเที่ยวและเกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น (นำชัย ทุนผล, 2543) ในขณะที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ และเป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ โดยผู้เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ร่วมกันภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการรักษา ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546) นอกจากนี้องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้อธิบายลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเอกสารเผยแพร่ พ.ศ. 2545 ไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำนี้ถึงธรรมชาติ
2. ให้ความรู้และสื่อความหมาย
3. เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มขนาดเล็ก
4. ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ
5. ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น
6. กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

จากความหมายและคำจำกัดความข้างต้น สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ใช้ในการศึกษานี้ว่าเป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศ การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนซึ่งพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกิดจากภูมิปัญญาอื่น ๆ ที่สมาชิกชุมชนร่วมกันพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันด้วย มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จากความหมายดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น รายละเอียดดังปรากฏในภาพที่ 2.2 (มึศรา สามารถ, 2543, หน้า 25-27)

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หมายเหตุ : ET, ET, and et แสดงความเข้มข้นหรือบทบาทความสำคัญที่มีผลกระทบต่อระบบการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ

จากภาพที่ 2.2 แสดงขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังรายละเอียด 4 ด้านต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่

การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก หรือการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism) เป็นสำคัญ ได้แก่ ดิน หิน น้ำ ป่าไม้ ภูเขา ทะเล ชายหาด น้ำตก ตลอดจนสิ่งที่มีชีวิตที่อยู่อาศัยในแหล่งธรรมชาติต่าง ๆ หรืออาจเรียกว่าเป็น การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศ (Ecological-based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ

การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Travel) โดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน นั่นคือเป็นการจัดการที่มุ่งการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างทะนุถนอมครอบคลุมถึงการอนุรักษ์และปกป้องรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันและการกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเรียกว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably-managed Tourism)

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้

การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยผ่านกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงนับว่าเป็นการท่องเที่ยวบนฐานของสิ่งแวดล้อมศึกษาที่แท้จริง (Environmental Education - based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น (Involvement of Community or People Participation) ซึ่งตลอดกระบวนการความร่วมมือเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้นี้หมายรวมถึงเกิดการกระจายรายได้ ยกกระดับคุณภาพชีวิตและได้รับผลตอบแทนแก่ชุมชนและกลุ่มชนโดยรวม เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมี

ส่วนในการติดตามให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ซึ่งท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากประชาชนในระดับรากหญ้าจนถึงฝ่ายปกครองท้องถิ่นและรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวพักแรมทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-Based Tourism)

ในทำนองเดียวกัน หากแหล่งท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านครบสมบูรณ์ก็จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสมบูรณ์จะแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ “ET” หมายถึงความเข้มข้นและระดับความสำคัญต่อระบบการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีมาก เช่น คนหรือชุมชนในพื้นที่กิ่งอำเภอเกาะช้าง เปิดบ้านเป็นที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจากการเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำประมงเป็นต้น หากขาดหรือปราศจากความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งนั้น ๆ ก็จะลดความสมบูรณ์ลงตามลำดับเป็น “ET” หรือหากมีองค์ประกอบเพียง 2 ด้าน ความสมบูรณ์ของพื้นที่จะแสดงผลเป็น “et” หมายถึงความเข้มข้นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวมีน้อย ตัวอย่างกิจกรรมเช่น กลุ่มแม่บ้านทำอาหารมาส่งให้แขกที่มาพักโฮมสเตย์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะมีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวทั่วไป 4 ประการ ดังตารางที่ 2.1 คือ

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวทั่วไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวทั่วไป	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
1. เน้นการเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ได้แก่ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว กำไรจากการมีนักท่องเที่ยวมาพักแรม เป็นต้น	1. เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นหลักและรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นรอง
2. ไม่จำกัดรูปแบบและจำนวนของ นักท่องเที่ยว	2. จำกัดรูปแบบและจำนวนของนักท่องเที่ยวที่มุ่ง ความเป็นธรรมชาติที่ปราศจากการปรุงแต่งจากแหล่ง ท่องเที่ยวชุมชนและอื่น ๆ
3. การจัดการที่มุ่งการแข่งขัน	3. การจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. สร้างการดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้น ความ สะดวกสบาย ความบันเทิงเรีงรมย์	4. ให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวด้าน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ วีเวอร์และคณะ (Weaver et al., 1995, p.2, อ้างถึงใน นำชัย ทนุผล, 2542, หน้า 38-39) ได้เปรียบเทียบลักษณะของความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) กับการท่องเที่ยวมวลชนตามประเพณีนิยม (Conventional Mass Tourism) ไว้เช่นกัน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ลักษณะของความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวแบบมวลชน

ประเด็น/ตัวแปร	การท่องเที่ยวแบบมวลชน	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
1. สถานที่พักแรม (Accommodation)	<ul style="list-style-type: none"> - มีความหนาแน่นและกระจุกตัว ณ ที่ใดที่หนึ่ง/ไม่จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว - มักขนาดใหญ่และมีการคัดแปงธรรมชาติ - ผู้เป็นเจ้าของมักเป็นนักธุรกิจขนาดใหญ่ หรือกลุ่มนักธุรกิจจากภายนอกประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> - กระจายตัวไปตามแหล่งท่องเที่ยว/ จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว - ขนาดเล็กและอยู่ในสภาพธรรมชาติท้องถิ่น - ธุรกิจขนาดเล็กหรือธุรกิจชุมชนและคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ
2. จุดสนใจ (Attractions)	<ul style="list-style-type: none"> - วัฒนธรรมและธรรมชาติที่เป็นจุดดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ขาดความเอาใจใส่ในการอนุรักษ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - วัฒนธรรมและธรรมชาติที่เน้นการอนุรักษ์ไว้สำหรับท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว
3. การตลาด (Marketing)	<ul style="list-style-type: none"> - ตลาดขนาดใหญ่และมีความหลากหลายด้านความต้องการ - การตลาดโดยบริษัทจำนวนมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ตลาดขนาดเล็กและมีความต้องการเฉพาะด้าน - การตลาดอาศัยความร่วมมือจากท้องถิ่นและรัฐ
4. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Impact)	<ul style="list-style-type: none"> - มักไม่คำนึงความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นโดยตรง - มีการรั่วไหลของเศรษฐกิจสูง - มีผลของตัวทวีคูณต่ำ (Low Multiplier) 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างธุรกิจเชื่อมโยงของท้องถิ่นโดยตรง - มีการรั่วไหลของเศรษฐกิจต่ำ - มีผลของตัวทวีคูณสูง (High Multiplier)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ประเด็น/ตัวแปร	การท่องเที่ยวแบบมวลชน	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. กฎระเบียบ/ ข้อบังคับ (Regulations)	<ul style="list-style-type: none"> - ท้องถิ่นมีส่วนร่วมน้อย หรือแทบไม่มีส่วนร่วมในการจัดการ/ควบคุม - มักมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวก่อนมีการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว - มักใช้การวัดค่าทางเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจ - มักมีการพัฒนาและการท่องเที่ยว (No Carrying Capacity) อย่างไม่เป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> - ท้องถิ่นมีอำนาจและมีส่วนร่วมในการจัดการ/ควบคุม - มักมีการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวก่อนมีการพัฒนา - มักพิจารณาร่วมกันระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ซึ่งเป็นประเด็นหลักในการศึกษาครั้งนี้ ด้วยเห็นว่าภาครัฐได้ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหลายพื้นที่ของประเทศไทย และที่ได้คัดเลือกพื้นที่ที่กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ

การศึกษาด้านการพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการประกอบการด้านการท่องเที่ยวพักรวมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบ โฮมสเตย์ กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด (วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ, 2548) ได้สรุปในประเด็นหลัก ๆ ในการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวพักรวมแบบ โฮมสเตย์ที่จำเป็นต้องพิจารณา ได้แก่ เป้าหมายของทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวพักรวมแบบ โฮมสเตย์ วิธีและกระบวนการ ตลอดจนการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงมูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากการจัดการที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นการที่จะทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถ่องแท้ นั้น พบว่ายังมีมิติต่าง ๆ อีกหลายด้านในแต่ละองค์ประกอบที่ควรนำมาวิเคราะห์และพิจารณาเพิ่มเติม ได้แก่ ศักยภาพของการท่องเที่ยวทรัพยากรท่องเที่ยวคลังรายละเอียดต่อไปนี้

ศักยภาพของการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมในด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของแหล่ง/ทรัพยากรการท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือนคุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังกล่าวมีความแตกต่างกับตามประเภทของแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่สำคัญ 4 ประการ หรือที่เรียกว่า 4 As คือ

1. ความน่าดึงดูดใจของสถานที่ (Attraction) หมายถึงแหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถเรียกร้องและกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตาชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวทั้งที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้นและเกิดจากธรรมชาติ อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่อไปนี้ ความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดทรายขาว แนวปะการังที่มีสีสันทสวยงาม น้ำตกที่มีความสวยงามและทั้งที่สร้างขึ้น และเกิดตามธรรมชาติรวมทั้งเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีในเทศกาลสำคัญของการประกวดผลผลิตทางการเกษตร

2. ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง แหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มาก หากมีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงและเที่ยวชม นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ทำให้นักท่องเที่ยวจะเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยวได้มาก ดังนั้นแม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชม หน่วยงานที่รับผิดชอบ และแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สะพาน เส้นทางเดินเรือ ที่จอดรถ ตลอดจนเส้นทางยานพาหนะหรือทางเดิน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแก่นักท่องเที่ยว

3. ความประทับใจ (Amenity) หมายถึง แหล่งหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจและซาบซึ้งในการเที่ยวชม เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทราชวัง วัด โบราณสถานต่าง ๆ ที่แสดงถึงอารยธรรมในอดีต หรือแม้แต่ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเลหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น การร่วมงานเทศกาลและประเพณีต่าง ๆ เช่น งานคาร์นิวัลในประเทศบราซิล งานประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ความเป็นมิตร ความสามารถในการสื่อสาร ความเอื้ออาทร และคุณสมบัติที่ส่งเสริมบริการของมนุษย์ เป็นต้น

4. องค์กรประกอบของการบริการ (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรการบริการด้านต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

4.1 การบริการด้านตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาวิจัยด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว การกำหนด การบริการเหมาะสมการส่งเสริมความร่วมมือด้านการตลาดเป็นพันธมิตรในกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Natural Resource Tourism) เป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องอาศัยธรรมชาติของระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกำหนดความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวว่าหมายถึง จุดหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว นั่นเอง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวใดจะมีทรัพยากรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอย่างไรนั้น ซึ่งความดึงดูดใจเหล่านั้นอาจดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นก็ได้ แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ (Nature Destination) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และนับว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด โดยแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1.1 ทิวทัศน์ (Scenery) ทิวทัศน์ต่าง ๆ ทางธรรมชาติทั้งที่สวยงามและแปลกตา ที่มีความแตกต่างและทำให้ประหลาดใจหรือสนใจ (Surprise) จะเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเยี่ยมชม

1.2 สัตว์ป่าและพรรณไม้ (Wildlife and Flora) สัตว์ป่าและพรรณไม้เป็นส่วนหนึ่งของความงามตามธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เพราะชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าเป็นสิ่งที่น่าศึกษาหาความรู้ รวมทั้งความหลากหลายของพรรณไม้ในป่าประเภทต่าง ๆ และสวนพฤกษศาสตร์สมุนไพร ซึ่งเมื่อนับวันจะหมดไป แต่ยังมีอนุรักษ์ไว้ให้ได้ชมและท่องเที่ยวได้ เช่น สวนสัตว์ สวนสมุนไพร เป็นต้น

1.3 สภาพภูมิอากาศ (Climate) สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป เช่น แสงแดด สายลม อากาศอบอุ่น หรือหิมะ ตลอดจนลักษณะอากาศที่แตกต่างไปจากถิ่นเดิมของนักท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งที่จูงใจให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นมาได้ เช่น ฤดูร้อนนักท่องเที่ยวมักนิยมเดินทางไปยังชายฝั่งทะเลหรือฤดูหนาวชาวยุโรปนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศแถบตะวันออกซึ่งมีอากาศที่อบอุ่นกว่า เป็นต้น

1.4 ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ (Natural Phenomenon) เป็นลักษณะของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์เที่ยงคืน การเกิดสุริยุปราคา การเกิดฝนดาวตก เป็นต้น

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา (Historical, Archaeological and Regions Destination) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือศาสนา ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อไปนี้

2.1 โบราณสถาน หมายถึง สิ่งของโบราณที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบสถ์ วิหาร วัง สถาปัตยกรรมหรืออนุสาวรีย์ รวมถึงสิ่งปลูกสร้างและองค์ประกอบทางสิ่งปลูกสร้าง โดยมีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปีขึ้นไป เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ประสาทหินพิมาย ประสาทหินเขาพนมรุ้ง กำแพงเมืองจีน เป็นต้น

2.2 โบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งของโบราณที่เคลื่อนย้ายได้ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป ศิลจารึก ทรัพย์สมบัติ มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปีขึ้นไป เช่น แก้ว แหวน เงินทอง รวมถึงภาชนะและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 ศาสนสถานหรือปูชนียสถาน หมายถึง สถานที่ควรแก่การนับถือ หรือควรแก่การบูชา เช่น พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร พระธาตุคอกสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ วังวาทิกัน เป็นต้น

2.4 ศาสนวัตถุหรือปูชนียวัตถุ หมายถึง วัตถุที่ควรแก่การบูชา เคารพนับถือ เช่น พระพุทธรูป เทพเจ้า เป็นต้น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม (Cultural Destination) เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบต่อกันมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วยงานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่าต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของชนในชาติหรือกลุ่มชนต่าง ๆ เช่น ชุดแต่งกายประจำชาติ การแสดงรำกลองยาว เป็นต้น

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ มีเป้าหมายสูงสุด คือ การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) ซึ่งหมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้นานที่สุด ให้เกิดผลกระทบทางลบน้อยที่สุดและให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึง หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ดังนี้

1. มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี และมีการจัดการของเสียในท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมสังคมและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว
2. ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมรายได้และเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยว
3. มีการประสานงานระหว่างเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจ หน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมคิดร่วมทำและร่วมแก้ไขปัญหาไปในทางเดียวกัน
4. มีการศึกษาวิจัย ติดตามตรวจสอบ ฝึกอบรมผู้ที่ให้บริการการท่องเที่ยว และจัดเตรียมข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่นักท่องเที่ยว และพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับทั่วไป

ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จึงวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์โดยมุ่งเน้นให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการจัดการ และนโยบายของรัฐบาลตามองค์ประกอบด้านขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ท่องเที่ยว ด้านการจัดการ ด้านการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนดั้งข้างต้นหรือไม่อย่างไร และเป็นแนวทางในการพิจารณาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับที่พักแรมหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรแรมแบบโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ (Home-stay) เริ่มปรากฏครั้งแรกในทวีปยุโรปเมื่อ 50 ปีมาแล้ว ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ไม่นานที่ผู้คนเริ่มแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวและที่พักที่ห่างไกลชุมชนเมืองและห่างไกลจากร่องรอยความกดดันของสงครามไปสู่พื้นที่ชนบทเต็มไปด้วยความสงบร่มรื่น และธรรมชาติที่สวยงาม ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นช่วงแห่งการฟื้นฟูโดยความต้องการของนักท่องเที่ยว ในช่วงฟื้นฟูนี้ได้ก่อให้เกิดที่พักแรมแบบใหม่ ๆ ได้แก่ ที่นอนและอาหารเช้า (Bed & Breakfast) บ้านพักในฟาร์ม (Farmhouse) เกสต์เฮ้าส์ (Guesthouse) และ โฮมสเตย์ (Home-stay) ซึ่งมีลักษณะคล้ายๆ กันแต่เรียกชื่อต่างกันไปตามพื้นที่ ประเทศและวัฒนธรรมที่แตกต่างไป โดยที่พักแรมทั้งหมดนี้ดำเนินการภายใต้แนวคิดเดียวกัน คือ ถือว่าผู้ที่มาพักเป็นแขกของบ้านมิใช่เป็นเพียงนักท่องเที่ยว (Be a guest, not just a tourist) และภายใต้การพัฒนาแบบการท่องเที่ยวชนบท (ฐวิทย์ศิริเวชกุล, 2544, หน้า 43)

ดังนั้น ความหมายของที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ สถานที่พักแรมที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านที่เป็นผู้ให้บริการหรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับเจ้าของบ้าน และเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมประจำวันกับเจ้าของบ้าน

ประเทศไทยมียุทธศาสตร์การสนับสนุนการท่องเที่ยวในเชิงรุกของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขยายตลาดการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจระหว่าง พ.ศ. 2542-2544 ซึ่งมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวทางหลักที่กำหนดภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของแต่ละภูมิภาคให้เด่นชัด ทั้งอาศัยแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์

การดำเนินการ การจัดการ ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์ ต่อมาจึงขอบเขตวงจำกัดภายในพื้นที่และภูมิภาคที่มีจุดเด่นทางการท่องเที่ยว จนกระทั่งสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ประกาศใช้กรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พัก เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 เพื่อให้ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดด้านที่พัก

- 1.1 โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง แข็งแรง บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างส่องเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับ และมี

หลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้

- 1.3 มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชน และเครื่องนอนที่สะอาด

- 1.4 มีห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด

1.5 มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาและออกจากที่พัก

1.6 มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยอาศัยวิธีแห่งภูมิปัญญาชาวบ้าน

- 1.7 มีการดูแลสุขภาพแวดล้อมบริเวณบ้านให้สวยงาม

2. ตัวชี้วัดด้านอาหารและโภชนาการ

- 2.1 มีอาหารปรุงมาอย่างดี

- 2.2 ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย

- 2.3 คราวที่ใช้ปรุงอาหารอยู่ในสภาพที่สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น

- 2.4 อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ

338.4791

286605

243380

2.5 มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด ปลอดภัย

2.6 มีร้านอาหารที่ปลอดภัย สะอาด ถูกสุขอนามัยในชุมชน

3. ตัวชี้วัดด้านความปลอดภัย

3.1 มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัยโดยคนในชุมชน

3.2 มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณี

นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย

3.3 มีการเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3.4 มีการเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สิน และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยาในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว

3.5 มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในที่พักหรือห้องพักและบริเวณรอบ ๆ

ห้องพักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ

4. ตัวชี้วัดด้านการจัดการ

4.1 มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปแบบของชมรมหรือสหกรณ์

4.2 มีคณะกรรมการบริหารโครงการ

4.3 มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม จารีตประเพณี และความเชื่อของชุมชน

4.4 มีระบบการจองห้องพักล่วงหน้า และลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับ

นักท่องเที่ยว

4.5 มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ แจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบ

ชัดเจน

4.6 มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวได้เลือก

4.7 ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่อ

อาชีพดั้งเดิมของชุมชน

4.8 มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่น และมีความพร้อมในการสื่อสารกับ

นักท่องเที่ยวได้

5. ตัวชี้วัดด้านกิจกรรมท่องเที่ยว

5.1 มีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ปีนเขา ขี่จักรยาน ฯลฯ ซึ่ง เกี่ยวเนื่องกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน

5.2 มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า จักสาน ฯลฯ

5.3 มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ

5.4 มีกิจกรรมบันเทิง เช่น คอนเสิร์ตเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ

5.5 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น เดินชมสวนผลไม้แทนการใช้รถยนต์ขับชมสวน ฯลฯ

5.6 มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชุมชน และเล่าขานตำนานหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

6. ตัวชี้วัดด้านสภาพแวดล้อม

6.1 มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น

6.2 มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ

6.3 พื้นที่หลักในชุมชนยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของตน

7. ตัวชี้วัดด้านมูลค่าเพิ่ม

7.1 มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน

7.2 มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่ผลิต

7.3 มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชุมชน

7.4 มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ

8. ตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการตลาด

8.1 มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และเป็นข้อมูลจริง โดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าว มีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น รายการกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยว แผนที่เดินทาง เป็นต้น

8.2 มีการเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์

8.3 มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

นอกจากนี้คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป็น 1 ใน 8 คณะอนุกรรมการส่วนกลางที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) ซึ่งได้มีมติกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้า และกลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่ บริการ และ กอ.นตผ. ได้มีมติเห็นชอบแล้วเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2544 คือ

1. กลุ่มสินค้า ประกอบด้วย

1.1 สินค้าที่เป็นอาหาร ได้แก่

1.1.1 ผลผลิตทางการเกษตร หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตรที่นำมาบริโภคโดยไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป

1.1.2 ผลผลิตอาหารแปรรูป หมายถึง สินค้าที่แปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการบริโภค

1.2 สินค้าที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลผลิตที่หัตถกรรม หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน รวมทั้งการแปรรูปอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค

2. กลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่และบริการ ประกอบด้วย

2.1 ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง รายการที่ใช้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และงานเทศกาลต่าง ๆ

2.2 สถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ สภาพแวดล้อม โบราณสถาน

2.3 บริการ หมายถึง บริการที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้แก่ผู้รับบริการ ซึ่งก่อให้เกิดผลตามความต้องการของผู้รับบริการจึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวพักผ่อนแบบโฮมสเตย์สามารถจัดอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติในกลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่และบริการ โดยมีศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีและการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวประมงเกาะช้าง มีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ตลอดจนมีบริการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวคิดและปรัชญาทางการตลาด

การศึกษานี้ได้ใช้แนวคิดการบริหารการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่พักผ่อนโฮมสเตย์โดยมุ่งให้ความรู้ด้านการตลาดแก่ผู้ประกอบการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินการตอบสนองความต้องการของผู้มาเยี่ยมชมแม้ว่าจะมิได้ทำเป็นอาชีพหลักก็ตาม เพื่อให้เกิดความชัดเจน จึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดและระบบการตลาด ดังนี้ กิจกรรมการส่งผ่านสินค้าและบริการตลอดจนแนวความคิดจากผู้ผลิต ไปสู่ผู้จำหน่าย และไปยังผู้บริโภคเพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นการที่จะทำความเข้าใจองค์ประกอบของระบบการตลาดได้อย่างชัดเจน จึงต้องทำความเข้าใจพื้นฐานอันเป็นวิวัฒนาการของแนวคิดและปรัชญาทางการตลาดให้ถ่องแท้ แล้วจึงนำแนวคิดและปรัชญาทางการตลาดที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้กับกิจการให้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป(วุฒิชัย สุนทรสมัย,2550)

1. แนวคิดและปรัชญาที่เน้นการผลิต (Production Orientation and Philosophy) เป็นความสามารถภายในกิจการเองมากกว่าที่จะคำนึงถึงความต้องการ ความปรารถนาและอุปสงค์ของตลาด แนวคิดนี้เกิดขึ้นในยุคที่เริ่มต้นใช้เครื่องจักรในการผลิตสินค้า กอปรกับมีความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีทางการผลิตสินค้า ทำให้เกิดการมุ่งมั่นที่จะผลิตสินค้าให้ได้ดีที่สุด ประหยัดต้นทุนมากที่สุด และให้ได้ผลตอบแทนในรูปกำไรจากประสิทธิภาพและเทคนิคการผลิตที่ดีที่สุด

แนวคิดนี้จะมุ่งเน้นความต้องการผลิตเพื่อให้พึงพอใจแก่ฝ่ายจัดการของกิจการ โดยจะละเลยการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า ตลอดจนมีความเชื่อว่าหากสินค้าและบริการมีคุณภาพดีที่สุดในเชิงช่างและล่อใจให้ลูกค้าหันมาบริโภคในที่สุด

2. แนวคิดและปรัชญาที่เน้นการขาย (Sale Orientation and Philosophy)

เป็นการผลักดันสินค้าจากผู้ผลิตให้ถึงมือผู้บริโภคให้เร็วและเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยทั้งผ่านและไม่ผ่านคนกลาง จะมีการใช้เครื่องมือการขายต่าง ๆ ได้แก่ พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย ตลอดจนการรณรงค์โฆษณาอย่างเข้มข้นและดุเดือด เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคหรือผู้มุ่งหวังมาซื้อสินค้าให้ได้มากที่สุด

แนวคิดนี้จะมุ่งความต้องการขายของกิจการเป็นหลัก โดยขาดการวิเคราะห์ความปรารถนาและอุปสงค์ที่แท้จริงของตลาด ยิ่งในปัจจุบันภาวะการแข่งขันสูงขึ้น ความแตกต่างของสินค้าในสายตาผู้บริโภคมีน้อยลง แนวคิดนี้จะใช้ได้ผลในระยะสั้น แต่ในระยะยาวแล้ว แม้ว่าลูกค้าจะซื้อสินค้าไป แต่จริง ๆ แล้วพวกเขาไม่ต้องการสินค้านั้นแต่อย่างใด จะไม่ทำให้เกิดการซื้อซ้ำ และทำให้ระบบการตลาดอาจหยุดชะงักและขาดความหมุนเวียนต่อเนื่อง

3. แนวคิดและปรัชญาที่เน้นการตลาด (Marketing Orientation and Philosophy) เน้นความเข้าใจและวิเคราะห์ความต้องการและอุปสงค์ของตลาดเป้าหมายก่อนผลิตและขายผลิตภัณฑ์ แนวคิดนี้ประกอบด้วยจุดเน้นดังนี้

3.1 มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของลูกค้าในขณะเดียวกันก็ตอบสนองเป้าหมายของกิจการและเสริมสร้างพลังการแข่งขันในตลาด

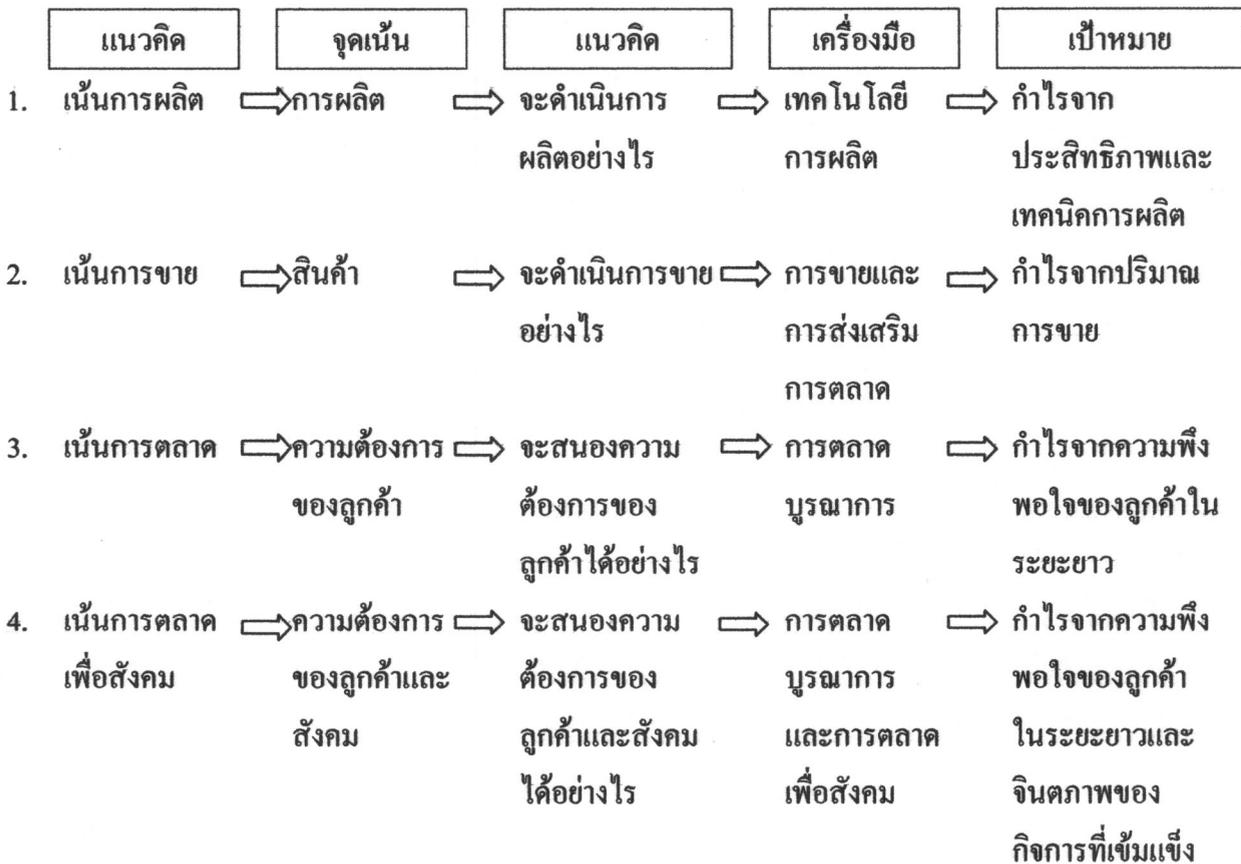
3.2 มุ่งการบูรณาการ (integrate) กิจกรรมทั้งหลายขององค์การทั้งการผลิต การขาย การเงิน และอื่น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการ

3.3 มุ่งผลในระยะยาว อันได้แก่ กำไรและผลตอบแทนจากความพึงพอใจของลูกค้า แนวคิดนี้เป็นที่นิยมแพร่หลาย และยังคงเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางด้วยสาเหตุจากจุดเน้นต่าง ๆ ดังข้างต้น อันส่งผลให้กิจการที่ใช้แนวคิดการตลาดที่เน้นการตลาดมีกำไรที่ได้รับจากความพึงพอใจของผู้บริโภคในระยะยาว อีกทั้งตัวกิจการเองยังสามารถใช้ทรัพยากรของตนได้

อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

4. แนวคิดและปรัชญาที่เน้นการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing Orientation and Philosophy) เป็นการตอบสนองความต้องการที่จะช่วยเหลือสังคมเพิ่มเติมจากเพียงแค่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า ความต้องการที่จะช่วยเหลือสังคมได้แก่ การอนุรักษ์และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การช่วยเหลือและอุดหนุนเพื่อขจัดความหิวโหยและความยากจน รวมทั้งการที่เข้ามามีบทบาทในการอุดหนุนสถาบันศึกษา สถาบันครอบครัว

แนวความคิดสำคัญนี้มีจุดมุ่งหลักคือตอบสนองความต้องการของลูกค้าและช่วยเหลือสังคม โดยกิจการเชื่อมั่นว่าหากกิจการได้รับผลกำไรระยะยาวจากความพึงพอใจของลูกค้า ผลกำไรนั้นบางส่วนจะถูกปันผลคืนแก่สังคมหรือกลุ่มสังคมที่ลูกค้าบางส่วนเป็นสมาชิกอยู่ เมื่อลูกค้าในสังคมนั้นได้รับการขจัดปัญหาจากการอุดหนุน คำจูน โดยกิจการจะเป็นการเสริมสร้างจินตภาพของกิจการให้เข้มแข็ง (Strong Image) อันมีผลทำให้ลูกค้ามุ่งหวังอื่น ๆ มีความชื่นชมในกิจกรรมทางสังคมและอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ โดยการซื้อสินค้าของกิจการในที่สุด ดังนั้นจาก แนวคิดและปรัชญาทางการตลาดทั้ง 4 แนวคิดอาจสรุปได้ดังภาพที่ 2.3 ดังนี้

ภาพที่ 2.3 วิวัฒนาการแนวคิดและปรัชญาทางการตลาด

ดังนั้น การจัดการตลาดยุคใหม่ภายใต้แนวคิดและปรัชญาทางการตลาดที่เน้นการตลาดหรือเน้นการตลาดเพื่อสังคมจึงหมายถึง กิจกรรมที่ผู้จัดการดำเนินการในการวางแผน จัดการด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ตลอดจนการจัดจำหน่ายและกระจายตัวสินค้า เพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนอันนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ลูกค้าและตอบสนองเป้าหมายขององค์กร

ดังนั้น การจัดการตลาดที่เหมาะสมของผู้ประกอบการที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนจะต้องมีการวางแผนการตลาดอย่างถูกต้อง จะเห็นได้ว่าการตลาดนั้นเป็นการนำสินค้า บริการด้านที่พัก อาหาร โปรแกรมการท่องเที่ยว ตลอดจนของฝากและของที่ระลึกอื่นๆ ส่งผ่านจากผู้ให้บริการซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน ไปยังผู้บริโภค โดยใช้เครื่องมือทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ อันได้แก่ สินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ราคาที่ผู้บริโภคมอบรับได้ การจัดจำหน่ายอย่างทั่วถึง และการส่งเสริมการตลาดที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด อันนำมาซึ่งผลตอบแทนในระยะยาวของกิจการ และเมื่อกิจการมีผลตอบแทนผลตอบแทนบางส่วนนั้นก็จะหันกลับมาช่วยเหลือสังคม อาทิ การอนุรักษ์และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การช่วยเหลือและอุดหนุนเพื่อขจัดความหิวโหยและความยากจน รวมทั้งการที่เข้ามามีบทบาทในการอุดหนุนสถาบันศึกษา สถาบันครอบครัว สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความเข้มแข็งและยั่งยืนของกิจการตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์นั่นเอง

การวิเคราะห์ศักยภาพของการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด

การวิเคราะห์ศักยภาพของการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือ SWOT ANALYSIS (Strengths Weaknesses Opportunities and Threats – analysis) เป็นเครื่องมือพื้นฐานที่สามารถใช้วิเคราะห์เพื่อการประเมินสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกของกิจการ ซึ่งเน้นกลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างความสามารถภายใน (จุดแข็งกับจุดอ่อน) และสถานการณ์ภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) ในการวิเคราะห์ SWOT นั้นจะต้องพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมภายนอก รวมถึงสภาวะแวดล้อมทั่วไปและสภาวะแวดล้อมของที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ ตลอดจนการแข่งขันที่อาจก่อให้เกิดโอกาสและอุปสรรคอย่างไรต่อองค์กรธุรกิจที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ และในขณะเดียวกันวิเคราะห์ว่าปัจจัยต่าง ๆ ภายในที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ ทั้งด้านบุคลากร เจ้าของกิจการ กิจกรรม สินค้าและบริการ

โครงสร้างขององค์กร ตลอดจนระบบต่าง ๆ ปัจจัยประการใดที่เป็นจุดแข็งและปัจจัยใดที่เป็นจุดอ่อน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของ การประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราด

ธุรกิจพักรวมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของที่พักรวมแบบโฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราดได้ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. สถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้างมีภูมิประเทศที่สวยงาม ซึ่งประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ ภูเขา ทะเล น้ำตก ตลอดจนแหล่งประวัติศาสตร์ และมีบรรยากาศที่ดี เอื้อต่อการสร้างจุดดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว
2. สถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้างมีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปะการัง และสัตว์ทะเลชนิดต่าง ๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และเคย เป็นต้นทำให้ไม่ขาดแคลนอาหารที่สด และการบริการการท่องเที่ยวที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว
3. ชาวบ้านที่ประกอบการด้านที่พักรวมแบบโฮมสเตย์และรายรอบชุมชนมีบุคลิกภาพที่โดดเด่น คือ มีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรี และเป็นมิตรกับคนทั่วไป
4. การเดินทางไปกลับเกาะช้างเอื้อต่อการมาเที่ยวและพักรวมแบบโฮมสเตย์ เพราะการคมนาคมสะดวกสามารถติดต่อภายในเกาะโดยทางรถยนต์ เรือ จักรยาน และระหว่างเกาะกับแผ่นดินโดยทางเรือ เรียกว่า แพขนานยนต์ ทำให้การเดินทางไปกลับเกาะช้างได้สะดวก และเสียค่าใช้จ่ายอย่างยุติธรรม

จุดอ่อน (Weakness)

1. ผู้ประกอบการยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการประกอบการด้านที่พักรวมแบบโฮมสเตย์อย่างแท้จริงและต่อเนื่อง
2. ผู้ประกอบการยังไม่มีกรรวมกลุ่มในการประกอบการด้านที่พักรวมแบบโฮมสเตย์อย่างเข้มแข็งและจริงจัง
3. ผู้ประกอบการยังขาดการวางแผนการใช้เงินทุนและรายรับอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ

4. ชาวบ้านและผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อย จึงไม่ค่อยมีความรู้ในการสื่อสารภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

โอกาส (Opportunity)

1. รัฐบาลโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล และจังหวัดให้การสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้ยังพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการพื้นฐานที่รองรับได้แล้วเป็นอย่างดี
2. หน่วยงานราชการเข้ามาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเกี่ยวกับการประกอบการด้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์พอสมควร เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

ภาวะคุกคามหรือปัญหาอุปสรรค (Threat)

1. นายทุนจากจังหวัดอื่นมากว้านซื้อที่ดินบนเกาะช้าง ทำให้มีธุรกิจหลายประเภทเกิดขึ้นมากเกินไป มีแนวโน้มเกิดการแข่งขันสูงทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของชาวชุมชนเกาะช้างค่อย ๆ เลือนหายไป และยังหันมาลงทุนทำรีสอร์ท ซึ่งเป็นคู่แข่งของที่พักแรมแบบโฮมสเตย์
2. ผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อยตั้งร้านขายของริมทางจำนวนมาก ทำให้ขาดความเป็นระเบียบและไม่สวยงาม จึงส่งผลให้มีขยะและของเสียดกค้าง ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่นักท่องเที่ยว
3. ผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างอาคารที่พักแรมบริเวณชายหาดอย่างหนาแน่น ทำให้เสียทัศนียภาพ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงชายหาดได้อย่างสะดวก
4. การก่อสร้างอาคารที่พักแรมมิได้กำหนดรูปแบบ และพื้นที่ที่ชัดเจนเพราะขาดการวางแผนด้านผังเมืองที่ดี
5. ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งชาวบ้านที่ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ มักไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และเกิดการบุกรุกที่ทำกินและรุกกล้าในเขตอุทยานแห่งชาติในการประกอบอาชีพ

ประวัติของกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

เกาะช้างในยุคแรกเป็นเกาะที่ไม่มีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย หากมีความสำคัญในฐานะเป็นท่าจอดเรือหลบลมมรสุม เป็นแหล่งเสบียงอาหารและน้ำจืด โดยเฉพาะบริเวณอ่าวสลักเพชร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่โจรสลัดชาวจีนไหหลำและญวน กิ่งอำเภอเกาะช้างมีเนื้อที่จำนวน 650 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ มากถึง 52 เกาะเรียงรายตั้งแต่เขตอำเภอแหลมงอบ

อำเภอเมือง และอำเภอคลองใหญ่ สำหรับเกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศรองจากเกาะภูเก็ต มีเนื้อที่ประมาณ 429 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือติดต่อกะเลอ่าวไทยและอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ทิศใต้ติดต่อกะเลอ่าวไทยและเกาะคลุ้ม เกาะหวาย เกาะไม้ซี้เล็ก เกาะไม้ซี้ใหญ่ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกติดต่อกะเลอ่าวไทย ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเขาสูง มีผาหินสลับซับซ้อน ส่วนยอดเขาที่สูงที่สุด ได้แก่ เขาสลักเพชร มีความสูง 744 เมตร สภาพป่าโดยทั่วไปอุดมสมบูรณ์ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบ ภูเขาเป็นบ่อเกิดของต้นน้ำลำธาร ทำให้มีน้ำตกหลายแห่งบนเกาะ ชายหาด และปะการังที่สวยงามอยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะ ทั้งนี้ยังมีชายหาด และปะการังที่สวยงามอยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะ หากเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้างจะได้สัมผัสธรรมชาติที่สวยงามและมีบรรยากาศที่หลากหลาย สำหรับภูมิอากาศนั้นเนื่องจากเกาะช้างมีทะเลล้อมรอบทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยเหมาะแก่การพักผ่อน คือ ไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัดจนเกินไป สำหรับอิทธิพลจากมรสุมนั้นเกาะช้างได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จากอิทธิพลดังกล่าวทำให้มีข้อจำกัดในการเดินทางด้วยเรือคือ ในช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ชายฝั่งด้านตะวันตกซึ่งเป็นด้านรับลมจะมีคลื่นลมแรงไม่เหมาะสมที่จะเดินทาง ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคมเป็นช่วงที่มีคลื่นลมน้อยที่สุดจึงเหมาะแก่การเดินทางไปท่องเที่ยวเกาะช้างเป็นอย่างยิ่ง

เกาะช้างเป็นกิ่งอำเภอหนึ่งของจังหวัดตราด ตั้งเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2537 มีการปกครองท้องถิ่นที่เป็นตำบล 2 ตำบล มีองค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้ ตำบลเกาะช้างประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองนนทรี บ้านด่านใหม่ บ้านคลองสน และบ้านคลองพร้าว ส่วนตำบลเกาะช้างใต้ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบางเหี้ย บ้านสลักเพชร บ้านแจ็กแบ้ บ้านสลักคอก และบ้านสลักเพชร ปัจจุบันเกาะช้างมีประชาชนประมาณ 5,890 คน อาศัยอยู่ 9 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูกผลไม้และไม้ยืนต้น อาชีพประมงชายฝั่ง และอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

นอกจากนี้เกาะช้างยังมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและน่าสนใจ เช่น วิถีชีวิตชาวประมงและการเกษตร ประเพณีสงกรานต์ ทั้งนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจซึ่งเป็นของฝากกลับบ้าน เช่น อาหารสดและอาหารแห้ง ทุเรียน กะปิ ซึ่งมีรสชาติอร่อย และสร้างรายได้ให้กับชุมชนเกาะช้างเป็นหลัก จากโอกาสดังกล่าวทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมากเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและซื้อผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีชื่อเสียง

ภาพที่ 2.4 พื้นที่ในการทำวิจัยหมู่บ้านสลักเพชร-โรงถ่าน

ภาพที่ 2.5 ภูมิทัศน์ของเกาะช้างใต้

เกาะช้างได้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเลือกชื่นชมสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ หรือผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจในเกาะช้าง ดังต่อไปนี้

1. บริเวณยุทธนาวีเกาะช้าง อยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้าง น่านน้ำทะเลตราดบริเวณ อ่าวสลักเพชร อ่าวสลักคอก ยังเป็นบันทึกประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อปกป้องอธิปไตยของประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2484 เนื่องจากกองทัพไทยสามารถขับไล่ผู้รุกรานให้ล่าถอยไปได้ หากไทยต้องสูญเสียกองเรือ และทหารกล้าไปจำนวนหนึ่ง วีรกรรมทหารเรือไทยจึงได้รับการจดจารึกและรำลึกถึงในวันที่ 17 มกราคมของทุกปี ณ อนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง

อำเภอแหลมงอบ สำหรับเทศกาลวันปีใหม่ หรือเทศกาลวันสงกรานต์ชาวบ้านและชาวเรือจะนำของไปเซ่นไหว้บริเวณตอนใต้ของเกาะเพื่อความเป็นสิริมงคลในการทำมาหากิน

เกาะง่าม กลายเป็นจุดปะทะจุดแรกระหว่างกองทัพเรือไทยกับฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสได้ส่งเครื่องบินเข้ามาลาดตระเวน และทิ้งระเบิดบนเกาะนี้ ส่วนเกาะหวายคือ จุดที่เครื่องบินลาดตระเวนของฝรั่งเศสถูกเรือรบหลวงสงขลา และเรือรบหลวงชลบุรียิงตก

กองกำลังเรือรบของฝรั่งเศสจำนวน 7 ลำ รุกกล้าเข้ามาทางด้านใต้ของเกาะช้าง นำโดยเรือลาดตระเวนลามอตต์ ปีกัด เรือสลุบจำนวน 2 ลำ และเรือปืนจำนวน 4 ลำ ทั้งนี้ได้แยกออกเป็น 3 หมู่ คือ หมู่ที่ 1 มีเรือลามอตต์ ปีกัดลำเดียวที่รุกกล้าเข้ามาทางด้านใต้ของเกาะหวาย และเกาะใบตัง หมู่ที่ 2 มีเรือสลุบ และเรือปืนเข้ามาทางช่องด้านใต้ระหว่างเกาะคลุ้มกับเกาะหวาย หมู่ที่ 3 มีเรือสลุบ และเรือปืนจำนวน 3 ลำ เข้ามาทางช่องด้านใต้ระหว่างเกาะคลุ้มกับแหลมบางเบ้า

เกาะไม้ซี้เป็นเขตปะทะระหว่างเรือลามอตต์ ปีกัดกับเรือรบหลวงธนบุรีที่จอดประจำการอยู่ที่เกาะลิ้ม ซึ่งได้เข้ามาช่วยเหลือเรือรบหลวงสงขลา และเรือรบหลวงชลบุรีที่ถูกยิงเสียหายอย่างหนักจนแล่นมาเกยตื้น ในที่สุดก็จมลงบริเวณแหลมงอบ

2. **น้ำตกธารมะยม** อยู่ด้านหลังที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง สามารถเดินผ่านสวนเข้าไปประมาณ 5 เมตร น้ำตกธารมะยมเป็นน้ำตกขนาดกลางมี 3 ชั้น และที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ซ่อนเร้นอยู่นั้น เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เคยเสด็จประพาสมายังน้ำตกแห่งนี้ และได้มีพระปรมาภิไธยย่อ จปร. และ วปร. สลักอยู่ที่หน้าผาน้ำตกชั้นบนอีกด้วย ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการมาเยี่ยมชมทั้งน้ำตกและชมพระปรมาภิไธยย่อด้วย

3. **น้ำตกคลองพลู** เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่สวยงามที่สุดบนเกาะช้าง มีน้ำตกไหลผ่านหน้าผาลงมาแอ่งเบื้องล่าง น้ำตกมี 3 ชั้น ทางเข้าน้ำตกอยู่ห่างจากอ่าวคลองพร้าวประมาณ 3 กิโลเมตร จากนั้นต้องเดินป่าอีกประมาณ 20 นาทีก็จะได้พบน้ำตกที่สวยงามและนักท่องเที่ยวจำนวนมากในวันหยุดนักขัตฤกษ์

4. **น้ำตกคลองนทรี** เป็นน้ำตกขนาดเล็ก อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะมีทางเดินเท้าจากบ้านด่านใหม่ไปน้ำตกประมาณ 3 กิโลเมตร หรือจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างประมาณ 4 กิโลเมตร

5. **บ้านสลักเพชร – บ้านโรงอ่า** เป็นสองชุมชนใหญ่ที่สุดบนเกาะช้าง ตั้งอยู่ติดกันทางตอนใต้ของเกาะ อ่าวสลักเพชรเป็นอ่าวที่ใหญ่ที่สุดบนเกาะ บริเวณบ้านสลักเพชร – บ้านโรงอ่า ส่วนใหญ่ชายหาดจะเป็นหิน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเข้าไปชื่นชมกับธรรมชาติที่สวยงามและสงบ ตลอดจนเสน่ห์ของบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในน้ำ

6. **น้ำตกคีรีเพชร** เป็นน้ำตกชั้นเดียว อยู่ห่างจากชุมชนบ้านสลักเพชรผ่านสวนยางเป็นระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

7. **น้ำตกคลองหนึ่ง** เป็นน้ำตกขนาดเล็ก อยู่ลึกเข้าไปจากชุมชนสลักเพชร ใกล้กับน้ำตกคีรีเพชร

8. **หมู่บ้านประมงบ้านบางเบา** บ้านแต่ละหลังปีกเสาดลงในทะเล มีสะพานเชื่อมต่อกัน บรรพบุรุษของคนที่นี่ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายจากชาวสลักเพชร ดำรงชีวิตเรียบง่ายด้วยการประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กชายฝั่ง ซึ่งเป็นแหล่งปลาหมึกหอมที่ชุกชุม ทั้งนี้ยังมีแหล่งปะการังใต้น้ำอีกด้วย บริเวณหมู่บ้านมีท่าเรือ สะพานปลา ชาวบ้านส่วนใหญ่จะนิยมทำกะปิ น้ำปลา กุ้งแห้ง ปลาเค็ม อ่าวบางเบา มีชัยภูมิที่ดั่งเหมาะแก่การจอดเรือหลบคลื่นลม เพราะมีเทือกเขาและหมู่เกาะโอบล้อมสองด้านในฤดูมรสุมจึงมีเรือมากมายเข้ามาจอดหลบคลื่นลมในอ่าวนี้

9. **อ่าวคลองสน** เป็นอ่าวอยู่ทางเหนือสุดของเกาะทางด้านฝั่งตะวันตก เป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านคลองสนใกล้ ๆ บริเวณนี้มีแนวปะการังใต้น้ำ

10. **หาดทรายขาว** เป็นหาดทรายที่มีระยะทางยาวมากอีกแห่งหนึ่ง นักท่องเที่ยวนิยมมาเล่นน้ำและกิจกรรมทางน้ำอื่น ๆ ทั้งนี้ยังมีบังกะโลตั้งอยู่หลายแห่ง มีร้านค้า ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ ส่วนบริการของธนาคารฯ และมีถนนรอบเกาะตัดชิดหาดมากที่สุด

11. **หาดคลองพร้าว – แหลมไชยเชษฐ** เป็นหาดทรายที่มีความยาวต่อเนื่องไปจนถึงหาดไก่อแบ้ หาดทรายบริเวณนี้มีความลาดมาก สามารถเล่นน้ำได้ มีบังกะโลให้เช่าหลายแห่ง มีห้องพักที่ได้มาตรฐาน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ตอนเหนือสุดของอ่าวคลองพร้าวติดกับแหลมไชยเชษฐมีแหลมหิน และทัศนียภาพที่สวยงาม แต่ไม่สามารถเล่นน้ำได้

12. **หาดไก่อแบ้** เป็นหาดที่มีความยาวติดต่อกับหาดคลองพร้าว เป็นหาดทรายที่มีความลาดพอสมควร สามารถเล่นน้ำได้โดยไม่เป็นอันตราย มีบังกะโลราคาประหยัดให้เช่าหลายแห่ง บางแห่งมีจักรยานเสื่อภูเขาให้เช่าอีกด้วย

13. **อ่าวโบลาน** อยู่ถัดขึ้นไปจากหาดไก่อแบ้ มีทางเท้าตัดผ่านภูเขา ใช้เวลาเดินเท้าจากหาดไก่อแบ้ประมาณ 1 ชั่วโมง ระหว่างทางสามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามของทิวเขา อ่าวโบลานมีลักษณะเป็นหาดทรายยาวเจียบสงบเหมาะแก่การเล่นน้ำและพักผ่อน

14. **หาดทรายยาว** อยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้าง ใกล้กับอ่าวสลักเพชร มีลักษณะเป็นอ่าวที่มีหาดทรายทอดยาว เล่นน้ำได้ สามารถเดินป่าชมจุดยุทธนาวิทีเกาะช้าง และชมทัศนียภาพตามหมู่เกาะใกล้เคียง เช่น เกาะเหลายา อ่าวสลักเพชร เกาะหวาย บริเวณหาดทรายยาวมีบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวด้วย

เกาะช้างจึงเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการทำประมงและการเกษตร

อาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยมากกว่าประเภทการใช้ที่ดินประเภทอื่น แต่ระยะหลังประมาณ 10 – 15 ปีที่ผ่านมาจะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อธุรกิจบริการและการค้ามากขึ้น สำหรับสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ใน พ.ศ. 2545 รัฐบาลให้การสนับสนุนและพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยให้เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเตรียมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งรัฐบาลได้จัดทำแผนปฏิบัติการในระยะเร่งด่วนที่สามารถดำเนินการได้ทันที โดยได้รับการอนุมัติเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544 และได้ดำเนินการแล้วเสร็จในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2545 ซึ่งประกอบด้วย 37 โครงการ วงเงินงบประมาณ จำนวน 498.48 ล้านบาท ซึ่งยุทธศาสตร์หนึ่งที่รัฐบาลจัดโครงการคือ โครงการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ (Home-stay) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจและต้องการมาชื่นชมธรรมชาติ ทำให้นักธุรกิจและผู้ประกอบการ การมีความตื่นตัวในการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับที่ดินและการก่อสร้างที่พักแรม ซึ่งการดำเนินการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ในบางชุมชนหรือบางพื้นที่อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องของทำเลที่ตั้ง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะชอบบรรยากาศที่ติดทะเล มีชายหาดที่สวยงาม มีความเงียบสงบ หรือมีความสะดวกสบายพอสมควร ทำให้คนในชุมชนบ้านสลักเพชร บ้านโรงถ่าน และชุมชนบ้านบางเป้าปรับเปลี่ยนมาประกอบการด้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวกันมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการประกอบการด้านการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราดนี้ ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาเน้นการวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นส่วนใหญ่ในการสร้างข้อมูลพื้นฐาน ส่วนการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยและต่างประเทศยังมีงานวิจัยไม่มากและแพร่หลายไม่มากนักทำให้ขาดแนวทางในการศึกษาศักยภาพของธุรกิจการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน จึงได้รวบรวมผลการศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เป็นแนวทางการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ได้อย่างเหมาะสมและเทียบเคียงกัน ได้ดังนี้

แก่ชุมชนและชาวบ้านได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยไปพร้อม ๆ กับ กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง ส่วนในด้านลบ คือ ชาวบ้านเห็นอาจแก่เงินมากขึ้น

ภราเดช พยัคฆิธร (อ้างถึงใน ธนกร ศิริกานนท์, 2541, หน้า 11) สะท้อนปัญหา ผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันว่า เป็นผลจากการพัฒนาในมิติเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมองว่าจะทำอย่างไรจึงจะลดการกระจุยกระจายของการท่องเที่ยว และลดการบริโภคของคนกลุ่มใหญ่ลง เนื่องจากในจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด นักท่องเที่ยวไทยเป็นกลุ่มใหญ่และมีจำนวนมากที่สุด แต่มักให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจน้อย ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ก็ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

ภราเดชยังเสนอว่า ต่อ ไปการใช้โครงสร้างองค์กรที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เกิดประโยชน์ น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม สิ่งที่ต้องทำต่อไปคือ การสร้างกลไกการทำงานให้สามารถทำงาน ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการตรวจสอบมากขึ้น พร้อมทั้งชี้ว่า ทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบของการท่องเที่ยวมีอยู่จำกัดและมีความสำคัญด้านอื่น ๆ อยู่ในตัวเอง เช่น ทรัพยากรป่าไม้ยังมีความสำคัญในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งควรมองว่าจะจัดการทรัพยากรดังกล่าวอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด และต้องมองถึงการจัดลำดับภารกิจหลัก หรือ ผลประโยชน์หลักที่ควรได้รับ โดยสรุปการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการจัดทำนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมาแล้ว โดยอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ธนกร ศิริกานนท์, 2541 หน้า 11 – 12)

สำหรับการศึกษาข้อจำกัดของทรัพยากรการท่องเที่ยวนี้ เศษ พุ่มคชา มีความเห็นต่อประเด็นนี้ว่า ขณะที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ในอดีตที่ผ่านมามีความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับอำนาจของการจัดการทรัพยากร โดยคนที่ใช้เพื่ออยู่เพื่อกิน ขาดอำนาจในการจัดการ ปัจจุบันมีกลุ่มที่พูด แต่ไม่ได้ทำมีอยู่มากในสังคม อีกกลุ่มคือกลุ่มที่ไม่ค่อยทำแต่วิจัยอย่างเดียว พวกนี้ทำวิจัยแล้วมักเก็บไว้บนหิ้ง และไม่คอยได้รับการนำไปใช้ การพัฒนาสังคมปัจจุบันจึงต้องการกลุ่มที่ไม่ติดยึดกับรูปแบบมากนัก แต่ควรทำงานโดยใช้ประชาชนเป็นแกน เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ไม่ใช่พัฒนาในสิ่งที่ประชาชนในท้องถิ่นไม่ต้องการหรือเกินความจำเป็น (เศษ พุ่มคชา อ้างถึงใน อุดร วงษ์ทับทิม และสุภาวณี ทรงพรวาณิชย์, 2545, หน้า 50-51)

สมศักดิ์ สุขวงศ์ ได้สนับสนุนแนวความคิดข้างต้น โดยกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นเรื่องที่กว้าง ควรเรียกเสียใหม่ว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาชนบท คือ ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งช่วยในการพัฒนาปากท้องของชาวบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรพิจารณาว่าจะมีส่วนช่วยเสริมชุมชนที่ยังไม่พร้อมได้ อย่างไร(สมศักดิ์ สุขวงศ์ อ้างถึงใน อุดร วงษ์ทับทิม และสุภาวณี ทรงพรวาณิชย์, 2546,

หน้า 51-52) สถาบันการศึกษาควรร่วมมือกับองค์การภาครัฐแลหน่วยงานเอกชนให้ความสนใจมากขึ้น ในการผลิตบุคลากรเพื่อพัฒนาให้เกิดการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยส่งผลกระทบทางบวกอย่างเหมาะสม และทางลบน้อยลงดังงานวิจัยโดย ศิริพันธุ์ ไพโรจน์รัตน์ (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นกับหลายด้าน ได้แก่

1. ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม จากการที่นักท่องเที่ยวบางส่วน นิยมพักตามบ้านของชาวบ้านในชนบท ซึ่งสร้างความพึงพอใจให้กับทั้งสองฝ่าย แต่เมื่อนักท่องเที่ยวกลับไปงานชกกลางจึงเป็นภาระของสตรีผู้เป็นเจ้าของบ้าน ทำให้ต้องอยู่แต่ในบ้าน ไม่มีเวลาไปพบปะผู้อื่น ไม่มีความเป็นส่วนตัว

2. ผลกระทบทางด้านสภาพแวดล้อม จากการทำธุรกิจท่องเที่ยวทางธรรมชาติและผจญภัย ขาดการหลีกเลี่ยงพื้นที่เปราะบาง ทำให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3. เกิดการย้ายถิ่นฐานของคนภายนอกเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ทำให้เกิดสิ่งปลูกสร้างใหม่ ๆ และทำให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมา

4. เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม และการรั่วไหลของรายได้ออกจากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน

ซึ่ง ยศ สันติสมบัติ และคณะ(2544) เสนอประเด็นที่สอดคล้องกับผลการศึกษาของศิริพันธุ์ ไพโรจน์รัตน์ข้างต้น โดยชี้ว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รัฐได้สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ในฐานะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ รัฐมุ่งเน้นขายความงามของธรรมชาติ สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่หนึ่ง ๆ เป็นหลัก โดยไม่มีนโยบายที่ชัดเจนว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งดึงดูดหรือเป็นจุดขาย ควรได้รับการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ตลอดช่วงที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ผูกขาดโดยบริษัทเอกชน ซึ่งบางกลุ่มสนใจเพียงการตัดวงกำไร โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม เช่น กะเหรี่ยงคอยาว กลายเป็นกลุ่มชนที่ถูกจับโยกย้าย ถูกแย่งชิง และเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมประหนึ่งสวนสัตว์มนุษย์ (Human Zoo) (ยศ สันติสมบัติ และคณะ, 2544, หน้า 197)

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสามารถระบุถึงสภาพที่เกิดขึ้นของคนในชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องอาศัยปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจของชุมชนก่อน ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนา

ความพร้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว และจุดหมายปลายทาง ซึ่งเรียกว่าศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้แล้วการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวย่อมต้องอาศัยการยอมรับและความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคลากรภายนอกชุมชน ได้แก่ สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานวิจัยต่อ ๆ มา ศึกษาเจาะลึกถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ตลอดจนการเปิดรับข่าวสารของผู้เยี่ยมชม และผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังงานวิจัยโดย ปิยาภรณ์ รัตนเจษฎา (2541) สฤณี แสงอรุณ (2541) และสถาบันวิจัยสังคม (2547) ต่อไปนี้

ปิยาภรณ์ รัตนเจษฎา (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่ค้างแรมในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ปรากฏผลการวิจัยดังนี้ พฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่พักค้างแรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่พักค้างแรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมในเชิงอนุรักษ์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่พักค้างแรม เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์กับตัวแปรที่ศึกษานั้นพบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่พักค้างแรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันตามการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์จากโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ระดับความสนใจ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้พฤติกรรมดังกล่าวยังมีความแตกต่างตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือผลจากการสนทนากลุ่ม สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถามที่ว่ากลุ่มที่พักค้างแรมส่วนใหญ่มีพฤติกรรมไปในแนวทางการท่องเที่ยวอนุรักษ์มากกว่ากลุ่มที่ไม่พักค้างแรม

สำหรับ สฤณี แสงอรุณ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา ไว้ดังนี้ อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาเป็นพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติที่มีลักษณะพื้นที่และองค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาตินั้นมีศักยภาพในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสูง ในขณะที่ศักยภาพด้านการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับปานกลาง แต่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาอยู่ในระดับสูง และด้านการให้บริการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวในท้องถิ่นบริเวณอุทยานแห่งชาติ

อ่าวพังงา นับได้ว่ามีระดับศักยภาพสูงในการให้บริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยส่วนใหญ่ให้บริการเกี่ยวกับบริการเรือนำเที่ยว บริการอาหาร ที่พัก และจำหน่ายของที่ระลึก

ในส่วนของกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมหรือมีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุดระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ได้แก่ การล่องเรือ ชมทิวทัศน์ธรรมชาติ การถ่ายภาพธรรมชาติ การดำน้ำแบบใช้ท่อหายใจ (Snorkeling) การดำน้ำแบบใช้เครื่องช่วยหายใจ (Scuba) และการพายเรือแคนู ส่วนด้านสุดท้าย คือ ด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาและผู้ประกอบการ/ราษฎรท้องถิ่นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ายังไม่อาจจัดว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพราะ โดยหลักการแล้วการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวจะต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง

“การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ หมู่บ้านแม่กำปอง หมู่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพื่อชมธรรมชาติอยู่บ้าง แต่ชุมชนไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว และต่อมามีจุดมุ่งหมายเพิ่มขึ้นด้วยการสร้างระบบที่นำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้านในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบโฮมสเตย์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยมีหลักปฏิบัติว่านักท่องเที่ยวต้องได้รับอนุญาตจากชุมชนในฐานะที่ชุมชนช่วยกันดูแลพัฒนาปรับปรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวของเกาะช้างรวมทั้งผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังต่อไปนี้

การศึกษาวิจัยของฉวีวรรณ สุขมงคลรัตน์ (2543) เรื่อง ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อใช้ประโยชน์ทรัพยากรปะการังด้านการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ได้สรุปผลการวิจัยถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจที่แหล่งท่องเที่ยวมีเรียกว่าเป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการหรือเต็มใจจ่ายเพื่อแลกกับความสุขและความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวที่เกาะช้างพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมปะการัง และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ไปชมปะการังส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี/สูงกว่า และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท จะต่างกันที่อาชีพของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมปะการัง ส่วนใหญ่รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ไปชมปะการังเป็นลูกจ้างภาคเอกชน สำหรับปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่มมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างครั้งแรก มีวันพักค้าง 1 - 2 วัน โดยมาเป็นกลุ่มละ 1 - 2 คน และมีต้นทุน

การเดินทางอยู่ในช่วง 10,001 - 15,000 บาทเหมือนกัน ทำให้ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มใกล้เคียงกัน ทั้งมูลค่าในปัจจุบันเพื่อจะใช้ในอนาคต และมูลค่าเพื่อการคงอยู่ตลอดไปของทรัพยากรปะการัง สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการที่ให้บริการ และกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่ให้บริการส่วนใหญ่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน คือ ปัจจัยระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาเหมือนกัน ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มมีค่าแตกต่างกันอย่างชัดเจน สำหรับประชาชนทั่วไปมีปัจจัยส่วนบุคคลใกล้เคียงกับผู้ประกอบการที่ไม่ได้ให้บริการ จะต่างกันที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มประชาชนทั่วไปมีน้อยกว่ามาก แต่ความเต็มใจที่จะจ่ายมีมูลค่าค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเกิดจากประชาชนทั่วไปมีจิตสำนึกและมีความตระหนักในการอนุรักษ์ปะการัง สำหรับปัจจัยกระตุ้นในทุกกลุ่มตัวอย่างทั้งความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรปะการัง ทักษะคิดเกี่ยวกับทรัพยากรปะการังและความเต็มใจที่จะจ่าย และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปะการังอยู่ในระดับปานกลางทุกปัจจัย

นอกจากนี้พิมลพรรณ ลากยงยศ (2541) ได้ศึกษาวิจัยถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้างที่ส่งเสริมมูลค่าทางเศรษฐกิจจากพื้นที่และการจัดการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะช้างให้ยั่งยืน โดยผลการศึกษาเรื่อง การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น : กรณีศึกษาเกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่าการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมในพื้นที่ศึกษา ขณะที่ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการกระจายรายได้ทำให้พบแนวทางการปรับปรุงสถานการณ์การกระจายรายได้ โดยเฉพาะกรณีที่เกิดจากการท่องเที่ยวครั้งนี้ คือจัดให้มีการฝึกอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและจัดหาแหล่งกู้เงิน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดการผูกขาดน้อยที่สุด โดยเฉพาะกรณีกิจการที่เกี่ยวกับการขนส่งและควรส่งเสริมไปให้ประชาชนมีการศึกษาในระดับสูงขึ้น เพื่อพัฒนาความยั่งยืนในการพัฒนาประชาชนในพื้นที่การท่องเที่ยวที่ได้ศึกษาต่อไป

ทั้งนี้ คอร์ แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์ (2543) ได้ระบุความสำคัญของการวางแผนพัฒนาโดยการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยการศึกษาผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยโครงการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเกาะช้างในอนาคต การพัฒนาการท่องเที่ยวทางเรือและการขยายเส้นทางบินในประเทศมายังจังหวัดตราด จะเปิดโอกาสการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางทะเลระหว่างเกาะช้างกับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ อันได้แก่ เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า เกาะนางยวน นอกจากนี้ ภูเก็ต กระบี่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และเกาะสมุย ยังมีโครงการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางอากาศที่เชื่อมต่อการเดินทางทางบกและทางเรือซึ่งเป็นการขยาย

โอกาสทางการท่องเที่ยวทางทะเลจากกลุ่มอันดามันและอ่าวไทยตอนล่าง ซึ่งมีปริมาณผู้เยี่ยมชมเยือนสูงถึง 700,000 คนต่อปี มายังกลุ่มทะเลตราดในอนาคต เมื่อเปรียบเทียบกับความนิยมการท่องเที่ยวอุทยานทางทะเล พบว่า อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างอยู่ในอันดับที่ 5 ของประเทศ โดยมีผู้มาท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยระหว่าง 200,000-300,000 คนต่อปี ผู้มาเยี่ยมชมเยือนจังหวัดตราดที่เดินทางมายังเกาะช้างมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 80 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยลำดับ แนวโน้มของความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวที่เกาะช้าง จากเดิมเป็นการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจตามชายหาด การดำน้ำ ตกปลา ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านฤดูกาลท่องเที่ยว ได้เริ่มขยายไปสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมมากขึ้น แม้ว่าฤดูกาลท่องเที่ยวหลักของเกาะช้างคือในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคม ซึ่งมีผู้มาเยี่ยมชมเยือนชาวไทยเดินทางมามาก แต่ด้วยศักยภาพของเกาะช้างที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชุ่มชื้นตลอดปี เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวได้ตลอดปี จึงทำให้แนวโน้มของตลาดนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมาเกาะช้างอย่างต่อเนื่องและมีวันพักยาวนานขึ้น มีแนวโน้มสูงขึ้น รวมทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น การกีฬา การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็นต้น ผู้มาเยี่ยมชมเยือนมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.75 ในช่วงการประมาณการระหว่าง พ.ศ. 2541 - 2559 จะทำให้เกาะช้างมีบทบาทในการรองรับผู้มาเยือนได้มากขึ้น โดยคาดว่าจะมีผู้มาเยี่ยมชมเยือนเพิ่มจาก 263,535 คน ใน พ.ศ. 2541 เป็น 354,500 คนใน พ.ศ. 2549 และ 429,526 คนใน พ.ศ. 2559 ความต้องการห้องพักตามการประมาณการเพิ่มจากที่มีอยู่ 1,352 ห้องในพ.ศ. 2542 เป็น 1,647 ห้อง ในพ.ศ. 2549 และ 2,144 ห้องในพ.ศ. 2559 โดยมีจำนวนห้องเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 5 จาก พ.ศ. 2542

การกระจายการท่องเที่ยวมีศักยภาพมาสู่บริเวณหาดคลองพร้าว และหาดไก่อแบ้ที่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะด้านกรอบในการพัฒนาเกาะช้าง คือ เกาะช้างควรได้รับการพัฒนาให้ดำรงบทบาทเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศทั้งทางบกและทางทะเล เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลของจังหวัดตราด โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการพัฒนาแบบยั่งยืน พร้อมทั้งอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นให้เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ได้มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาภาพอนาคตการพัฒนาทั้งสาธารณูปการ พัฒนาโดยรวมด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน บริการชุมชน และบริการท่องเที่ยว มีการกำหนดรูปแบบการพัฒนาระบบชุมชนและการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต โครงข่ายในคมนาคมและขนส่ง แนวทางการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การพัฒนาภูมิทัศน์ การพัฒนาพื้นที่เฉพาะ และเพื่อให้การพัฒนาดำเนินไปตามผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยว จึงมีการเสนอแผนงาน 6 แผนงาน คือ แผนงานพัฒนาโครงข่ายคมนาคมและขนส่ง แผนงานพัฒนาระบบสาธารณูปโภค

แผนงานพัฒนาพื้นที่เฉพาะอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง แผนงานพัฒนาพื้นที่เฉพาะตำบลเกาะช้าง
แผนงานพัฒนาพื้นที่เฉพาะตำบลเกาะช้างใต้และแผนงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในทัศนะของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ นักศึกษา นักท่องเที่ยว หน่วยงานของภาครัฐ และชาวบ้านที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวขึ้นเป็นปัญหาสำคัญที่ซึ่งทุกคน และทุกหน่วยงานต้องช่วยกันสอดส่องดูแล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว มีขยะจำนวนมาก ความสกปรก สภาพธรรมชาติถูกทำลายหรือถูกคัดแปลง การบุกรุกจากร้านค้าจำหน่ายสินค้า ทำให้บดบังทัศนียภาพอันสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว โบราณวัตถุถูกขโมย นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานที่ไม่รักษาความสะอาดก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาซึ่งต้องหาแนวทางการแก้ปัญหาโดยเร็วเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวของชุมชนและประเทศ ดังงานวิจัยต่อไปนี้

สมเกียรติ วรรณวัฒน์ (2539, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณีนักศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดนครปฐม ผลสรุปงานวิจัยพบว่า เพศ กลุ่มคณะวิชา ภูมิลำเนาเดิมและประสบการณ์ในการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการรับรู้ข่าวสารและการเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปัญหาในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากงานวิจัยนี้ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครปฐมเสื่อมโทรม มีขยะ จำนวนมาก สกปรก สภาพธรรมชาติถูกทำลายหรือถูกคัดแปลงไปจากเดิมมากเนื่องมาจากถูกบุกรุกจากร้านค้าจำหน่ายสินค้า ทำให้บดบังทัศนียภาพอันสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวและจำหน่ายสินค้าน่าราคาแพง โบราณวัตถุถูกขโมย นักท่องเที่ยว ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานที่ไม่รักษาความสะอาด ขอบความสะอาดตกต่ำ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ขาดความรับผิดชอบ มีความรู้ที่น้อย และไม่มีการประชาสัมพันธ์ ถึงแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการมุ่งหาประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมากเกินไป

ส่วนงานวิจัยของ สุรศักดิ์ ชุนณรงค์ (2539, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ จังหวัดราชบุรี สรุปผลการวิจัยว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการขีด ขีด ทำลายผนังถ้ำ จับต้องหินงอกหินย้อย ทิ้งขยะภายในถ้ำ ฯลฯ และส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติขณะเที่ยวชมถ้ำ รวมทั้งขาดความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของถ้ำและระบบนิเวศภายในถ้ำและรอบ ๆ บริเวณถ้ำ การประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับถ้ำ เช่น การเกิดของถ้ำ ประวัติความเป็นมาของถ้ำ ความงามของถ้ำ ฯลฯ ยังมีน้อยเกินไป การจัดเวรยาม

รักษาความปลอดภัยยังไม่ทั่วถึง และการกวาดค้นนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบยังไม่เคร่งครัด สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้าภายในถ้ำ โทรศัพท์ มีจำนวนไม่เพียงพอ และการให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างจำกัด แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นที่ต้องได้รับการแก้ไข คือ ปัญหาในเรื่องของความสะอาด

ดังเช่นงานวิจัยของ วจินี แสงสว่าง (2535, บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการรักษาความสะอาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลสรุปการวิจัยได้ว่า ผู้คนในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกบางส่วนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ต่อการรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกจากจะต้องจัดบริการเก็บขยะให้ทั่วถึงแล้วยังต้องรณรงค์อย่างต่อเนื่องในการรักษาความสะอาดของบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ โดยเน้นให้ผู้คนในชุมชน โดยเฉพาะแม่ค้า และผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนรวมเป็นประการสำคัญ

ส่วนหน่วยงานภาครัฐ อาทิ ตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ระบุปัญหาที่เฉพาะตัวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังเช่นงานวิจัยของ กานดา วาสะสิริ (2545, บทคัดย่อ) เรื่อง ความรู้ เจตคติ และบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดราชบุรี ข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าปัญหาเกิดจากองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงควรเสนอให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณให้มากขึ้น หรือควรขอความช่วยเหลือและร่วมมือจากหน่วยงานอื่น และควรจัดอบรมในเรื่องของบทบาทอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมากขึ้น

และ สุพัตรา แก้วมุกดา (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิสัยทัศน์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพรหมณี เขาพระสุเมรุ และบ้านใหญ่ มีความคาดหวังที่จะเห็นการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เน้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีการประชาสัมพันธ์ มีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชน ด้านการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง และต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งมีการตรวจ

ติดตามการทำงานของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างต่อเนื่อง นอกจากการส่งเสริมจากทางภาครัฐแล้วการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน

ซึ่งงานวิจัยของ นาคม ชีรสสุวรรณจักร (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี จากการวิจัยพบว่า ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดงบประมาณและบุคลากรในการจัดการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนขาดการให้ความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างประชาชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอีกประการหนึ่ง คือประชาชน ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผน การจัดการดูแลรักษา สถานที่ท่องเที่ยวรวมถึง ไม่มีหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง นอกปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่สำคัญซึ่งงานวิจัยของ ศิริรักษ์ ปัมแมนปิ่น (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องความรู้ของผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: ศึกษากรณีผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนและได้สรุปผลงานวิจัยได้ว่า

1. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ
2. ควรจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมและการประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ
3. บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควมเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความรู้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการประสานงาน และการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรม ศึกษาวิจัย และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เช่น นักท่องเที่ยว
5. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของกลุ่มประชากรอื่น
6. ศึกษาวิจัยความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ จากกลุ่มนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

จากงานวิจัย 3 งานข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวนั้นไม่สามารถรอการแก้ปัญหาจากหน่วยงานของรัฐเพียงอย่างเดียวซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและแก้ไขปัญหา แต่จากการวิจัยพบว่า ชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดงบประมาณและบุคลากรในการจัดการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนขาดการให้ความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ และบทบาทของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรที่จะร่วมใจในการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ชาวบ้าน โดยสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง และให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพราะชาวบ้านเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ควรมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งจะทำได้สามารถมองเห็นถึงปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนและสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นงานวิจัยของ สาทิส สุขพ่องศรี (2543 : บทคัดย่อ) เรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนคีรีวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและอุทยานแห่งชาติเขาหลวงซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ โดยชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงเป็นผู้ปฏิบัติในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ ได้แก่ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง และศึกษาวิถีชีวิตชุมชนรวมทั้งศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอนาคตจะดีขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ประโยชน์ที่ชุมชน ได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้น องค์ประกอบหรือปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายในและภายนอก ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคอันเป็นข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยภาพรวม ผลกระทบด้านกายภาพมีมากกว่าด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านวัฒนธรรม แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง สรุปได้ว่า รูปแบบควรดำเนินการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนร่วมกับพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง จึงจะเหมาะสม โดยจัดการ 4 ด้าน ตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรม และกระบวนการจัดการที่มีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน

การจัดการปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะประสบความสำเร็จได้นั้น นอกจากจะต้องมีการควบคุมดูแลจากทางภาครัฐ โดยจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี และได้รับความร่วมมือจากชุมชนหรือชาวบ้านแล้ว ยังต้องมีการให้ความรู้และความเข้าใจในด้านต่าง ๆ เช่น ข้อดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและของเสียของการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความรู้กับชุมชนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ประจำชุมชนเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ รวมถึงการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อกระจายข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ดังเช่นงานวิจัยของ ทิวฉวี รัตนเกตุ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา ศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประเภทอ่างเก็บน้ำ ภูมิศึกษา : อ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง การศึกษาพบว่า พื้นที่ที่มี ศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ในด้านความพร้อมของชุมชนยังมีปัญหา อุปสรรคในด้านการจัดการพื้นที่อย่างเชื่อมโยงในแนวทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกัน ข้อเสนอแนะควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวางแผนการใช้ ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และบทบาทของประชาชนในพื้นที่ จะทำให้เกิด การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นจริง ได้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและเกิดการ พัฒนาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ไพธิน เกษมรัตน์ (2538, หน้า 80-81) ทำการศึกษากลยุทธ์การส่งเสริม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติคอกยอินทนนท์โดยใช้คู่มือแนะนำเชิง ระบบนิเวศ กับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า การใช้คู่มือฯ จะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเตรียมตัวก่อนการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนในอุทยาน แห่งชาติฯ ทำให้ปฏิบัติตนได้ถูกต้องขณะเดินทางท่องเที่ยวและพักผ่อน และได้รับความรู้เพิ่มขึ้น เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตทางกายภาพและชีวภาพในพื้นที่ หรือมีความรู้เกี่ยวกับ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสูงกว่าเดิม ซึ่งช่วยลดการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพ แวดล้อมทางธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติฯ ให้น้อยลงและช่วยรักษาปัจจัยที่สนับสนุนการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่นอันเป็นแนวทางหนึ่งของการท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ที่สามารถนำเอาคู่มือไปใช้ ในอุทยานแห่งชาติแห่งอื่น ๆ ได้ต่อไป นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดให้มีวิทยากรหรือ มัคคุเทศก์ โดยใช้คนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถก็มีความสำคัญ

ดังผลการศึกษาต่อมาโดยพันธุ์ทิพย์ อธิปัญจพงษ์ (2543, บทคัดย่อ) เรื่อง บทบาทของ มัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ ภูมิศึกษา : สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย จากวิจัยนี้สรุปว่า มัคคุเทศก์มีบทบาทในการส่งเสริม จิตสำนึกของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีบทบาทด้านการให้ความรู้ การเป็นผู้นำหรือ กระตุ้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง การรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์อยู่ในระดับต่ำ จากการทดสอบ ความสัมพันธ์พบว่า บทบาทของมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ ขึ้นอยู่กับ การรับทราบข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ ทั้งนี้ปัญหาและ อุปสรรคที่พบ ได้แก่ นักท่องเที่ยวขาดความสนใจและไม่เห็นความสำคัญ ประกอบกับมัคคุเทศก์

ขาดความรู้ และประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงขาดทักษะในการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์

เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบแล้วปัจจัยที่สำคัญอันดับถัดไป คือนักท่องเที่ยวที่สนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยที่ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องการ อาทิ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพ หรือพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว รวมความพร้อมและศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องการ

ดังเช่นงานวิจัยของ ชุติพร ไกรเวียง (2531, หน้า 102-107) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวมีการรับรู้ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับสูงนอกจากนี้ยังพบว่า อายุ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ รายได้ต่อเดือน จำนวนครั้งที่เคยมาท่องเที่ยวและจำนวนวันที่พักค้างแรม นอกจากนี้นักท่องเที่ยวมีการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกันตามกลุ่มที่ร่วมเดินทาง ขนาดของกลุ่มเดินทาง ระยะทางจากที่อยู่อาศัยถึงอุทยานฯ และประเภทที่พัก

และงานวิจัยของ นวรัตน์ เกียวมาศ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตชายฝั่งทะเลกรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Weighting-rating Technique พิจารณาจากปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล ความสมบูรณ์ของสังคมพืช การเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์หายาก โอกาสในการพบเห็นสัตว์ในแต่ละระบบนิเวศ ความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ ความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ความโดดเด่นทางกายภาพ สภาพภูมิทัศน์ และความสะดวกการเข้าถึง ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมสูงสุด ได้แก่ อ่าวคุ้งกระเบน วัดเขาพลอยแหวน อ่างกระทิง เกาะนมสาว ศักยภาพเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ หาดนาซา หาดคู้วิมาน แหลมเสด็จ หาดไพศูรี วัดปลับ โบสถ์คาทอลิก วัดไผ่ล้อม อุทยานเรือพระเจ้าตากฯ อ่าวยาง เกาะจุฬา ป่าชายเลนขลุง และศักยภาพเหมาะสมต่ำ ได้แก่ หาดเจ้าหลาว ตลาดพลอยดิน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ กายเนินวง วังสวนบ้านแก้ว ตลาดท่าหลวง ตลาดพลอย บ้านเสม็ดงาม บ้านบางสระเก้า คุ้งขี้ไก่อ๊ตึกแดง หาดแหลมสิงห์

การศึกษาข้างต้นระบุชัดเจนให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้าง เช่นเดียวกับด้านพื้นที่ซึ่งได้ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของอาธิป เหมือนสุดใจ และคณะ

(2546) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2537) และสมชาย เดชะพรหมพันธุ์ (2546) ดังนี้

อาธิป เหมือนสุดใจ และคณะ (2546) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยเริ่มการจัดการพื้นที่ในเขตสงวนเป็นพื้นที่ที่ไม่ควรมีการใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื่องจากมีอัตราการชะล้างพังทลายของดินรุนแรง เขตอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นพื้นที่ที่มีอัตราการชะล้างพังทลายของดินปานกลาง ซึ่งกิจกรรมในพื้นที่ต้องมีระบบการจัดการที่ดี เขตพัฒนาสามารถพัฒนาปัจจัยเพื่อการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีอัตราการชะล้างพังทลายของดินน้อยและเป็นพื้นที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษานี้ยังระบุแนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวจากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวเห็นว่าความสวยงามของปะการัง การมีรถบริการสาธารณะและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่า การเก็บและกำจัดขยะอย่างเหมาะสมและถูกสุขอนามัย การมีเรือนำเที่ยวชมปะการัง และการตกเต็อนให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2537) ได้ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่เกาะและชายฝั่งทะเล จังหวัดตราดได้ผลดังนี้

การศึกษาศักยภาพในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณเกาะช้างนี้ พบว่าเกาะช้างมีขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวค่อนข้างสูงเพราะมีพื้นที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวถึง 3,360 ไร่ และยังสามารถขยายได้อีกเท่าตัว และมีการยอมรับของประชากรและนักท่องเที่ยวด้วยกันเองพอสมควร แม้ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเริ่มปรากฏแต่กำลังได้รับการดำเนินการจัดการในหลายส่วน ระบบนิเวศวิทยาที่อุดมสมบูรณ์มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวน้อยและอยู่ในพื้นที่นอกเขตการพัฒนาการท่องเที่ยว ยกเว้นปะการังที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยว ซึ่งอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติ ฯ จึงคาดว่าโอกาสได้รับผลกระทบต่ำ ส่วนเกาะกูดมีพื้นที่เหมาะสมถึง 2,770 ไร่ มีสภาพความสามารถและการจัดการเช่นเดียวกับเกาะช้าง สำหรับหมู่เกาะต่าง ๆ นั้น พื้นที่รองรับควรคงที่มีการขยายจากสภาพปัจจุบันได้ไม่มากนัก แนวทางการพัฒนาแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1. การจัดการเพื่อรักษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็น

การจัดการที่ต้องการควบคุมการพัฒนาให้อยู่ในพื้นที่จำกัด มีการขยายตัวในอัตราที่พอเหมาะและไม่มีหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. การจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นการจัดการที่มุ่งเน้นแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างเสริมที่ยั่งยืนหรือจำเป็นและส่งเสริมให้ระบบการท่องเที่ยวดำเนินไปได้ โดยเกิดประโยชน์ต่อทั้งผู้ประกอบการและประชาชนท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องสร้างความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยว

ส่วน สมชาย เศรษฐพรหมพันธุ์ และคณะ (2546) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การรักษาเอกลักษณ์ และสร้างภูมิทัศน์ด้านทานให้ชุมชนเกาะช้าง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งสรุปได้ว่าเมื่อรัฐบาลพัฒนาเกาะช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับสากล ชาวชุมชนเกาะช้างมีเอกลักษณ์อยู่บ้างหรือไม่ หากมีจะดำเนินการอย่างไรจึงจะเกิดความยั่งยืน ของเอกลักษณ์ชุมชนไปพร้อม ๆ กับการสร้างความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว สมควรสร้างภูมิทัศน์ด้านทานอย่างไร เพื่อให้ชาวชุมชนเกาะช้างมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งได้ผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

เอกลักษณ์และความโดดเด่นของชุมชนชาวเกาะช้างมีเอกลักษณ์ของบุคลิกภาพของชาวชุมชน คือ มีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรีและเป็นมิตรกับคนทั่วไป ชาวชุมชนเกาะช้างมีวิถีชีวิตดั้งเดิมสองประเภท คือ ชาวประมงและชาวสวน วิถีชีวิตใหม่ คือ การค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านสมุทรศาสตร์ น้ำจืดและน้ำเค็ม เครื่องมือในการทำประมง ลอบปลา ลอบหมึก และลอบปู อวนคนหรือคันคนจับเคย และภูมิปัญญาการแปรรูปเคยเป็นกะปิที่มีชื่อเสียงของเกาะช้าง และมีขนบธรรมเนียมประเพณี มีประเพณีสงกรานต์และพระทรายน้ำไหล โคนจุก ทำบุญวันตรุษและวันสารทจีนและไทย ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ สะเดาะเคราะห์ ทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับทะเล การลอยกระทง การละเล่น เช่น สะบ้าล้อ หนังสติ๊ก อาหาร และขนบดั้งเดิมของท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการสร้างภูมิทัศน์ด้านทานให้แก่ชุมชนดั้งเดิมให้อยู่รอดจากกระแสเศรษฐกิจ และสังคมเชิงพาณิชย์อันเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว ดังนี้

1. เพื่ออนุรักษ์บุคลิกภาพและขนบธรรมเนียมประเพณี

1.1 จัดกิจกรรมเชิดชูบุคลิกภาพชาวเกาะช้าง การให้รางวัลบุคคลตัวอย่างทุก ๆ ปี

1.2 จัดกิจกรรมถ่ายทอดเอกลักษณ์ของบุคลิกภาพชาวชุมชนเกาะช้างไปสู่เยาวชน

โดยบรรจุในหลักสูตรท้องถิ่นของเรา

1.3 มีแผนงาน และจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของ

ชาวเกาะช้างเป็นประจำและมีความสม่ำเสมอ

2. เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชาวประมง

2.1 มีการส่งเสริมการฟื้นฟูป่าชายเลนให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม

2.2 กำหนดเขตคุ้มครองประมงชายฝั่งของชาวเกาะช้าง โดยไม่ให้เรือประมง

ขนาดใหญ่เข้ามาลากอวนในพื้นที่ระยะ 5 – 10 กิโลเมตรจากชายฝั่ง

2.3 ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการทำประมง และการเพาะเลี้ยงชายฝั่งให้แก่ชาวประมงตลอดจนการแปรรูปผลผลิตจากประมง และการดำเนินการด้านการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ด้วย

2.4 ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนเรมให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

2.5 ให้ความรู้ทางภาษาต่างประเทศ เช่น ฝึกอบรมภาษาอังกฤษ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวตะวันตก ความรู้ความสามารถในการจัดการทางธุรกิจและวิธีการสร้างบริการประทับใจสำหรับชาวประมงที่ปรับเปลี่ยนเรือประมงไปเป็นเรือรับนักท่องเที่ยวทางทะเล

3. เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวน

3.1 ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพันธุ์ไม้รุ่นใหม่ ๆ ที่ให้ผลผลิตสูงกว่าเดิมมาปลูกทดแทนรุ่นเก่า ๆ

3.2 ส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนเรม และเชิงเกษตรให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3.3 ถ่ายทอดความรู้ในการทำการเกษตรแผนใหม่ การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างประสิทธิภาพทางการตลาดให้มีโอกาสสูงขึ้น

3.4 ถ่ายทอดทักษะทางภาษาต่างประเทศ ภาษาอังกฤษ และความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีชาวตะวันตก

นอกจากนี้ยังเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านการบริหาร และการจัดการเพื่อการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชุมชนเกาะช้างมีรายละเอียด ดังนี้

1. ให้โอกาสชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและให้มีโอกาสมีรายได้จากการท่องเที่ยว

2. จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริม รักษา ฝึาคิดตามการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อชาวชุมชน

3. ตั้งศูนย์แสดงเอกลักษณ์ชุมชนเพื่อแสดงนิทรรศการ และเผยแพร่เอกลักษณ์ชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน และที่ชุมชนมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นที่ยอมรับว่าจำเป็นต้องมีความเข้าใจในการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงและอาศัยการกำหนดปัญหาในชุมชนเป็นหลัก การแปรแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” ไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่นี้ นับแต่ปี 2539 – 2548 มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) ได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีการเลือกพื้นที่ ใช้เกณฑ์พิจารณาว่าเป็นพื้นที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความงามทางธรรมชาติ วิถีชีวิตวัฒนธรรม มีประเด็นทางสังคม หรือทางเลือกการพัฒนาที่จะนำเสนอต่อสังคม มีองค์กรพัฒนาเอกชนทำงานอยู่หรือเป็นพื้นที่เครือข่ายที่สำคัญคือ มีองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่ มีองค์กร ชาวบ้านที่มีศักยภาพ และมีขีดความสามารถในการรองรับที่วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5 กิจกรรม (พจนา สวนศรี, 2546) ดังนี้

กิจกรรมที่ 1	การเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและร่วมกันกำหนดประเด็นของการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 2	ร่วมกันจัดตั้ง “องค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งถอดประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาในอดีต
กิจกรรมที่ 3	ร่วมกันกำหนดแนวทางการทำงานจัดรูปองค์กร บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ โดยเฉพาะในเรื่องการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น
กิจกรรมที่ 4	ร่วมกันจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว การกำหนดราคา และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันประเมินผลภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมเพื่อรับทราบปัญหาและ ร่วมกันประเมินผลภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมเพื่อรับทราบปัญหา
กิจกรรมที่ 5	ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา นำมาปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การวิจัยท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในทุก ๆ ขั้นตอน สามารถสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งรายได้ในการเลี้ยง

ปากท้อง สมาชิกในชุมชนแทบทุกเพศทุกวัยเกิดแนวความคิดใหม่ในการจัดการ และพัฒนา ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สอดคล้องหรือแตกแขนงออกไปอย่างไม่สิ้นสุด แสดงให้เห็นว่างานวิจัยครั้งนี้ ไม่ใช่เรียนรู้ และพัฒนาแล้วสิ้นสุด แต่เป็นการจุดประกายให้ชุมชน ได้เรียนรู้ และมีความคิดริเริ่ม ใหม่ ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเพียงการเริ่มต้นเท่านั้น และได้เสนอแนะแนวทางใน การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมได้ว่า

1. ควรมีการเปิดอบรมเพิ่มทักษะด้านการนำเที่ยว และด้านภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ การสื่อความหมายธรรมชาติถูกต้องชัดเจน ชาวบ้านยังไม่มีการจัดการด้านการตลาด กลไก การตลาดอยู่ในมือของบริษัทท่องเที่ยว ชาวบ้านเป็นเพียงผู้นำทางและลูกหาบ
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์กระจายข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ชาวบ้านลาหู่เชล จากทั้งสองหมู่บ้านไม่เห็นด้วยกับการเปิดถ้ำแม่ละนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเกรงว่าจะไม่ได้ ทำไรและเสี่ยงสัตว์บริเวณใกล้ปากถ้ำ ชาวบ้านได้ร่วมกันออกกฎระเบียบให้นักท่องเที่ยวยึดปฏิบัติ พร้อมทั้งมีบทลงโทษ
3. ชาวบ้านช่วยกันปรับปรุงถนนไปยังสถานที่ท่องเที่ยวและทำบันไดขึ้นไปยังถ้ำรวมทั้ง จัดทำเกสท์เฮาส์ให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก มีการร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานทั้งของภาครัฐและ ภาคเอกชน และการที่ทำให้ท้องถิ่นหรือชุมชนของเกาะช้างมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อ ทำให้เกิดมูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมต่อชุมชนและประเทศชาติในที่สุด

จากผลการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถระบุปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนา การท่องเที่ยวเกาะช้างให้มีความยั่งยืนเทียบเคียงกับผลการศึกษาที่ผ่านมา ๆ มา ทั้งนี้จากผลการ วิเคราะห์SWOT ให้ชัดเจนถูกต้อง เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้สนใจประกอบธุรกิจด้านการจัดการ ท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ได้มีส่วนร่วมและได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ จากแหล่งทรัพยากรในพื้นที่เกาะช้าง และถ่ายทอดภูมิปัญญา และวิถีการดำเนินชีวิตแก่นักท่องเที่ยว จึงมีการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของ การท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์แก่ผู้ประกอบการและผู้สนใจจากชุมชนเกาะช้างเพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยอาศัยการวิเคราะห์ความต้องการหลักของ ชุมชนเป็นประเด็นหลักเพื่อให้การจัดการถ่ายทอดความรู้เป็น ไปอย่างมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่ จะทำได้ซึ่งประกอบไปด้วยการพิจารณาด้านพื้นที่ การจัดการ การเรียนรู้ร่วมกันให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งและความยั่งยืนของ Thornton Chiang Niwet และการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด มุ่งที่ศึกษาพัฒนาผู้เข้าอบรมให้มีศักยภาพในการประกอบธุรกิจที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ศึกษาปัญหาในการประกอบการธุรกิจที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันของผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวกับชุมชนในพื้นที่ตำบลเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด จึงได้เสนอวิธีการและการออกแบบงานวิจัยสำหรับการศึกษาดังกล่าวตามลำดับดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้การตลาด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนร่วมกันจัดการชีวิตของตนเองด้วยการเน้น “คน” และ “กลุ่ม” ที่ชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการวิจัยรายละเอียดเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน การจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วม โดยการเรียนรู้ร่วมกัน ข้อมูลที่ได้ขึ้นมาโดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกต (Observation) วิธีการดำเนินงานของผู้ประกอบการแต่ละราย ตลอดจนการสังเกตสภาพแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้สัมภาษณ์ประกอบด้วยนักวิจัยและพนักงานสัมภาษณ์ที่ผ่านการอบรมเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 วิธีข้างต้น ซึ่งผู้สัมภาษณ์จะมี 2 บทบาทคือ เป็นทั้งผู้สัมภาษณ์และเป็นทั้งนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ รวมทั้งสัมภาษณ์นายกองตำบล (อบต.) และผู้อำนวยการเขตการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้ความเข้าใจและความรู้สึกร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูล สำหรับแบบสอบถามนั้นเป็นคำถามแบบปลายเปิดในหัวข้อเรื่องสภาพความเป็นอยู่และสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการทั้งในปัจจุบันและอดีต นอกจากนี้ยังมีการสังเกตที่ใช้บันทึกสภาพสถานประกอบการ สภาพแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดกับชุมชนภายนอกเพิ่มเติมด้วย ดังนั้นองค์ประกอบในการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ประเมินและสำรวจว่าชุมชนมีทรัพยากรใดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ประเมินและสำรวจเรื่องการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมว่าเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งรวมไปถึงพิจารณาว่าวัฒนธรรม วิถีความเป็นอยู่ และการจัดกิจกรรมในชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์หรือไม่ อย่างไร

3. ศึกษาและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น

ประชากรและวิธีการเลือกตัวอย่าง

ประชากรที่สนใจศึกษา

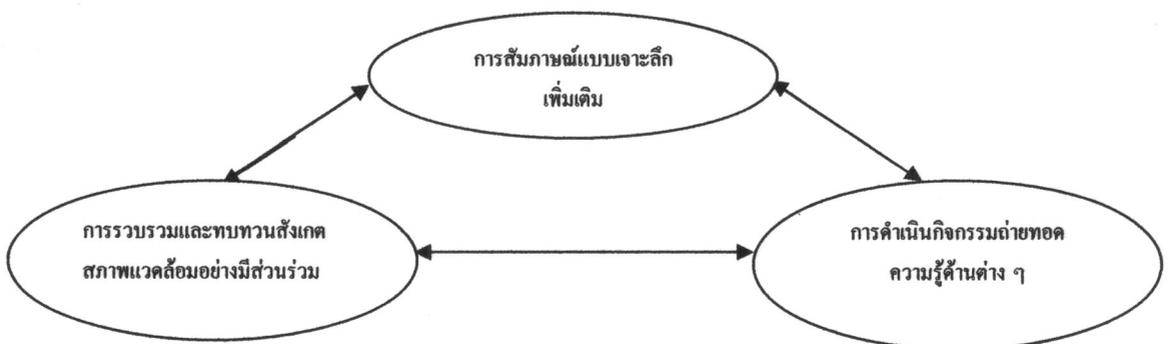
ประชากรที่สนใจศึกษาในการวิจัยนี้คือ ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้สนใจประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวแพคเกจแบบโฮมสเตย์ของหมู่ 1 หมู่ 2 และหมู่ 3 ตำบลเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด

วิธีการเลือกตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรที่สนใจศึกษาในการวิจัยนี้ คือ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์ในเกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งมีผู้ประกอบการธุรกิจนี้เพียง 16 ราย และผู้สนใจประกอบธุรกิจ จำนวน 10 ราย ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงทำการศึกษาวิจัยจากประชากรทั้งหมดภายในพื้นที่ดังกล่าว ด้วยข้อจำกัดด้านภูมิอากาศที่แปรปรวนในช่วงที่ศึกษามีฝนตก น้ำท่วม และโคลนถล่มที่เกาะช้างทำให้ผู้ประกอบการจำนวน 7 คน และผู้สนใจมาเข้าร่วมฝึกอบรมจำนวน 2 คน

วิธีการศึกษาและการถ่ายทอดความรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้ออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยมี 3 ลักษณะประกอบด้วยเครื่องมือเสริมในการบันทึกข้อมูลเพื่อการศึกษา ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง กล้องถ่ายภาพ แบบบันทึกและสังเกตสภาพแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม ดังภาพที่ 3.1 ดังนี้

ภาพที่ 3.1 วิธีการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้

ลักษณะแรก คือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยพนักงานสัมภาษณ์ที่ผ่านการฝึกอบรมเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และเข้าใจเนื้อหาของข้อคำถามอย่างชัดเจนโดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 7 ราย ได้แก่ โฮมสเตย์สมบัติของเป็ด บ้านคุณสมหมาย บ้านลุงต๊อบท้าว สราวุธโฮมสเตย์ ตึกแดนโฮมสเตย์ เกาะช้างคันทรี่โฮม และวจีโฮมสเตย์ รวมทั้งสัมภาษณ์พูดคุยกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้อำนวยการเขตการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยถึงนโยบายและการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการการเข้าพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ เพื่อศึกษาสภาพการประกอบการปัจจุบัน สภาพตลาด และการแข่งขัน ตลอดจนจนศึกษาวิธีการดำเนินการให้บริการ ตลอดจนการจัดการด้านต่าง ๆ ของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวพักผ่อนแบบโฮมสเตย์รวมทั้งรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะในการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและที่พักแบบโฮมสเตย์

ลักษณะที่สอง คือ ใช้วิธีการรวบรวมและทบทวนสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักผ่อนแบบโฮมสเตย์ด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยเป็นนักท่องเที่ยวและเข้าพักแบบโฮมสเตย์ และคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสังเกต จากการเดินชมสภาพแวดล้อมโดยรอบสถานที่พักผ่อนสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่แวดล้อมรายรอบสถานที่พักผ่อนแบบโฮมสเตย์ ซึ่งใช้แบบบันทึกการสังเกตโดยคณะผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์ จดบันทึกสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตลอดจนถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เช่น สภาพพื้นที่ ภูมิทัศน์รายรอบ บรรยากาศรายรอบแหล่งที่พักโฮมสเตย์ตลอดระยะเวลาที่พักอยู่เป็นเวลา 3 วัน จำนวน 5 ครั้ง การที่นักวิจัยปฏิบัติเหมือนกับนักท่องเที่ยวเพื่อจะได้มีประสบการณ์ร่วม สามารถเข้าใจถึงความเป็นอยู่และบรรยากาศของที่พักผ่อน และสามารถนำความรู้สึกและประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้เสริมประกอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือด้านอื่น ๆ

สำหรับเนื้อหาการถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนแนวทางในการกำหนดและกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน ข้อมูลจากการสังเกตสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จากการเดินชมสภาพแวดล้อมโดยรอบสถานที่พักผ่อน สภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่แวดล้อมรายรอบสถานที่พักผ่อนแบบโฮมสเตย์ เช่น สวนผลไม้และสวนยางที่อยู่บริเวณใกล้ ๆ ร้านค้ารอบ ๆ ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน สถานประกอบการวัด และสถานที่ราชการ เป็นต้น ซึ่งใช้แบบบันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์จดบันทึกสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ลักษณะที่สาม การดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 2 ประเภทดังนี้

1. กิจกรรมด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการฝึกอบรมด้านการตลาด
2. กิจกรรมด้านฝึกอบรม และสื่อการฝึกอบรม

1. กิจกรรมด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรมด้านการตลาด

รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรมในหลักสูตรการตลาดสำหรับธุรกิจท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์เป็นการเน้นการให้ความรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participative Community Based Approach) ซึ่งมีวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะ (Coach) แนวคิดทางการตลาดที่เหมาะสมแก่การประกอบการ โฮมสเตย์ โดยการพัฒนาการคิดอย่างมีส่วนร่วมและเสนอแผนการตลาดฉบับชุมชนและการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

- 1.1 แนวคิดด้านการตลาดท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์
- 1.2 การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 1.3 กลยุทธ์การตลาด และการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์

2. กิจกรรมด้านฝึกอบรมและสื่อการฝึกอบรมด้านการตลาด

การสอนใช้แบบไม่เป็นทางการ วิธีการฝึกอบรมและสื่อการฝึกอบรม ได้แก่ คู่มือการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดการตระหนักรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการการตลาดท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ โดยมีขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วย 3 หัวข้อ ใช้เวลารวม 12 ชั่วโมง คือ

- 2.1 แนวคิดด้านการตลาดท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ใช้เวลา 3 ชั่วโมง
- 2.2 การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใช้เวลา 3 ชั่วโมง
- 2.3 กลยุทธ์การตลาด และการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ ใช้เวลา 6 ชั่วโมง

เครื่องมือในการวิจัยและขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้

เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้คำถามปลายเปิดและใช้แบบบันทึกกิจกรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และสังเกตด้วยตนเอง ประกอบการศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต ประกอบด้วยข้อคำถาม

ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลในการศึกษานี้ แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 คือ แบบสอบถามสำหรับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ มีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อของเจ้าของกิจการ ความพึงพอใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด (ภาคผนวก ก)

ชุดที่ 2 คือ แบบบันทึกการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและที่พักรวมแบบโฮมสเตย์สำหรับการสังเกตสภาพห้องพัก สภาพแวดล้อมรายรอบห้องพัก และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ โฮมสเตย์ (ภาคผนวก ข)

ขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้

ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นทบทวนและสรุปความต้องการในการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดคณะผู้วิจัยทำการสำรวจและทบทวนข้อมูลด้านจํานวนศักยภาพของผู้ประกอบการ ความสนใจและแนวโน้มการขยายตัวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและที่พักรวมแบบโฮมสเตย์

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการการบริหาร โครงการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วัตถุประสงค์ และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินโครงการ

2.2 ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรวมแบบโฮมสเตย์และผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบการที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ทราบถึงหลักการ วัตถุประสงค์ และแนวทางองค์ความรู้และการฝึกอบรมทราบ

2.3 ประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่แนวคิดและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินโครงการ

2.4 ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรมด้านการตลาดแก่ผู้ประกอบการที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ตามที่วางแผนไว้

2.5 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรมความรู้ด้านตลาด

2.6 สรุปผลการดำเนินงานของโครงการ

แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรมหลัก	ระยะเวลาดำเนินการ (เดือน) ปีงบประมาณ 2549	หมายเหตุ
1. แต่งตั้งคณะกรรมการการบริหาร โครงการฯ	1/2	
2. กำหนดแนวทางปฏิบัติในการดำเนิน โครงการหลักเกณฑ์และคู่มือฯ	1	
3. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ / ประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจ	1	
4. ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้และฝึกอบรม	2	
5. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน	1	
6. สรุปผลการดำเนินงานของโครงการ	1	

3. กำหนดเป้าหมายรวม

ผู้ประกอบการและผู้สนใจประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์เกาะ
ช้าง จังหวัดตราด

ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ

3.1 ผู้ประกอบการและผู้สนใจประกอบการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์มี
ความรู้ความเข้าใจในด้านการตลาด และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

3.2 จำนวนนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในบริการเพิ่มขึ้น

3.3 จำนวนนักท่องเที่ยวที่กลับมาใช้บริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ซึ่งเป็นผลของการปรับ
ใช้องค์ความรู้ที่คณะผู้วิจัยถ่ายทอด

3.4 ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและการอนุรักษ์
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิทยาการและทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัยบูรพาและสถาบัน
เครือข่าย

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดแก่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ และการจัดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้จากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ สถานที่พักแรม ชุมชน ตลอดจน รวบรวมกิจกรรมที่ได้จัดทำขึ้น แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ถึงโอกาส และอุปสรรค ที่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวพักแรมแบบ โฮมสเตย์เผชิญอยู่และได้รับการถ่ายทอด องค์ความรู้ด้านการตลาดโดยอาศัยแนวคิดของ มิศรา สามารถ (2543, หน้า 25-27) ได้ให้ ความสำคัญกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 4 ประการ คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถระบุผลผลิตและ ผลลัพธ์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดแก่ผู้ประกอบการและผู้สนใจประกอบการ ด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบ โฮมสเตย์

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้ผลการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ เกาะช้าง จังหวัดตราด
2. ผลการศึกษารูปแบบการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของ เกาะช้าง จังหวัดตราด
3. ผลการฝึกอบรมและการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ เกาะช้าง จังหวัดตราด

จากการศึกษาของสมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และคณะ (2546) ระบุว่าเกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ซึ่งอุดมไปด้วยป่าไม้ แหล่งน้ำ และทะเล ทั้งนี้ เกาะช้างยังมีเอกลักษณ์ซึ่งเป็นเสน่ห์ที่เข้าชวนชวนให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาท่องเที่ยวกันมากขึ้นทุกวัน บางคนจะหลงใหลเสน่ห์ที่เห็นได้ชัดเจน คือ บุคลิกภาพของคนเกาะช้างที่มีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรี และเป็นมิตรกับคนทั่วไป บางคนก็ชื่นชอบบรรยากาศที่หลากหลาย อาทิ ทะเล ปะการัง น้ำตก บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในทะเล บางแห่งมีธรรมชาติที่เงียบสงบและสวยงาม เป็นต้น ส่วนการตั้งถิ่นฐานของคนในเกาะช้างนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนหรือญวนมาตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะช้างเป็นเวลายาวนานกว่า 100 ปีแล้ว ชุมชนระยะแรกก่อตั้งขึ้นและสืบสกุลต่าง ๆ ในบริเวณอ่าวสลักเพชรติดต่อไปยังบ้านโรงถ่านและแจ็กแบ้มีสกุลดังสุวรรณ ดังสุศรี สลักเพชร สิทธิถาวร หงษ์ร้อนและทิพย์ถาวร บริเวณอ่าวคลองสนมีสกุลอิงชมพู ศิริพันธ์ แซ่ตัน ชิวสุชะ และเซชชั่น บริเวณอ่าวบางเบ้ามีสกุลสง่าศิลป์ ประสงค์สิน สังขกุล และวิเศษสงวน ส่วนกิจกรรมและวิถีชีวิตของคนในเกาะช้าง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพด้านการประมงและการทำสวน แต่ต่อมาภายหลังจาก พ.ศ. 2526 เกาะช้างได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้ชุมชนใหม่เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกตั้งแต่หาดทรายขาว คลองพร้าวไปถึงหาดไก่อแบ้ ได้แก่ สกุลจินตเดิม เก็ดมณี และ

สุนทรภู่ สำหรับการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งการตั้งถิ่นฐานบริเวณชุมชนใหม่นี้จะมีศูนย์กลางเจริญเติบโตใหญ่ที่สุดอยู่ที่หาดทรายขาว และขยายต่อเนื่องลงมาทางใต้ไปสู่หาดคลองพร้าว ไก่แบ้ อ่าวบางเบ้าและพื้นที่ต่อเนื่องลงไปทางใต้ของเกาะช้าง และหมู่เกาะทางใต้ของเกาะช้าง

ทั้งนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนเกาะช้างจะชำนาญเป็นพิเศษเรื่องทะเลซึ่งสามารถบอกได้ว่าน้ำทะเลในช่วงนั้น ๆ ดีหรือไม่ดี ซึ่งจะเรียกว่า “น้ำชอบ” และ “น้ำเสีย” ส่วนเครื่องมือในการทำประมงจะมีลอบปลา ลอบหมึก และลอบปู อวนคุณหรือคันคุณเพื่อจับเคย และใช้ภูมิปัญญาในการแปรรูปเคยไปทำเป็นกะปิที่มีชื่อเสียงของเกาะช้าง คนเกาะช้างในปัจจุบันยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมอยู่บ้าง เช่น ประเพณีสงกรานต์และพระทรายน้ำไหล โคนจุก ทำบุญวันตรุษวันสารทจีนและไทย ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ สะเดาะเคราะห์ ทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับทะเล การลอยกระทง การละเล่นต่าง ๆ เช่น สะบ้าล้อ หนั่งตะลุง เป็นต้น

คนเกาะช้างยุคใหม่ คือ หลังจากการปฏิรูปเกาะช้าง พ.ศ. 2544 ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีภาวะเสี่ยงในด้านการแข่งขันเชิงธุรกิจระหว่างนักลงทุนที่ประกอบการประเภทเดียวกัน การสื่อสารกับชาวต่างประเทศ การพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศและความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การสร้างความพร้อมในการให้บริการเพื่อการมีประสิทธิภาพในการแข่งขัน การบริการประทับใจ การพัฒนาบุคลากรให้มีจิตสำนึกในการให้บริการเป็นเลิศ การเข้ามาของกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์ ความโดดเด่น กระแสนิยม การโน้มน้าววิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมให้แปรเปลี่ยนไป กิจกรรมโรงแรม รีสอร์ท บังกะโลว์ ร้านอาหาร บาร์เบียร์ ของที่ระลึก เข้าสู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก ทำให้ฝั่งตะวันตกของเกาะช้างเป็นสังคมใหม่เชิงพาณิชย์ ชาวชุมชนมีวิถีคิดและการดำเนินกิจกรรมแตกต่างไปจากชาวชุมชนดั้งเดิม ความโดดเด่นอยู่ที่หาดทรายขาวและขยายตัวลงได้ การโน้มน้าววิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมเกิดขึ้น เช่น มีการดำเนินการในด้านการปรับเรือประมงเป็นเรือท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวแบบเรือแรม การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การถ่ายเทแรงงานของคนรุ่นใหม่จากชุมชนดั้งเดิมสู่ชุมชนใหม่ชุมชนดั้งเดิมที่กำลังได้รับผลกระทบและโน้มน้าววิถีชีวิตดั้งเดิมให้แปรเปลี่ยนไปมากคือ ชุมชนบางเบ้าและชุมชนคลองสน

สังคมยุคใหม่ หรือความเจริญหลังไหลเข้ามายังเกาะช้าง ทำให้เกาะช้างมีความเปลี่ยนแปลงมาก ส่งผลให้มีการณรงค์ที่จะธำรงรักษาไว้ด้วยการจัดกิจกรรมเชิดชูบุคลิกภาพชาวเกาะช้าง การให้รางวัลบุคคลตัวอย่างทุก ๆ ปี การจัดกิจกรรมถ่ายทอดเอกลักษณ์ของบุคลิกภาพชาวชุมชนเกาะช้างไปสู่เยาวชนโดยบรรจุในหลักสูตรชื่อว่า “ท้องถิ่นของเรา” การกำหนดแผนงาน

และจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเกาะช้างเป็นประจำและมีความสม่ำเสมอ เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชาวประมงก่อนสูญหายไปตามค่านิยมและวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่เปลี่ยนไป มีการส่งเสริมการฟื้นฟูป่าชายเลนให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม กำหนดเขตคุ้มครองประมงชายฝั่งของชาวเกาะช้างโดยไม่ให้เรือประมงขนาดใหญ่เข้ามาลากอวนในพื้นที่ระยะ 5 – 10 กิโลเมตรจากชายฝั่ง มีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการทำประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งให้แก่ชาวประมง ตลอดจนการแปรรูปผลผลิตจากประมงและการดำเนินการด้านการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

แม้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตของชาวเกาะช้างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตด้วยแรงผลักดันจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะช้าง โดยภาครัฐตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัดภูมิภาค และระดับประเทศ รวมทั้งการตื่นตัวต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยแรงจูงใจทางเศรษฐกิจด้านรายได้ ผลตอบแทนและการจ้างงาน ซึ่งยังผลกระทบทั้งทางบวกและลบต่อสังคม การดำรงชีวิตของชุมชนบนเกาะช้างอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์อย่างมีทิศทางและเหมาะสมจะสามารถทำให้สังคมและชุมชนเกาะช้างสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาไปควบคู่กับการเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยควรมีการกำหนดแผนและวิธีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนแรมให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ให้ความรู้ทางภาษาต่างประเทศ เช่น ฝึกรอบรมภาษาอังกฤษ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวตะวันตก ความรู้ความสามารถในการจัดการทางธุรกิจ และวิธีการสร้างบริการประทับใจ สำหรับชาวประมงที่ปรับเปลี่ยนเรือประมงไปเป็นเรือท่องเที่ยวเพื่อนักท่องเที่ยวทางทะเล สำหรับวิถีชีวิตชาวสวนนั้นมีการส่งเสริม และปรับเปลี่ยนพันธุ์ไม้รุ่นใหม่ ๆ ที่ให้ผลผลิตสูงกว่าเดิมมาปลูกทดแทนรุ่นเก่า ๆ ส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์และเชิงเกษตรให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ถ่ายทอดความรู้ในการทำการเกษตรแผนใหม่ การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างประสิทธิภาพทางการตลาดให้มีโอกาสสูงขึ้น ถ่ายทอดทักษะทางภาษาต่างประเทศภาษาอังกฤษ และความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมแก่ชาวตะวันตก มิใช่มุ่ง “ขาย” หรือ “ปรับเปลี่ยน” วัฒนธรรมของชุมชนให้เข้ากับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยมุ่งหวังเพียง “รายได้” โดยขาดจิตสำนึกของการอนุรักษ์บนพื้นฐานชุมชนที่เข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษารูปแบบการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ของเกาะช้าง (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน, 2549) จำนวน 16 ราย ได้แก่

1. ชื่อโฮมสเตย์ เจอพอตี เจ้าของบ้าน นางวรรณมา ประสงค์เงิน
ที่อยู่ 8/2 หมู่ 1 ตำบลเกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
2. ชื่อโฮมสเตย์ แสงสว่างการท่องเที่ยว เจ้าของบ้าน นายสว่าง ทรัพย์เจริญรัตน์
ที่อยู่ 1/3 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
3. ชื่อโฮมสเตย์ บ้านคักแดน เจ้าของบ้าน นายเสมียน สิทธิถาวร
ที่อยู่ 48/8 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
4. ชื่อโฮมสเตย์ สมบัติของเป็ล เจ้าของบ้าน นางสาวเนียง หนองบัวบน
ที่อยู่ 43/3 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
5. ชื่อโฮมสเตย์ ป้าแก้ว เจ้าของบ้าน นางอำนาจ สุทธิธรรม
ที่อยู่ 48/2 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
6. ชื่อโฮมสเตย์ ป้าดาวเรือง เจ้าของบ้าน นางดาวเรือง ฮวนนรินทร์
ที่อยู่ 53/2 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอบ้าน จังหวัดตราด 23120
7. ชื่อโฮมสเตย์ บ้านไบเฟิร์น เจ้าของบ้าน นางทวีพร สวัสดิผล
ที่อยู่ 43/11 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
8. ชื่อโฮมสเตย์ คุณหม่อม เจ้าของบ้าน นายบุญเต็ม – นางสมใจ ขุนสนธิ
ที่อยู่ 48 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
9. ชื่อโฮมสเตย์ บ้านสลักเพชร-โรงถ่าน เจ้าของบ้าน นายศราวุธ ขุนสนธิ
ที่อยู่ 49 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
10. ชื่อโฮมสเตย์ ลุงต๊อบ ทวีร์ เจ้าของบ้าน นายบุญชู สวัสดิผล
ที่อยู่ 13 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
11. ชื่อโฮมสเตย์สมหมาย เจ้าของบ้าน นายสมหมาย สลักเพชร
ที่อยู่ 48/4 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
12. ชื่อโฮมสเตย์เล็ก หนึ่งสมุทร เจ้าของบ้าน คุณสมพร สลักเพชร
ที่อยู่ 7/1 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120
13. ชื่อโฮมสเตย์ วัจิโฮมสเตย์ เจ้าของบ้าน คุณจันทร์เพ็ญ เชื้อแก้ว
ที่อยู่ 34/12 หมู่ 2 บ้านสลักเพชร ต.เกาะช้างใต้ กิ่ง อ.เกาะช้าง จ.ตราด 23120

14. เกาะช้างคันทรี่โซน เจ้าของบ้าน นางสาวศิรินาถ คงบำณู
ที่อยู่ 53 หมู่ 2 บ้านสลักเพชร ต.เกาะช้างใต้ กิ่งอ.เกาะช้าง จ.ตราด 23120
15. พรพล โสมสเดย์ เจ้าของบ้าน นายนิพนธ์-นางอำพร แดงชมภู
ที่อยู่ 47 หมู่ 2 บ้านโรงถ่าน ต.เกาะช้างใต้ กิ่งอ.เกาะช้าง จ.ตราด 23120
16. บ้านกังวาลไกล เจ้าของบ้าน นายจร กังวาลไกล
ที่อยู่ 43/2 หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23120

2.1 การจัดการการท่องเที่ยวแพคเกจแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด

การประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้างนั้น มีสภาพของการประกอบการในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ด้านการตลาด

ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการหานักท่องเที่ยวด้วยการประชาสัมพันธ์ โดยการแจกแผ่นปลิว แจกนามบัตร การส่งข้อมูลทางโทรสารหรือโทรศัพท์ไปยังบริษัททัวร์ต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การโฆษณาในหนังสือ Trip หรือหนังสือ 1 ในจันทร์บุรี - ตราด ทั้งนี้มีค่าใช้จ่ายปีละประมาณ 3,500 บาท สำหรับหน่วยงานราชการมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ทำป้ายประชาสัมพันธ์ที่แพคเกจแบบโฮมสเตย์โดยคิดค่าใช้จ่ายตามขนาดของป้ายที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องการ ถ้าเป็นป้ายขนาดเล็กที่สุด คิดค่าใช้จ่ายปีละ 200 บาท สำหรับพฤติกรรมของผู้ประกอบการที่แสดงออกด้วยการยิ้มทักทาย ใจดี จริงใจและเอาใจใส่ตามบุคลิกภาพของคนเกาะช้างนั้น ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจเป็นการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากและค่อนข้างได้ผลเป็นอย่างดี นอกจากนี้การจัดรูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยวก็เป็นข้อมูลส่งเสริมการตลาดอีกประการหนึ่ง เช่น การพาชมทัศนียภาพรอบเกาะโดยเรือท่องเที่ยว การพาชมปะการัง การตกปลา หรือการมีเรือขนาดเล็กและเรือแคนูให้พายเล่นรอบ ๆ บริเวณที่พัก เป็นต้น

นอกจากการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว การจัดรูปแบบรายการท่องเที่ยวและการแพคเกจ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการแพคเกจก็มีส่วนเป็นแรงจูงใจในการเลือกแหล่งที่พักด้วย เช่น รายการแพคเกจ 2 วัน 1 คืน อาหาร 3 มื้อ รวมการนำเที่ยวเกาะต่าง ๆ ดำน้ำ ชมปะการัง มีรถโดยสารบริการรับส่งถึงท่าเรือเฟอร์รี่ ราคาประมาณ 1,000 - 1,600 บาท ต่อคน หรือรายการแพคเกจ 3 วัน 2 คืน อาหาร 6 มื้อ นำเที่ยวเกาะต่าง ๆ ดำน้ำ ชมปะการัง ไคปลาหมึก มีรถโดยสารบริการรับส่งถึงท่าเรือเฟอร์รี่ ราคาประมาณ 1,800 - 2,900 บาทต่อคน หรือนักท่องเที่ยวบางคนต้องการที่พักอย่างเดียวคิดค่าใช้จ่ายคนละ 150 - 200 บาท ต่อวัน เป็นต้น แต่ค่าใช้จ่ายใน

การพักผ่อนอาจมีการต่อรองราคากันได้ หรือค่าใช้จ่ายอาจเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา สภาพของที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้ประกอบการนำเสนอราคาไม่เท่ากันแต่ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันมากนักสำหรับค่าใช้จ่าย ทำเลที่ตั้ง สิ่งอำนวยความสะดวก และพฤติกรรมของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยในการเลือกที่พักแรม

สำหรับการหาเครือข่ายกิจการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ส่วนใหญ่ใช้ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน บริษัททัวร์หรือชมรมโฮมสเตย์บ้านสลักเพชร - โรงถ่าน ประกอบการรายใดเป็นสมาชิกชมรมโฮมสเตย์บ้านสลักเพชร - โรงถ่าน จะประดับธงสีเขียวด้านหน้าโฮมสเตย์ของตนเอง ส่วนแนวทางการส่งเสริมการตลาดอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ผู้ประกอบการหรือบริษัททัวร์เสนอค่านายหน้าให้กับคนกลางประมาณร้อยละ 5 - 30 จากรายได้ จุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโฮมสเตย์ คือ บรรยากาศของทำเลที่ตั้ง ส่วนนี้เป็นจุดขายหรือกลยุทธ์การตลาดที่ผู้ประกอบการไม่ต้องลงทุนในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้มาพักผ่อนแล้วประทับใจจึงมาใช้บริการซ้ำ

ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์มีการจัดการด้านการตลาดจากการสะสมประสบการณ์ การใช้บุคลิกภาพของตนเองในการแสดงออกถึงมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในส่วนนี้เป็นการเพิ่มเสน่ห์ให้แก่ นักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงพยายามให้บริการที่ดี เป็นกันเอง จัดห้องพักหรือร้านอาหารให้มีบรรยากาศที่สวยงาม สะอาด บริการอาหารที่สด รสชาติอร่อย หรือมีบริการเครื่องเสียง คู่มือ ฟังเพลง และร้องเพลงคาราโอเกะ ในส่วนนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวพิจารณาเลือกการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ ทั้งนี้ พฤติกรรมและปัจจัยต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการดำเนินการล้วนแต่คำนึงถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจจะได้กลับมาใช้บริการการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ในครั้งต่อไป และยังหวังให้นักท่องเที่ยวโฆษณาประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากอีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากการลงทุนที่ได้ผลดีและไม่มีต้นทุน

ภาพที่ 4.1 การประชาสัมพันธ์ธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์

2.1.2 ด้านการเงิน

การลงทุนในการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของผู้ประกอบ บางรายใช้เงินทุนของตนเองหรือกู้ยืมซึ่งมีหลายรูปแบบและหลายสถาบัน เช่น เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ หรือผู้ประกอบการบางรายใช้ทั้งสองรูปแบบ คือใช้ทั้งเงินทุนตนเองและการกู้ยืม และอีกแนวทางหนึ่งคือ ให้นักท่องเที่ยวโอนเงินมัดจำล่วงหน้ามาให้ก่อน โดยคิดจากค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณร้อยละ 30 - 50 ทั้งนี้ได้นำเงินมัดจำดังกล่าวมาซื้อสิ่งของหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นเตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์ สำหรับเงินลงทุนส่วนใหญ่ผู้ประกอบการใช้ในการลงทุนก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น ห้องพัก ร้านอาหาร ห้องน้ำ เป็นต้น สำหรับรายละเอียดในการก่อสร้างผู้ประกอบการ บางรายใช้ไม้เนื้อดี หรือวัสดุก่อสร้างทั่วไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือข้อจำกัดทางการเงินแต่ส่วนใหญ่เน้นที่ความมั่นคง แข็งแรง ทนทานและสวยงาม บางรายตกแต่งโดยเน้นความเป็นธรรมชาติ หรือปรับปรุงให้คงสภาพเดิมของที่พัก แต่ตกแต่งเพิ่มเติมบางส่วน ส่วนการลงทุนด้านอื่น ๆ ได้แก่ การซื้อเรือเร็ว (Speed Boat) การซื้ออุปกรณ์ดำน้ำ และอุปกรณ์ในครัว เป็นต้น ผู้ประกอบการบริหารเงินสดโดยใช้วิธีการยืมเวลาการใช้หนี้ เพื่อเป็นการสำรองเงินสดไว้ทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การจ่ายค่าอาหารหลังจากที่ซื้อมาแล้วประมาณ 3 วัน หรือ 1 สัปดาห์ เป็นต้น แต่ผู้ประกอบการบางรายมีเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมากทำให้มีสภาพคล่องในการชำระหนี้

ภาพที่ 4.2 การปรับปรุงที่พักแบบโฮมสเตย์

2.1.3 ด้านการดำเนินการ

การจัดการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ในเกาะช้าง ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์เป็นเจ้าของบ้าน และบริหารงานด้วยตนเอง โดยมีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ช่วย โดยเริ่มตั้งแต่การจัดหานักท่องเที่ยว การให้บริการรถรับส่งจากท่าเรือ การจัดเตรียมห้องพัก ส่วนใหญ่จะเตรียมไว้ประมาณ 1-5 ห้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของพื้นที่ ขนาดของบ้าน ทำเลที่ตั้ง และงบประมาณในการดำเนินงาน

เมื่อจัดเตรียมสถานที่โฮมสเตย์เรียบร้อยแล้วผู้ประกอบการดำเนินการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามความชำนาญ โอกาสและความถนัด เช่น การประชาสัมพันธ์โดยการแจกนามบัตร การทำแผ่นปลิว การทำป้ายโฆษณา การลงโฆษณาในหนังสือ Trip หนังสือ 1 ในจันทร์บุรี - ตราด การส่งโทรสาร ไปยังบริษัททัวร์ การโทรศัพท์ติดต่อนักท่องเที่ยวที่เคยมาพักรวม และการส่งอินเทอร์เน็ต เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่จะใช้การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก

การต้อนรับนักท่องเที่ยวให้ประทับใจผู้ประกอบการต้อนรับด้วยการยิ้ม ทักทายด้วยความอบอุ่น เป็นกันเอง และเอาใจใส่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของคนเกาะช้างที่มีบุคลิกภาพโดดเด่น คือ มีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรี และเป็นมิตรกับคนทั่วไป จากงานวิจัยของสมชาย เศษะพรหมพันธุ์ เรื่อง การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ด้านทานให้ชุมชนเกาะช้าง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2550 - 2554

ซึ่งเป็นมนต์เสน่ห์ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและประทับใจได้ การจัดเตรียมห้องพัก ผู้ประกอบการทำความสะอาดและจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ในห้องพัก ได้แก่ ที่นอนปิกนิก เตียง มุ้งลวด หมอน มุ้ง ผ้าห่ม ราวตากผ้า พัดลม และกระบอก เป็นต้น สำหรับห้องโถง ส่วนกลางมีเครื่องรับโทรทัศน์หรือเครื่องเล่นคาราโอเกะ แล้วแต่ผู้ประกอบการจัดให้ แต่ห้องน้ำแยกต่างหาก ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องปรับอากาศ หรือเครื่องทำน้ำอุ่น ฯลฯ เป็นองค์ประกอบที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามโสมสเคย์ต่าง ๆ ในเกาะช้าง โดยมีค่าใช้จ่ายเป็นตัวกำหนด สำหรับของใช้ส่วนตัว เช่น สบู่ แชมพูสระผม ครีมนวดผม ผ้าเช็ดตัว และผ้าเช็ดหน้า ผู้ประกอบการโสมสเคย์บางแห่งจัดไว้บริการ แต่ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวนำมาเอง และสิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจเตรียมไว้บริการนักท่องเที่ยวอีกส่วนหนึ่ง คือ อุปกรณ์การดำน้ำ อุปกรณ์การตกปลา อุปกรณ์ในครัวเรือน ในกรณีที่ผู้ประกอบการบางรายมีเรือเร็วไว้บริการจะคิดค่าบริการใช้จ่ายกับนักท่องเที่ยวเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมทางน้ำเพิ่มขึ้นอีกรูปแบบหนึ่ง

สำหรับบุคลากรที่ให้บริการในโสมสเคย์ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ สามีหรือภรรยา และลูก แต่ถ้ามีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการจำนวนมาก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จ้างญาติพี่น้องหรือคนในชุมชนที่ไว้ใจได้ ซึ่งมีความชำนาญในหน้าที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาหาร หรือการนำเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การขับเรือนำเที่ยวชมเกาะ การเป็นพี่เลี้ยงดูแลเกี่ยวกับการดำน้ำดูปะการัง การตกปลา การไต่หิมิก หรือการพาไปเที่ยวน้ำตก เป็นต้น

บทบาทของหน่วยงานราชการที่เข้ามาให้การส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้ความรู้และประสบการณ์ในการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการธุรกิจการพักผ่อนแบบโสมสเคย์ที่ดี เกี่ยวกับการจัดที่พักให้มีระเบียบ การรักษาความสะอาด การต้อนรับที่อบอุ่น การให้บริการที่ดี องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความรู้และการสนับสนุนเกี่ยวกับการจำกัดขยะ ระบบการบำบัดน้ำเสียโดยการติดตั้งถังบำบัดน้ำเสียและการต่อท่อน้ำประปาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ หน่วยสาธารณสุขให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด สุขอนามัย การกำจัดมูล อุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ให้ความรู้เกี่ยวกับ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดินไม้ สัตว์ป่า และแหล่งน้ำธรรมชาติ กรมเจ้าท่าดูแลเกี่ยวกับขอบเขตการก่อสร้างอาคารในน้ำ นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังได้รับความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาดูงานการประกอบธุรกิจที่พักแบบโสมสเคย์จากจังหวัดนครนายก และจังหวัดสมุทรสงคราม

การให้บริการเกี่ยวกับอาหาร ส่วนใหญ่ถ้าเป็นรายการพักผ่อน จำนวน 2 วัน 1 คืน มีอาหารให้ 3 - 4 มื้อ ได้แก่ วันแรกจะมีอาหารมื้อกลางวัน และมื้อเย็น วันที่สองจะมีอาหาร

มือเช้า และมือกลางวัน แต่ถ้าเป็นรายการพักรม จำนวน 3 วัน 2 คืน มีอาหารให้จำนวน 6 มื้อ ในวันแรกมีอาหารมือกลางวัน และมือเย็น วันที่สองมีอาหารมือเช้า มือกลางวัน และมือเย็น และวันที่สามมีอาหารมือเช้า เป็นต้น ส่วนอาหารว่างในช่วงเช้าและช่วงบ่าย มีกาแฟ ขนม หรือผลไม้ (โฮมสเตย์บางแห่งให้นักท่องเที่ยวบริการด้วยตนเอง) แต่ถ้านักท่องเที่ยวต้องการรับประทานอาหารเป็นพิเศษก็จะแจ้งให้ผู้ประกอบการดำเนินการให้ตามความเหมาะสม

ภาพที่ 4.3 สภาพการจัดห้องพักรม

2.1.4 ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์

การคัดเลือกพนักงานในบางตำแหน่ง เช่น แม่ครัวจะจ้างคนในชุมชนที่มีฝีมือในการปรุงอาหารที่มีรสชาติอร่อย เน้นอาหารทะเลสด ผักชนิดต่าง ๆ สั่งจากฝั่งจังหวัดตราดเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเกาะช้างมีพื้นที่และแหล่งน้ำจืดจำกัด ส่วนตำแหน่งคนขับเรือนำเที่ยวที่นั่นมักเป็นสามีหรือลูกชาย ตำแหน่งลูกเรือส่วนใหญ่จ้างลูกหลานของตนเองหรือคนในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในการเดินเรือเป็นหลัก บุคคลดังกล่าวมีความชำนาญและเชี่ยวชาญในงานที่ทำอยู่แล้วจึงไม่ต้องบอกรหัสหรือสั่งกันมาก แต่สิ่งที่ต้องแนะนำหรือเรียนรู้คงเป็นเรื่องการให้บริการที่ประทับใจ ความรวดเร็วในการให้บริการ ความตรงต่อเวลา หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า หรือแหล่งท่องเที่ยวของเกาะช้าง ข้อมูลดังกล่าวเป็นการประชาสัมพันธ์และเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการอีก

ปัจจุบันความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามาบีบคั้นในเกาะช้างเป็นอย่างมาก ทำให้ธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวขยายตัวมากขึ้น เช่น การจำหน่ายอาหารทะเลสดและแห้ง ผลไม้ เสื้อผ้า ยา สถาบันการเงิน ร้านสะดวกซื้อ การเช่าเรือ ตลอดจนความต้องการแรงงาน เป็นต้น ในบางพื้นที่ของเกาะช้าง บุคลิกภาพของคนในชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการเจริญเติบโตของธุรกิจ ความทันสมัยของเทคโนโลยี และภาวะการแข่งขัน หรือจากการที่คนต่างถิ่นอพยพเดินทางเข้ามาทำงานทำธุรกิจกันมากขึ้น ทำให้คนในบางชุมชนเกาะช้างต้องระมัดระวังตัว และรู้จักรักษาความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

การบริหารงานด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ส่วนใหญ่บริหารจัดการด้วยระบบครอบครัว คือ สามีนช่วยภรรยา พ่อช่วยลูก เป็นต้น ซึ่งเหมาะสมกับบุคลิกภาพที่อ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรี และเป็นมิตรกับคนทั่วไป บรรยากาศแบบนี้จึงเป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งของโฮมสเตย์ที่เกาะช้าง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและประทับใจได้ นอกจากนั้นบรรยากาศความเป็นธรรมชาติความเงียบสงบ ความสวยงามของทะเล น้ำตก หรือประวัติศาสตร์ของเกาะช้างยังเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้อีกประการหนึ่ง นักท่องเที่ยวจึงอยากมาท่องเที่ยวซ้ำอีกหรือแนะนำเพื่อนฝูงให้มาท่องเที่ยว ในส่วนนี้เป็นการสนับสนุนด้านการตลาดแบบปากต่อปาก ทำให้เศรษฐกิจในเกาะช้างมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปโดยมีความตื่นตัว คึกคัก ทันสมัย มีความแปลกใหม่เกิดขึ้นโดยปัจจัยหลายองค์ประกอบที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.2 การศึกษาสภาวะการแข่งขันของธุรกิจที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง

การแข่งขันในการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ส่วนใหญ่ของเกาะช้าง จังหวัดตราดไม่มีภาวะการแข่งขันน้อย เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน การที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการโฮมสเตย์ที่บ้านใดนั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว บ้านใดหรือโฮมสเตย์ใดให้บริการที่ดี เป็นกันเอง มีทำเลที่สวยงาม ฝีมือในการประกอบอาหารที่มีรสชาติถูกใจ นักท่องเที่ยวก็จะมาใช้บริการซ้ำ หรือเรียกว่าเป็นลูกค้าประจำนั่นเอง นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวจะบอกเล่าถึงความประทับใจที่ได้มาพักที่เกาะช้างและชักชวนเพื่อนฝูง ญาติพี่น้องมาพักเพิ่มขึ้น โดยใช้การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากนั่นเอง

สำหรับสภาพแวดล้อมโดยรอบที่มีภูมิทัศน์สวยงาม สะอาด เรียบร้อย เป็นความพิเศษของทำเลที่ตั้งของโฮมสเตย์ และถ้าบำรุงรักษาให้สถานที่ดังกล่าวมีสภาพที่ดีมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอโดยมีหน่วยงานของรัฐ อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานสาธารณสุข กรมป่าไม้ และกรมเจ้าท่า ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับ

ความสะอาด สุขอนามัย การบริการ หรือสนับสนุนเรื่องระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา แสงสว่าง หรือถังขยะ เป็นต้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการบางรายที่ต้องการปรับปรุงโฮมสเตย์ให้ดีขึ้นอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการเงิน ในบางครั้งต้องกู้ยืมจากเพื่อนบ้านหรือแหล่งเงินกู้ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น แต่ถ้าผู้ประกอบการมีรายได้จากนักท่องเที่ยวมากเพียงพอก็นำรายได้มาปรับปรุงที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ให้สวยงาม หรือขยายให้ใหญ่กว่าเดิม ส่วนการตกแต่งโฮมสเตย์ บางบ้านบางชุมชนเน้นความเรียบง่ายและเป็นธรรมชาติ แต่บางบ้านเน้นความสวยงาม ทันสมัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้มากกว่าเดิมและมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่และทำเลที่ตั้งของบ้านหลังนั้น แต่ทำเลที่ดีที่สุดได้แก่บ้านที่ตั้งอยู่ในน้ำ และมองเห็นทะเลได้อย่างสวยงาม จึงทำให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก

2.3 การศึกษาถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยรอบ

สภาพโดยรอบบริเวณ โฮมสเตย์ที่บ้านบางเบาซึ่งเป็นชุมชนที่มีบ้านชั้นเดียวตั้งอยู่ในน้ำ รายรอบสะพาน โดยปลายสะพานจะเป็นท่าจอดเรือ ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากผ่านไปมาเพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวประมงและขึ้นเรือไปเที่ยวชมปะการังบริเวณเกาะต่าง ๆ ดังนั้นชุมชนบ้านบางเบาส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัย ร้านอาหาร ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายของชำ ร้านให้เช่าอุปกรณ์ดำน้ำ อุปกรณ์ตกปลา ห้องพัก และเกสต์เฮาส์ ส่วนสภาพโดยรอบบริเวณโฮมสเตย์ที่บ้านสลักเพชร - บ้านโรงถ่าน มีความแตกต่างจากชุมชนบ้านบางเบา เนื่องจากสภาพการตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างกันพอสมควร จึงทำให้บริเวณโดยรอบส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัยชั้นเดียวทั้งที่ตั้งอยู่บนบกและที่อยู่ในน้ำบางบ้านจะมีสะพานไม้เพื่อใช้เป็นท่าเรือส่วนตัว นอกจากนั้นเป็นร้านซ่อมจักรยานยนต์ ร้านอาหาร และร้านขายของชำซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก

2.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของ

การประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรแรมแบบโฮมสเตย์ เกาะช้าง จังหวัดตราด

การศึกษารายละเอียดการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรแรมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคของการจัดการที่พักรแรมแบบโฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราดได้ ดังตารางที่ 4.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<p>1. สถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้างมีภูมิประเทศที่สวยงาม ซึ่งประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ ภูเขา ทะเล น้ำตก ตลอดจนแหล่งประวัติศาสตร์ และมีบรรยากาศที่ดีเอื้อต่อการเป็นทำเลที่ดีของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และเป็นจุดดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>2. สถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้างมีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปะการัง และสัตว์ทะเลชนิดต่าง ๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และเคย เป็นต้นทำให้ไม่ขาดแคลนอาหารที่สด และการบริการท่องเที่ยวที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว</p> <p>3. ชาวบ้านที่ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์และรายรอบชุมชนมีบุคลิกภาพที่โดดเด่น คือ มีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรี เป็นมิตรกับคนทั่วไป และนักท่องเที่ยว</p> <p>4. การเดินทางไปกลับเกาะช้างเอื้อต่อการมาเที่ยวและพักรวมแบบโฮมสเตย์ เพราะการคมนาคมสะดวกสามารถติดต่อภายในเกาะทางรถยนต์ เรือ จักรยาน และระหว่างเกาะกับแผ่นดินโดยทางเรือเรียกว่า แพขนานยนต์ ทำให้การเดินทางไปกลับเกาะช้างได้สะดวก และเสียค่าใช้จ่ายอย่างยุติธรรม</p> <p>5. มีการบริหารจัดการโฮมสเตย์โดยยึดหลักของเศรษฐกิจพอเพียงและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุด</p>	<p>1. ผู้ประกอบการยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์อย่างแท้จริงและต่อเนื่อง</p> <p>2. ผู้ประกอบการยังขาดการรวมกลุ่มในการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์อย่างเข้มแข็งและจริงจัง</p> <p>3. ผู้ประกอบการยังขาดการวางแผนการใช้เงินทุนและรายรับอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ</p> <p>4. ชาวบ้านและผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อย จึงไม่ค่อยมีความรู้รอบตัวในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว</p> <p>5. ชาวบ้านและผู้ประกอบการไม่สามารถสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<p>1. รัฐบาลให้การสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้ยังพัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการพื้นฐานที่รองรับได้แล้วเป็นอย่างดี</p> <p>2. หน่วยงานราชการเข้ามาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเกี่ยวกับการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมโฮมสเตย์พอสมควร เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น</p> <p>3. มีกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อโฮมสเตย์ในด้านการชำระภาษี</p> <p>4. มีหน่วยต่างๆของทางภาครัฐ อาทิ ททท. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสถาบันการศึกษาที่ให้ความสนใจที่จะมาให้ฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้ด้านการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมโฮมสเตย์ และการจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืน</p>	<p>1. นายทุนจากจังหวัดอื่นมากว้านซื้อที่ดินบนเกาะช้าง ทำให้มีธุรกิจหลายประเภทเกิดขึ้นมากเกินไป มีแนวโน้มเกิดการแข่งขันสูงทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของชาวชุมชนเกาะช้างค่อยๆ เลือนหายไป</p> <p>2. มีผู้ประกอบการรายย่อยตั้งร้านขายของริมทางจำนวนมาก ทำให้ขาดความเป็นระเบียบและไม่สวยงาม</p> <p>3. ผู้ประกอบการก่อสร้างอาคารที่พักแรมบริเวณชายหาดอย่างหนาแน่น ทำให้เสียทัศนียภาพ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงชายหาดได้อย่างสะดวก</p> <p>4. การก่อสร้างอาคารที่พักแรมมิได้กำหนดรูปแบบ และพื้นที่ชัดเจนเพราะขาดการวางแผนด้านผังเมือง</p> <p>5. ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งชาวบ้านที่ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ มักไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และเกิดการบุกรุกที่ทำกิน และรุกล้ำในเขตอุทยานแห่งชาติ</p>

3. การฝึกอบรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด

การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ ภูมิศึกษา เกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นการฝึกอบรมโดยมีส่วนร่วม ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 ประการดังนี้

3.1 การจัดทำสื่อ กิจกรรมการฝึกอบรม ตลอดจนแผนการฝึกอบรมและคู่มือการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อการประกอบการด้านการท่องเที่ยวพักรวมแบบโฮมสเตย์

3.2 การจัดฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์

รายละเอียดผลการดำเนินงาน มีดังต่อไปนี้

การจัดทำสื่อ กิจกรรมการฝึกอบรม ตลอดจนแผนการฝึกอบรมและคู่มือการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ประกอบด้วยรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1.1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดฝึกอบรมแก่ผู้ประกอบการและผู้สนใจ การประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์

1.2 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม กำหนดเนื้อหาและรูปแบบเพื่อให้การฝึกอบรมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2. วิธีดำเนินงาน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดสื่อการฝึกอบรมที่สามารถสื่อให้ผู้ที่อ่านออกเขียนได้และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ตามศักยภาพของแต่ละคนและมีการประเมินศักยภาพของชุมชนในการอ่านออกเขียนได้เพื่อให้สามารถเรียนรู้จากสื่อ พบว่า ชุมชนมีความสามารถในการอ่านและเรียนรู้จาก สื่อที่ใช้เป็นคู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสื่อเสริมเพื่อใช้ในการทบทวนและใช้สื่อหลักคือวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนและถ่ายทอดในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรนี้

2.2 กำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตรการฝึกอบรมด้านการตลาด แสดงหัวข้อ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 เนื้อหาหรือหลักสูตรการฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรม	เนื้อหา
ด้านการตลาด	1. แนวคิดด้านการตลาด 2. ลูกค้านี้และการวิเคราะห์ลูกค้า 3. กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ด้านบริการ ราคา การจัดจำหน่ายและการสื่อสารการตลาด

2.3 การกำหนดกิจกรรมการฝึกอบรมของหลักสูตรการตลาดโดยแสดงสรุปกิจกรรมการฝึกอบรม ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 กิจกรรมการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาด

หลักสูตรการฝึกอบรม	กิจกรรมการฝึกอบรม
ด้านการตลาด	คู่มือการตลาดกับโฮมสเตย์ ร่วมกับสื่อผสมอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เกม กิจกรรม รูปภาพ สถานการณ์จำลองจากภาพโฮมสเตย์ในพื้นที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าพัก

2.4 กำหนดวิธีการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาด ด้วยสถานที่ฝึกอบรมตั้งอยู่ในพื้นที่ของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมคือ ศาลาประชาคมของชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เพื่อให้ลดอุปสรรคในการเดินทางมาเข้าร่วมและเกิดความสะดวก ตลอดจนมีความคุ้นเคยสถานที่ฝึกอบรมเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยเลือกวิธีการฝึกอบรมและถ่ายทอดการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม โดยมีการบรรยายให้ความรู้ซึ่งอาศัยการกระตุ้นด้วยคำถามและทำกิจกรรม ตลอดจนทำงานกิจกรรมร่วมกัน โดยพัฒนาเป็นชุดการสอน

2.5 กำหนดวิธีการประเมินผล การประเมินผลเพื่อศึกษาว่าผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาดหรือไม่ อย่างไร ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 วิธีการประเมินผลของหลักสูตร

หลักสูตรการฝึกอบรม	วิธีการประเมินผล
ด้านการตลาด	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตความตั้งใจในการรับการอบรม <ul style="list-style-type: none"> - ก่อนฝึกอบรม - ระหว่างการฝึกอบรม 2. คูกรมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การร่วมกิจกรรม การแสดงออก 3. การตอบคำถาม (ปากเปล่า) เมื่อถามถึงแนวคิดการตลาดและลูกค้า 4. ประเมินว่าผู้เข้ารับการอบรม ให้ความสนใจ ตั้งใจ และเอาใจใส่กับการสร้าง โปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม

3.2 การจัดฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อการประกอบธุรกิจ การท่องเที่ยวแพคเกจแบบโฮมสเตย์ ในช่วง เดือนกรกฎาคม 2549 โดยมีรายละเอียดและ ผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด มีการอบรมในวันที่ 25-26 กรกฎาคม 2549 โดยมี รายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย
 - 1.1 บอกประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดการตลาดได้
 - 1.2 รู้และบอกความหมายและประเภทของลูกค้าได้
 - 1.3 รู้และบอกความหมายและวิธีการวิเคราะห์ลูกค้า การแบ่งส่วนตลาดได้
 - 1.4 เลือกการใช้กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของโฮมสเตย์ด้านการบริการ ราคา การจัดจำหน่าย และการสื่อสารการตลาดได้
 - 1.5 บอกความหมายของการบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ได้
 - 1.6 สามารถกำหนดราคาที่พักแบบโฮมสเตย์ได้
 - 1.7 ระบุแนวทางในการกระจายข้อมูลไปยังแหล่งบริการได้ (อบต. ททท. เกษตรอำเภอ ประมงจังหวัด เป็นต้น)
 - 1.8 สามารถกำหนดวิธีการสื่อสารการตลาดได้
 - 1.9 กำหนดบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ แบบแพคเกจได้

2. วิธีการดำเนินงาน ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยนำเข้าของการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ ประกอบด้วย

ตารางที่ 4.5 การดำเนินงาน ครั้งที่ 1 วันที่ 25 กรกฎาคม 2549

ช่วงการฝึกอบรม	เนื้อหา	เวลา
ช่วงที่ 1	การเปิดการฝึกอบรมและชี้แจงรายรายละเอียดการอบรม	30 นาที
ช่วงที่ 2	แนวคิดด้านการตลาด	2 ชั่วโมง
ช่วงที่ 3	ลูกค้าและการวิเคราะห์ลูกค้า – นักท่องเที่ยว	2 ชั่วโมง
ช่วงที่ 4	กิจกรรม-เกมรวมเหรียญ	45 นาที
ช่วงที่ 5	ทบทวนและประเมินผล	45 นาที
รวม		6 ชั่วโมง

ตารางที่ 4.6 การดำเนินงาน ครั้งที่ 2 วันที่ 26 กรกฎาคม 2549

ช่วงการฝึกอบรม	เนื้อหา	เวลา
ช่วงที่ 1	ความหมายบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ประเภทบริการที่พักแบบโฮมสเตย์	1½ ชั่วโมง
ช่วงที่ 2	การกำหนดราคา แนวทางในการกระจายข้อมูลไปยังแหล่งบริการ	30 นาที
ช่วงที่ 3	เกมเช็ทแสนกล	30 นาที
ช่วงที่ 4	การสื่อสารการตลาด ความหมาย วิธีการ สื่อ	1½ ชั่วโมง
ช่วงที่ 5	ทดลองทำบริการที่พักแบบโฮมสเตย์แบบแพคเกจ	1½ ชั่วโมง
ช่วงที่ 6	ข้อคิด “3ย”	30 นาที
รวม		6 ชั่วโมง

ดังนั้น หลังจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พิถีพิถันแบบโฮมสเตย์ สามารถสรุปเป็นภาพรวมเชิงระบบได้ 3 ประการ คือ ปัจจัยนำเข้า การดำเนิน และผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า

1.1 แนวคิดในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยสู่ประชาคมในชนบท โดยใช้กลวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นหลัก การปรึกษาหารือและร่วมคิดร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติ

1.2 แนวคิดของทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Theoretical Concepts of Community Participation) ซึ่งเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อความยั่งยืน

1.3 แนวคิดและหลักการตลาด ของการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พิถีพิถันแบบโฮมสเตย์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการอย่างเป็นทางการหรือเชิงอนุรักษ์เพื่อประโยชน์ในชุมชน

1.4 การบริหารจัดการเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะทำให้โครงการวิจัยประสบผลสำเร็จหรือไม่ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดหน้าที่และบทบาทร่วมกับชุมชนในการบริหารจัดการด้านการตลาด

2. การดำเนินการ

เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คณะผู้ดำเนินการวิจัยและชุมชนจึงร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมโดยมีการปรึกษาหารือร่วมกันในเบื้องต้น ทดลองวิจัยในเรื่องที่สนใจร่วมกัน มีการบันทึกและสรุปผลการฝึกอบรมและหาแนวทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 สำรวจและคัดเลือกแหล่งชุมชนในเขตเกาะช้างที่เหมาะสมสำหรับรับการถ่ายทอดองค์ความรู้

2.2 การวิจัยเพื่อพัฒนาเทคนิคการถ่ายทอดและฝึกอบรมองค์ความรู้ให้เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดสู่ชุมชน

2.3 จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน

2.4 จัดอบรมประชาชนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

2.5 ติดตามผลการดำเนินการและประเมินผลการดำเนินการของโครงการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

3. ผลการดำเนินงาน

จากปัจจัยนำเข้าได้แก่ แนวคิดในการถ่ายทอดองค์ความรู้ จากการวิจัยสู่ประชาชนในชนบท แนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนแนวคิดและหลักการบริการที่สร้างความประทับใจพบว่า ภายในระยะเวลาดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของโครงการตามลำดับ ดังนี้

3.1 จำนวนผู้เข้าร่วมฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาด ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย ผู้เข้ารับการอบรม 9 คน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 78 และผู้ที่สนใจประกอบการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22 จำแนกเป็นเพศชาย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44 และหญิง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 56 อายุระหว่าง 20-25 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22 อายุระหว่าง 26-30 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11 อายุระหว่าง 31-35 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22 อายุระหว่าง 36-40 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11 อายุระหว่าง 41-45 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11 และอายุมากกว่า 51 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22 โดยไม่มีผู้นำชุมชนเข้าร่วมการฝึกอบรม ระดับการศึกษาอ่านออกเขียนได้และประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นส่วนใหญ่จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 67 มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 33

3.2 การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานของโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้การตลาด ดำเนินการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้สนใจประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนกับที่ประชุมกลุ่ม โดยมีการซักถามและให้ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสในการตัดสินใจเข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด อย่างสมัครใจ หลังจากนั้นได้มีการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้การตลาด และวิเคราะห์ผลการศึกษาดูงานวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้นของการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด ดังนี้

จุดแข็ง

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมและทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ
2. ความมีมิตรไมตรีและอภัยสัจจะต้อนรับแขกผู้มาเยือนทำให้เกิดความคุ้นเคยกับผู้ฝึกอบรมได้เร็ว
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ให้การฝึกอบรม จึงทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมชักจูงเพื่อนบ้านและโฮมสเตย์อื่นมาเข้าร่วมและเป็นการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน
5. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการเสนอแนะ ความคิดเห็น และซักถามระหว่างการฝึกอบรมอย่างกระตือรือร้น
6. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประกอบธุรกิจมีลักษณะเป็นเครือข่ายหรือคนที่คุ้นเคยกันทำให้มีความสามัคคีในกลุ่ม รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

7. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมโฮมสเตย์อยู่ไม่ต่ำกว่า 1 ปี จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้เพิ่มเติม และใช้เวลาปรับและให้ความรู้พื้นฐานไม่มากนัก

8. ผู้เข้ารับการอบรมมีพื้นฐานในการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาก่อนที่จะเข้ารับการอบรม จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้เพิ่มเติม และใช้เวลาปรับและให้ความรู้พื้นฐานไม่มากนัก

จุดอ่อน

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารด้วยการเขียน จึงทำให้เกิดความล่าช้าสำหรับกิจกรรมที่ใช้การเขียนจากความคิดเห็น
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความหลากหลาย แตกต่างกันด้านอายุทำให้มีความสามารถในการเรียนรู้เร็วช้าต่างกัน ส่งผลทำให้มีการปรับกิจกรรมการฝึกอบรมให้เหมาะกับวัยวุฒิของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. ชุมชนขาดผู้นำกลุ่มที่เป็นทางการและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มส่งผลต่อความเข้มแข็งในการร่วมมือและรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อกัน

โอกาส

1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ความร่วมมือในการประสานงานและอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมด้วยความเต็มใจ
2. ศาลาประชาคมอันเป็นสถานที่ฝึกอบรมอยู่ในเขตชุมชนไม่ไกลจากบ้านพักของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล) เกาะช้างได้ จังหวัดตราด
3. ช่วงเวลาการฝึกอบรมไม่ตรงกับช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวของเกาะช้าง (เดือนมิถุนายน – กรกฎาคม) ทำให้ผู้ประกอบการและผู้สนใจสามารถเข้าร่วมฝึกอบรมได้

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล) ในแง่การประชาสัมพันธ์
5. เกาะช้างมีฤดูกาลท่องเที่ยวถึง 8 เดือนใน 1 ปีทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนเกือบตลอดปี ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้รับกับนักท่องเที่ยวจริง
6. ความหลากหลายทางชีวภาพทำให้เกาะช้างมีภูมิทัศน์และผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์ สภาพป่ายังคงเป็นป่าสมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวหลากหลายเป็น โอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์

อุปสรรค

1. ห้องและสถานที่การฝึกอบรมเป็นห้องเปิดที่ใช้ประชุมหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ติดถนนที่ตัดกลางหมู่บ้านทำให้มีการสัญจรไปมาอยู่ตลอดช่วงการฝึกอบรมส่งผลทำให้เกิดเสียงรบกวนเป็นระยะ ๆ ส่งผลต่อการขาดสมาธิในการรับการฝึกอบรม
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีอุปสรรคในการเขียนจึงทำให้ใช้เวลาในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น
3. ช่วงการฝึกอบรมตรงกับฤดูฝน ซึ่งเป็นอุปสรรคกับการเดินทางของคณะผู้ฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การเกิดอุทกภัย พายุ และดินถล่มในเขตพื้นที่เกาะช้าง (ช่วงต้นเดือนกรกฎาคม) 2549 ทำให้การฝึกอบรมของหลักสูตรการตลาดต้องเลื่อนกำหนดฝึกอบรมออกไป ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องจากหลักสูตรอื่น ๆ ส่งผลให้ผู้ที่สนใจเข้ารับการอบรมไม่ทราบกำหนดการอบรมและขาดโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเพราะติดภารกิจส่วนตัวที่วางแผนล่วงหน้าไว้ก่อนแล้ว

สำหรับการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้การตลาด แก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ เกาะช้าง จังหวัดตราด สามารถสรุปเงื่อนไขและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ 2 ลักษณะคือ

1. ระดับชุมชน หมายถึง เงื่อนไขและปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ในชุมชนเกาะช้าง จากการจัดกิจกรรมสรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวแบบนี้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อชุมชนมีความพร้อมในเรื่องความรู้เชิงนิเวศ ทรัพยากร ทุนและเวลารวมทั้งเป้าหมายของชุมชนสอดคล้องกับเป้าหมายส่วนบุคคลอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ไม่เป็นภาพรวมที่จำนวนนักท่องเที่ยวมาก ๆ แต่เน้นคุณภาพของนักท่องเที่ยวที่ต้องการถูกขึ้น ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชนที่เน้นความเป็นกันเอง มีอัธยาศัยงดงามเป็นมิตร ในขณะที่ชุมชนที่ศึกษายังขาดผู้นำชุมชนมีความเป็นผู้นำสูงและเป็นที่ยอมรับ

อย่างกว้างขวาง ทำให้ชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ โดยความสัมพันธ์ที่เป็นครอบครัวหรือเครือญาติกันเท่านั้น แม้ว่าชุมชนจะยอมรับอย่างเต็มใจว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์จะช่วยนำมาซึ่งรายได้สู่ชุมชน แต่ผลประโยชน์ดังกล่าวยังคงกระจุกตัวกับผู้ประกอบการธุรกิจที่มีความเข้มแข็งและมีฐานลูกค้าเดิมอยู่

อย่างไรก็ตาม แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและที่พักรวมแบบโฮมสเตย์จะขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งของชุมชนที่แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ ชุมชนหมู่บ้านประมง โดยมีทำเลที่ตั้งบ้านติดทะเลที่มีศักยภาพสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยจุดเด่นด้านการเที่ยวทะเล ชมเกาะ กลุ่มที่ 2 คือ ชุมชนทำสวนผลไม้และการเกษตร โดยมีทำเลที่ตั้งห่างจากทะเล คิดแม่น้ำ ลำคลองหรือป่าโกงกางเป็นชุมชนที่มีศักยภาพรองลงมา โดยอาศัยจุดเด่นได้แก่ การทำกิจกรรมเก็บผลไม้ในสวน ทำสวนกับเจ้าของบ้านและเดินป่า คุนกงมน้ำตก เป็นต้น และกลุ่มที่ 3 คือ ชุมชนกลุ่มแม่บ้านที่มีการรวมตัวกันเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการประมงและการเกษตร ประดิษฐ์ของที่ระลึกและของฝากรวมทั้งการบริการ เช่น ทำกะปิ ทูเรียนกวน มะพร้าวแก้ว น้ำพริก และบริการนวดแผนโบราณ จุดเด่นของชุมชนคือ มีการผสมผสานวิถีชีวิตและวัตถุดิบรายได้ท้องถิ่นร่วมกับภูมิปัญญาของชุมชน

2. ระดับบุคคล หมายถึง เงื่อนไขหรือปัจจัยที่จูงใจให้ชาวบ้านแต่ละคนตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ โดยชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจตลอดจนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกับชาวบ้านอื่น ๆ จากการถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดของโครงการ พบว่า ชาวบ้านมีพื้นฐานการบริการที่ดีและเพียงพอในการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เกิดความอบอุ่นและปลอดภัย มีรอยยิ้มและความเป็นมิตร โอบอ้อมอารี ยืดหยุ่นต่อนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังขาดแคลนเงินทุนเพียงพอในการทำตลาดในด้านการหาลูกค้า การกำหนดจุดเด่นที่แตกต่างกันของแต่ละบ้านพัก และขาดการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมตลอดจนเครือข่ายยังอ่อนแอ จนทำให้บางคนเต็มใจที่จะรอดูท่าทีจากผลตอบแทนที่กลุ่มแกนนำได้รับหลังจากดำเนินการประกอบธุรกิจไปได้ระยะหนึ่ง

4. ผลลัพธ์/ผลผลิตของโครงการ

1. ผลลัพธ์จากผลการประเมินภาพรวมของการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ให้กับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์ของกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

หลังจากคณะผู้วิจัยฝึกอบรมให้กับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์โดยมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้และฝึกทักษะที่ถูกต้องในเรื่องดังกล่าวเป็นระยะเวลา 2 วัน รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง ซึ่งมีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมรายด้าน คือ ด้านการตลาด จำนวน 9 คน จึงได้สรุปผลการจัดหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

ผู้เข้ารับการอบรมได้ตอบแบบประเมินผลความคิดเห็น 5 ระดับ จากพึงพอใจมากที่สุด แทนด้วยคะแนน 5 มาก แทนด้วยคะแนน 4 ปานกลาง แทนด้วยคะแนน 3 น้อย แทนด้วยคะแนน 2 และน้อยที่สุด แทนด้วยคะแนน 1 โดยแสดงความคิดเห็นว่าวิธีการบรรยาย สนุกไม่น่าเบื่อ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ด้วยคะแนนเฉลี่ย 4.56 รองลงมาเป็นเรื่องความน่าสนใจ ระยะเวลาที่เหมาะสม และการบริการอาหารว่าง/อาหารกลางวันอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยคะแนนเฉลี่ย 4.44, 4.43 และ 4.33 ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้เข้ารับการอบรมยังมีความพึงพอใจการฝึกอบรมในเรื่องต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยคะแนนเฉลี่ย 4.22 เท่ากัน ได้แก่ สถานที่ฝึกอบรม มีความสะอาดและมีความเหมาะสม และการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากการฝึกอบรม

ผู้รับการอบรมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในด้านการได้ฝึกปฏิบัติจริง ด้วยคะแนนเฉลี่ย 3.67 และการนำไปใช้ได้จริงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้วยคะแนนเฉลี่ย 3.38

2. ผลผลิตจากการพูดคุยสัมภาษณ์ผู้รับการฝึกอบรมพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการฝึกอบรมถึงร้อยละ 70 และเห็นว่าสื่อเสริมที่จัดทำขึ้นคือ คู่มือการฝึกอบรมการตลาดกับโฮมสเตย์อ่านง่าย สื่อความหมายชัดเจนและนำไปใช้ในการทบทวนความรู้ที่ถ่ายทอดได้ดี

นอกจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตลาดในการจัดการโฮมสเตย์แล้ว ยังได้รับรางวัลเป็นของที่ระลึก เช่น ปากกา สมุด เป็นต้น เมื่อสามารถตอบคำถามและปฏิบัติกิจกรรมได้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ดังตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้

2.1 ผลผลิตจากการทำกิจกรรมของการอบรมความรู้ด้านการตลาด

ภาพที่ 4.4 การรับรางวัลของการอบรมความรู้ด้านการตลาด

ภาพที่ 4.5 กิจกรรม “เชือกแสนกล”

ผู้เข้ารับการอบรม ยัง ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด โปรแกรมการท่องเที่ยวหรือแพ็คเกจสำหรับการท่องเที่ยวชุมชน ตามระยะเวลาที่กำหนด อาทิ

2.2 โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ประกอบด้วย 3 กลุ่มดังนี้

ภาพที่ 4.6 กิจกรรมกลุ่ม โปรแกรมการท่องเที่ยว

2.2.1 กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 3 คน

กิจกรรมหลัก	ราคา 1,200 บาท ต่อ 1 คน
วันที่ 1	วันที่ 2
<ul style="list-style-type: none"> ● ดักบาตรตอนเช้า ● ชมวัดวาอาราม ● คำน้ำชมปะการัง ● ตกปลา ● รับประทานอาหารค่ำร่วมกับเจ้าของบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ ● ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ● ชมขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมท้องถิ่น ● ว่ายน้ำเล่นในลำคลองยามเย็น ● เลือกซื้อของฝากของที่ระลึก
กิจกรรมเสริม	
<ul style="list-style-type: none"> ● นวดแผนโบราณ ● ล่องเรือชมแสงหิ่งห้อย ● เที่ยวน้ำตกในเขตอุทยานฯ 	

ภาพที่ 4.7 โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน กลุ่มที่ 1

2.2.2 กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 3 คน

กิจกรรมหลัก	ราคา 1,200 บาท ต่อ 1 คน
วันที่ 1	วันที่ 2
<ul style="list-style-type: none"> ● ตักบาตรตอนเช้า ● ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ● ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ ● เยี่ยมชมสวนเกษตรและผลไม้ ● เลือกซื้อของฝากของที่ระลึก 	<ul style="list-style-type: none"> ● เยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชน ● ดำน้ำชมปะการัง ● ตกปลา ● รับประทานอาหารค่ำร่วมกับเจ้าของบ้าน ● ล่องเรือชมแสงหิ่งห้อย
กิจกรรมเสริม	
<ul style="list-style-type: none"> ● นวดแผนโบราณ ● ฝึกพายเรือ ● ปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ 	

ภาพที่ 4.8 โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน กลุ่มที่ 2

2.2.3 กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 4 คน

กิจกรรมหลัก	ราคา 1,500 บาท ต่อ 1 คน
วันที่ 1	วันที่ 2
<ul style="list-style-type: none"> ● ชมการเลี้ยงปลาและกุ้งในกระชัง ● ตกปลา ● ปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ ● ชมขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมท้องถิ่น ● ล่องเรือชมแสงหิ่งห้อย 	<ul style="list-style-type: none"> ● ดำน้ำชมปะการัง ● เที่ยวน้ำตกในเขตอุทยานฯ ● เยี่ยมชมสวนเกษตรและผลไม้ ● เลือกซื้อของฝากของที่ระลึก ● ชมวัดวาอาราม ● นวดแผนโบราณ ● ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
กิจกรรมเสริม	
<ul style="list-style-type: none"> ● ตักบาตรตอนเช้า ● เยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชน 	

ภาพที่ 4.9 โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน กลุ่มที่ 3

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ ภูมิศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการให้มีศักยภาพในการประกอบการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการประกอบการธุรกิจที่พักแรมแบบโฮมสเตย์
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันของการประกอบการด้านท่องเที่ยวกับชุมชนในพื้นที่

เกาะช้าง จังหวัดตราด

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นการศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ การตลาด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนร่วมกันจัดการชีวิตของตนเองด้วยการเน้น “คน” และ “กลุ่ม” ที่ชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการวิจัยรายละเอียดเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน การจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วม โดยการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก โดยมีการศึกษาทั้งประชากรที่มีจำกัด ประกอบไปด้วย

1. ประชากร คือ ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้สนใจประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของหมู่ 1 และ หมู่ 2 ตำบลเกาะช้างใต้ และหมู่ 3 เกาะช้าง จังหวัดตราด

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

- 2.1 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้คำถามปลายเปิดและใช้แบบบันทึกการสังเกต โดยพนักงานสัมภาษณ์และคณะผู้วิจัยประกอบการศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกตประกอบด้วย ข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา โดยแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลในการศึกษาวิจัย

- 2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการวิจัยนี้มีวิธีการเก็บข้อมูลใน 3 ลักษณะ ดังนี้ คือ

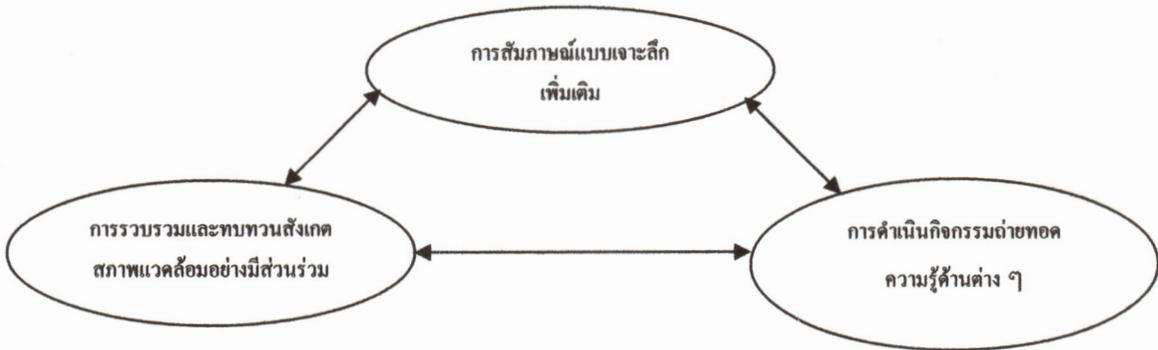
- 2.3 วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยแบบสัมภาษณ์และเน้นที่คำถามคำตอบด้วยเครื่องบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ดำเนินการโดยพนักงานสัมภาษณ์และผู้วิจัยที่ผ่านการฝึกอบรม

เทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และเข้าใจเนื้อหาคำถามอย่างชัดเจน โดยทำการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด เพื่อศึกษาสภาพการประกอบการปัจจุบัน สภาพตลาด และการแข่งขัน ตลอดจนศึกษาวิธีการดำเนินการให้บริการของผู้ประกอบการ

2.4 วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเป็นนักท่องเที่ยวและเข้าพักแรมที่โฮมสเตย์ และผู้วิจัยกับผู้ประกอบการร่วมกันให้ข้อมูลจากการสังเกต จากการเดินชมสภาพแวดล้อมโดยรอบสถานที่พักแรม สภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่แวดล้อมรายรอบสถานที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ ซึ่งใช้แบบบันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์ จดบันทึกสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตลอดจนถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เช่น สภาพพื้นที่ ภูมิทัศน์รายรอบบรรยากาศรายรอบแหล่งที่พักโฮมสเตย์ ตลอดระยะเวลาที่พักอยู่รวม 3 วัน

2.5 การดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ด้านการตลาดซึ่งประกอบด้วย กิจกรรม 2 ด้าน จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และการฝึกอบรมด้านการตลาด เน้นการให้ความรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participative Community Based Approach) ซึ่งมีวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะ (Coach) แนวคิดทางการจัดการแต่ละด้านที่เหมาะสมแก่การประกอบการโฮมสเตย์ โดยการพัฒนาการคิดอย่างมีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการให้บริการ แผนการตลาดฉบับชุมชน และการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และกิจกรรมที่ 2 คือ กิจกรรมด้านการฝึกอบรมและสื่อการฝึกอบรม การจัดการการตลาดท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ โดยมีขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วย 3 หัวข้อคือ แนวคิดด้านการตลาดท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ใช้เวลา 3 ชั่วโมง การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวยั่งยืนใช้เวลา 3 ชั่วโมง และกลยุทธ์การตลาด และการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ ใช้เวลา 6 ชั่วโมง ใช้เวลารวม 12 ชั่วโมง

โดยทำการบันทึก จัดเป็นหมวดหมู่ และสรุปข้อมูลเพื่อให้สะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้ง 3 ลักษณะมาจัดระบบ เพื่อสรุปผลและทบทวนร่วมกันเพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวม ดังแสดงด้วยภาพ 5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาพที่ 5.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล ภายหลังจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้จากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ สถานที่พักแรม ชุมชน ตลอดจนสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ในพื้นที่ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง (อบต.เกาะช้าง จังหวัดตราด) แล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ถึงสภาพของธุรกิจ โดยระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และประเด็นปัญหา โอกาส และอุปสรรคที่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ประกอบอยู่ 4 ด้านหลัก โดยอาศัยแนวคิดของ มิศรา สามารถ (2543, หน้า 25-27) ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นความสมบูรณ์เชิงนิเวศของที่พักแรมแบบโฮมสเตย์

สภาพแวดล้อมและวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชนในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด ในการจัดการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์

สภาพทั่วไปด้านการท่องเที่ยวของเกาะช้างมุ่งให้นักท่องเที่ยวมีความเป็นส่วนตัว การให้บริการด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกมีความหลากหลายมากขึ้น ตั้งแต่บ้าน 1 หลัง มีตั้งแต่ 1 ห้องพักถึง 3 ห้องพัก รวมห้องน้ำและห้องอาบน้ำ ทั้งนี้ยังมีการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกัน เช่น บางบ้านพักมีเครื่องเสียง ทีวี วิทยุ พัดลม บางบ้านอาจมีเพียงบางรายการ ซึ่งค่าใช้จ่ายหรือค่าที่พักก็มีอัตราไม่คงที่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของเจ้าของบ้านและมวลหมู่สมาชิกที่ได้ตกลงกันไว้โดยอัตราค่าที่พักต่อคืนอยู่ระหว่างราคา 150 – 500 บาทต่อคน และอาจขึ้นอยู่กับขนาดและบริเวณที่ตั้งของโฮมสเตย์ หากบ้านพักอยู่ใกล้ทะเลก็มีราคาสูงขึ้นเล็กน้อย ซึ่งเรียกว่าเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากการพักแรมในรูปแบบอื่น ๆ ทั่วไป แต่อาจเป็นจุดด้อยสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาตรฐานราคาที่พัก

กิจการที่พักรวมแบบโฮมสเตย์บนเกาะช้างส่วนใหญ่มีจุดเด่นที่เป็นจุดแข็งที่สำคัญ คือ กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก แม้จะมีการประชาสัมพันธ์ใช้วิธีการส่งข้อมูลทาง โทรสารหรือโทรศัพท์ไปยังบริษัททัวร์ต่าง ๆ การโฆษณาในหนังสือ การประชาสัมพันธ์โดยผ่าน ระบบอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้หน่วยงานราชการโดยสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว และองค์การบริหาร ส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทในการช่วยทำป้ายประชาสัมพันธ์และจัดส่งข้อมูลโดยผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตอีกด้วย แต่การประชาสัมพันธ์อีกแนวทางหนึ่งที่ลงทุนด้วยใจคือ การให้บริการที่ ประทับใจ ในส่วนนี้ทำให้นักท่องเที่ยวหรือลูกค้าพึงพอใจในความเป็นกันเอง ความอบอุ่น ซึ่งเป็น แรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวหรือลูกค้ามาท่องเที่ยวซ้ำ และประชาสัมพันธ์ให้กับญาติพี่น้อง เพื่อน คนสนิท แบบปากต่อปากซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้การจัดรายการ โปรโมชันนำ เทียว ที่คุ้มค่าและมีค่าใช้จ่ายที่ย่อมเยาโดยรวมทั้งคาร์ลรับ – ส่งจากฝั่งถึงเกาะ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าน้ำดื่มเครื่องดื่มต่าง ๆ รวมถึงการค่าน้ำดูปะการัง ฯลฯ ยังเป็นรูปแบบที่จูงใจอีกแนวทางหนึ่ง แต่ กลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการก็จะหาเครือข่ายนักท่องเที่ยวได้นั้นยังมีอีกหลายแนวทาง เช่น การเป็น สมาชิกชมรมโฮมสเตย์บ้านสลักเพชร – บ้านโรงถ่าน ซึ่งเป็นชุมชนหลักที่จัดการท่องเที่ยวพักรวม แบบโฮมสเตย์ที่เกาะช้าง การเสนอคำแนะนำให้กับคนกลาง การหารูปแบบความบันเทิงใหม่ ๆ เพื่อนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว หรือสิ่งที่ปฏิบัติได้ง่ายที่สุดคือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การมี ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ การให้บริการที่ดี การรักษาความสะอาด การให้ความสะดวก ความรวดเร็วและการเอาใจใส่เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไปซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความ ประทับใจและกลับมาใช้บริการในครั้งต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญขอ การประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบโฮมสเตย์บนเกาะช้าง

ด้านการบริหารจัดการที่เป็นกิจการขนาดย่อม ๆ และมักทำควบคู่ไปกับอาชีพหลักเดิม ได้แก่ การประมง ทำสวนผลไม้ และสวนยาง เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการมักต้องใช้เงินทุนจาก เงินออมของครอบครัว ซึ่งมักหมดไปกับการก่อสร้างและตกแต่งห้องพัก แต่ยังคงขาดส่วน การวางแผนด้านเงินหมุนเวียน ทำให้เกิดระบบที่เรียกว่า “เงินหมุน” นั่นคือนำเงินบางส่วนจาก นักท่องเที่ยวที่ชำระค่าบริการล่วงหน้ามาใช้จ่ายซื้อข้าวของเครื่องใช้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ซึ่ง นักท่องเที่ยวโอนเงินมัดจำล่วงหน้ามาให้ก่อน โดยคิดจากค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณร้อยละ 30 - 50 ทั้งนี้เพื่อจะได้มั่นใจว่านักท่องเที่ยวจะมาพักรวมจริง และจะได้นำไปสำรองในการใช้จ่ายค่าอาหาร สิ่งของ และอุปกรณ์ที่จำเป็นไว้ล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังต้องนำเงินไปลงทุนทางด้านการพัฒนาและปรับปรุงอาคารสถานที่ให้ สมบูรณ์ สวยงาม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการเพิ่มมากขึ้นเมื่อผู้ประกอบการได้ ลงทุนทางด้านการก่อสร้างอาคาร หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เรียบร้อยแล้วนั้น ในการดำเนินงานขั้นต่อไป

จะให้ความสนใจกับรายละเอียดในการจัดการ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดหนักท่องเที่ยว การจัดรายการ ไปรโมชั่นต่าง ๆ การหากลยุทธ์ที่จะมัดใจให้นักท่องเที่ยวพักแรมในช่วงระยะเวลาหลาย ๆ วัน เพราะถ้านักท่องเที่ยวเลือกที่จะพักแรมหลายวันก็จะทำให้ได้รับรายได้มากขึ้น แต่สิ่งที่ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ต้องลงทุนคือความเป็นชาวบ้านเกาะช้างที่มีบุคลิกภาพโดดเด่นคือ มีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรี และเป็นมิตรกับคนทั่วไป ซึ่งเป็นมนต์เสน่ห์ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ สำหรับทรัพยากรบุคคลที่ใช้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น ส่วนใหญ่ใช้สมาชิกในครอบครัวหรือเครือญาติในการบริหารจัดการ สำหรับกลยุทธ์ในการจัดการที่คินันจะพิจารณาค้นให้เหมาะสมกับงาน เช่น ผู้ที่มีฝีมือในการทำอาหารให้เป็นแม่ครัว ผู้ที่เก่งเรื่องเครื่องยนต์หรือว่ายน้ำเก่งให้ดูแลนักท่องเที่ยวในกรณีที่พาไปท่องเที่ยวตามหมู่เกาะต่าง ๆ เป็นต้น สำหรับข้อแนะนำหรือความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์นั้น ส่วนใหญ่ได้รับจากหน่วยราชการที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทางด้าน การจัดรูปแบบที่พักแรม การให้บริการที่ประทับใจ การรักษาความสะอาด การจัดการทรัพยากรน้ำ การบำบัดน้ำเสียและการกำจัดขยะมูลฝอย ฯลฯ

การประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ยังมีจุดอ่อนในด้านความรู้ ความชำนาญของบุคลากรในด้านการบริหารที่มีมาตรฐานและสม่ำเสมอ เพื่อรองรับโอกาสในการเจริญเติบโตในการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์นั้นควรได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง และผู้ประกอบการควรได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านการตลาด ด้านภาษาอังกฤษ การจัดการด้านการบัญชี และการเงิน เป็นต้น

ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือการฝึกอบรมในด้านการตลาด ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ

1.1 การเลือกพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่และประชุมชาวบ้านชุมชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกาะช้างใต้ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกาะช้าง โดยพบว่า ชุมชนเกาะช้างใต้ หมู่ที่ 2 และ 3 มีอาชีพหลักคือ ทำประมงและให้บริการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์เป็นอาชีพรองเป็นส่วนใหญ่ถึง 16 ครัวเรือน ในขณะที่หมู่อื่น ๆ มีการประกอบการด้านการท่องเที่ยวใน

รูปแบบแหล่งท่องเที่ยว อาทิ หมู่ 4 เป็นที่พักบ้านสลักคอกที่เปิดชุมชนต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าโกงกางและป่าชายเลน โดยมีภูมิทัศน์เป็นคูคลอง ทำให้เอื้อต่อการเป็นที่อาศัยของแมลง เช่น หิ่งห้อย ซึ่งชุมชนดังกล่าวก็ใช้เป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยวคือ พายเรือชมหิ่งห้อย เป็นต้น ประชากรของชุมชนเกาะช้างใต้ หมู่ที่ 1 บ้างบางบ้านมีครัวเรือน 201 หลัง ประชากรประมาณ 385 คน และหมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชรมีครัวเรือนตั้งอยู่ 245 หลัง ประชากรประมาณ 682 คน โดยมีความหนาแน่นเฉลี่ยของประชากรรวมทั้ง 5 หมู่บ้านเป็น 51 คนต่อตารางกิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้, 2548) อาชีพหลักของประชากรหมู่ 1 และ 2 คือ การทำประมง ทำสวนผลไม้ สวนมะพร้าว และสวนยาง เมื่อ พ.ศ.2545 รัฐบาลประกาศส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกาะช้างประชาชนก็หันมาประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากบ้านพักแรมแบบโฮมสเตย์ เกาะช้างใต้ยังมีรีสอร์ทไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวอีก 25 แห่ง ร้านอาหารจำนวน 20 ร้าน รวมทั้งร้านขายของชำ จำนวน 25 ร้าน แม้ว่าชุมชนดังกล่าวนี้ยังคงมีปัญหาด้านเศรษฐกิจเช่นเดียวกับชุมชนในชนบทพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ ได้แก่ ราคาที่ผลการเกษตรตกต่ำและไม่แน่นอน การขาดแคลนเงินทุน ตลอดจนขาดความรู้ในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เสริม แต่ชุมชนเกาะช้างใต้หมู่ที่ 1 และ 2 มีที่ตั้งที่แวดล้อมและอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ภูเขาและน้ำตก ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีผลต่อการท่องเที่ยว ยิ่งกว่านั้นชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีจิตสำนึกของการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเหนียวแน่น และถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวสู่รุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่เกาะช้างใต้ที่สำคัญ กอปรกับชาวบ้านในชุมชนมี “วิถีดั้งเดิม” ของการให้บริการ โดยมีอหิชาศัยใจดี ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเอง ทำให้เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนมีอาชีพเสริมจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการเปิดบ้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์แก่นักท่องเที่ยวผู้หลงใหลในความเป็นธรรมชาติและการเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ของชุมชน คณะผู้วิจัยจึงสนใจเลือกผู้ประกอบการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์และผู้สนใจประกอบการด้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของชุมชนตำบลเกาะช้างใต้ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 เพื่อศึกษาโดยจัดทำโครงการฝึกอบรมหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆแก่ชุมชนและได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากนายกและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้ที่อนุเคราะห์ให้ใช้ศาลาประชาคมเป็นสถานที่ฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้

1.2 การเตรียมเนื้อหา สื่อการอบรมและชุดการฝึกอบรม

จากการที่คณะผู้วิจัยได้สำรวจความต้องการเบื้องต้นของชุมชน พบว่า ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์มีความตั้งใจและสนใจที่จะประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือน การเดินทางคมนาคมมาเยี่ยมชมเยือนในขณะนี้ยังไม่สะดวกเท่ากับบางพื้นที่ในเขตตำบลเกาะช้างด้วยชาวบ้านประสงค์จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

และอนุรักษ์การเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่การพัฒนาที่ก้าวกระโดด ดังนั้นการเดินทางเข้าหมู่บ้านจึงใช้ถนนคอนกรีตแคบ ๆ เป็นเส้นทางสัญจรหลักในการเข้าออกหมู่บ้าน อีกทั้งแนวทางการตลาดยังขึ้นด้วยการ “การบอกต่อ” ซึ่งเป็นการสร้างพลังประชาสัมพันธ์อย่างค่อยเป็นค่อยไป

คณะผู้วิจัยได้ประมวลผลการศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทั้งทางกายภาพ สังคมและชุมชนจึงได้กำหนดเนื้อหาการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการพัฒนาศักยภาพของ “คน” และ “เครือข่าย” ไปพร้อม ๆ กันภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ปัจจัยที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ในพื้นที่นี้ประกอบด้วย

1. ชุมชนชาวเกาะช้างได้มีการประกอบอาชีพหลักที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ทำประมงน้ำเค็ม ทำสวนผลไม้และสวนยางรวมทั้งมีการแปรรูปสินค้าจากผลผลิตการเกษตรและการประมง เช่น ทูเรียนกวน กะปิ เป็นต้น โดยชุมชนส่วนใหญ่สร้างบ้านตั้งอยู่ริมทะเลและไม่ไกลจากภูเขา ทิวเขา ตลอดจนแวดล้อมด้วยป่าเบญจพรรณที่ยังคงความเป็นป่าสมบูรณ์

2. ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งบางบ้านที่มีทำเลที่เหมาะสมจัดให้เป็นที่พักโฮมสเตย์ บางบ้านอาจมีสมาชิกมาช่วยทำอาหารบริการนักท่องเที่ยว บางบ้านผลิตและจัดทำของฝากของที่ระลึก บางบ้านเปิดร้านขายของชำ ทำให้โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้จะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและเกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือและแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันเองในชุมชน

3. สภาพความเป็นอยู่คงเดิมและสถานภาพของสถาบันครอบครัวของชุมชน การพัฒนาการประกอบกิจการท่องเที่ยวที่พักรแรมแบบโฮมสเตย์จะสามารถรองรับโครงสร้างสังคมครอบครัวดั้งเดิมของไทยไว้ ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย ซึ่งสมาชิกแต่ละคนล้วนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันเป็นแบบฉบับของชาวเกาะช้างแก่คนรุ่นต่อไปและนักท่องเที่ยว

สำหรับองค์ประกอบของเนื้อหาการฝึกอบรมด้านการตลาด ประกอบด้วย

1. แนวคิดด้านการตลาด มีจุดมุ่งหมายให้ชุมชนแก่ความเข้าใจความสำคัญของการเผยแพร่และนำเสนอบริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

2. แนวคิดด้านลูกค้า มีจุดมุ่งหมายให้ชุมชนเข้าใจบทบาทของผู้ให้บริการ และบทบาทของลูกค้าในฐานะผู้รับบริการที่มุ่งหวังที่จะเรียนรู้ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน โดยมีได้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน การแยกแยะ แบ่งกลุ่มลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวที่มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ กลุ่มผู้ชอบผจญภัยทั้งชาวไทยและ

ชาวต่างชาติ ซึ่งประสงค์ให้ชุมชนสามารถคัดสรรนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีเป้าหมายชัดเจนข้างต้นได้อย่างถูกต้อง

3. การกำหนดกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด

มีจุดมุ่งหมายให้ชุมชนกำหนดวิถีทางการนำเสนอบริการที่มีคุณค่าจากใจแก่นักท่องเที่ยวด้านราคาค่าบริการที่เป็นธรรม ใช้ช่องทางการนำเสนอที่เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้รวดเร็ว ตลอดจนกำหนดการส่งเสริมการตลาด ด้วยการทำการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และอื่น ๆ อย่างเหมาะสม นอกจากนี้แล้วชุมชนยังมีโอกาสในการกำหนด โปรแกรมการท่องเที่ยว (Package Tour) แก่นักท่องเที่ยว

การถ่ายทอดองค์ความรู้หรือการฝึกอบรมนี้จะใช้ชุดการฝึกอบรมประกอบด้วยเอกสารการฝึกอบรม ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมคู่มือการฝึกอบรม

2. การดำเนินการฝึกอบรม

คณะผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาและหลักสูตรการฝึกอบรม โดยสอบถามความพร้อมในการรับการอบรม และสถานที่การฝึกอบรม โดยใช้วิทยากรการฝึกอบรมครั้งละ 2 คน ดำเนินการฝึกอบรมตามคู่มือการฝึกอบรม และติดตามเวลาและสถานการณ์ที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งรายละเอียดของหลักสูตรการตลาด ระยะเวลารวม 12 ชั่วโมง มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง เป็นมิตรและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกกิจกรรม มีการถาม – ตอบและแสดงความคิดเห็นเป็นระยะ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและเอื้อประโยชน์ต่อผู้ร่วมเข้าฝึกอบรมคนอื่น

3. ผลการดำเนินการ

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของคณะผู้วิจัยที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรและวิทยากรผู้ช่วย รวมทั้งการพูดคุยสัมภาษณ์เจาะลึกถึงความคิดเห็นต่อการฝึกอบรมครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีสภาพพร้อมในการเรียนรู้เพราะว่างเว้นจากฤดูกาลท่องเที่ยว บทเรียนมีเนื้อหาไม่เคร่งเครียดและมีความน่าสนใจ มีการถ่ายทอดที่สัมพันธ์กับสภาพท้องถิ่น ได้ดี มีเกมและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และยังก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวกันภายในชุมชน อีกทั้งมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นได้ ผู้เข้ารับการอบรมบางท่านกล่าวว่า “จิตใจที่ได้มาอบรมครั้งนี้...สนุกและมีสาระ...ใครมาไม่ได้ถือว่าโชคไม่ดีเลยล่ะ...”

สำหรับการประเมิน โดยใช้แบบสอบถามที่วัดระดับความรู้ ความรู้สึกและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลังจากที่ฝึกอบรม 1 สัปดาห์ได้ผลระบุว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์อยู่แล้วร้อยละ 60 ส่วนที่เหลือเป็นผู้สนใจและเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลเกาะช้างได้ กล่าว

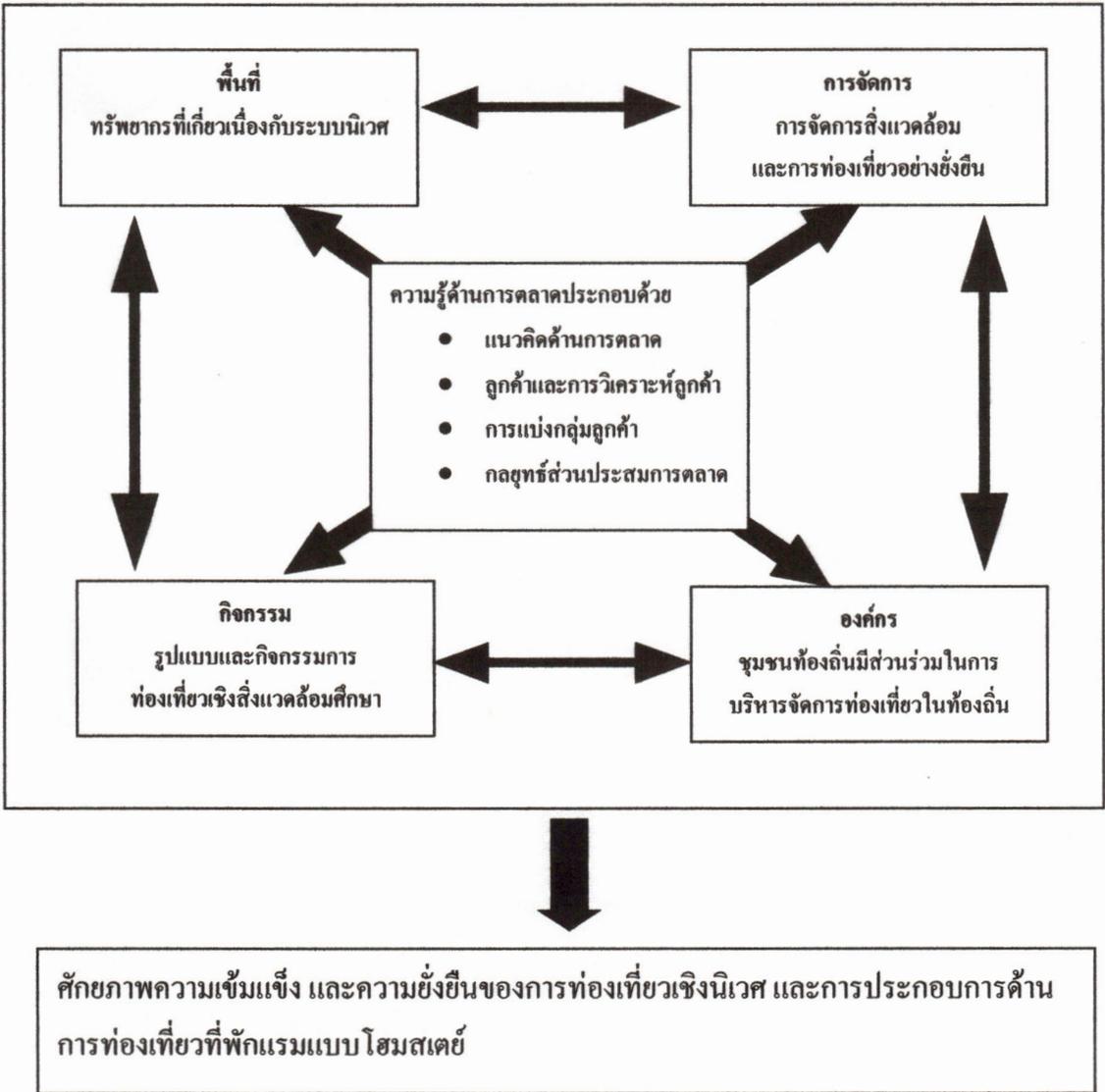
โดยสรุปคือ ภาพรวมของการฝึกอบรมผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกพึงพอใจเป็นอย่างมาก โดยผู้เข้ารับการอบรมชื่นชอบวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ให้ความสนุกสนานและไม่น่าเบื่อของผู้ฝึกอบรมมากที่สุด ซึ่งมีการนำสื่อการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการบรรยายเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจง่ายขึ้นและยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้/ความคิดเห็น ทำให้เกิดความเป็นกันเองระหว่างผู้ฝึกอบรมและผู้รับการอบรมด้วย รองลงมาคือ เนื้อหาสาระที่มีความน่าสนใจโดยใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมที่เหมาะสม มีบริการอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่ม และอาหารกลางวันมีจำนวนเพียงพอ ตลอดจนสถานที่ฝึกอบรมสะอาดและอยู่ใกล้สถานที่พักของผู้เข้ารับการอบรมทำให้เดินทางสะดวก ซึ่งเป็นจุดหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากการฝึกอบรม

นอกจากนี้ผู้เข้ารับการส่วนใหญ่อบรมมีความพอใจในถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการตลาดของคณะผู้วิจัย เนื่องจากการได้ฝึกปฏิบัติจริงในระหว่างการฝึกอบรม ทำให้เกิดการนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ได้

ดังนั้น ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการนี้คือ นอกเหนือจากที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันแล้วพวกเขายังมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบการท่องเที่ยวพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ เพิ่มโอกาสในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกัน ตลอดจนมองเห็นช่องทางในการแสวงหาโอกาสการพัฒนาตลาดนักท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ให้มีความยั่งยืนและมีผลผลิตที่สำคัญคือแนวคิดและโปรแกรมท่องเที่ยวที่คิดขึ้นมาจากชุมชนเองด้วย

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด จะอภิปรายผลตามกรอบแนวความคิดของการวิจัยนี้ โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับทฤษฎีชุมชน ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง และแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 5.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา: องค์กรประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้วิเคราะห์ตามองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้านของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

1. **องค์ประกอบด้านพื้นที่** ในพื้นที่เกาะช้างนั้นมีธรรมชาติที่หลากหลายประกอบไปด้วย ทะเล หมู่เกาะน้อยใหญ่ น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ แหล่งวัฒนธรรม แหล่งประวัติศาสตร์ และธรรมชาติเชิงนิเวศ เกาะช้างมีเสน่ห์ด้วยความเป็นธรรมชาติแบบธรรมชาติ ๆ เดิมทีเคยเกาะช้างเป็นเกาะที่ไม่มีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย หากมีความสำคัญในฐานะเป็นท่าจอดเรือหลบลมมรสุม เป็นแหล่งเสบียงอาหารและน้ำจืด โดยเฉพาะบริเวณอ่าวสลักเพชรซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่โจรสลัด

ชาวจีนไหหลำและฉวน เกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงมีผาหินสลับซับซ้อน ยอดเขาที่สูงที่สุด ได้แก่ เขาสลักเพชร มีความสูง 744 เมตร สภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าดิบ ภูเขาเป็นบ่อเกิดของต้นน้ำลำธาร ทำให้มีน้ำตกหลายแห่งบนเกาะ ชายหาดและปะการังที่สวยงามอยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะ สำหรับภูมิอากาศนั้นเนื่องจากเกาะช้างมีทะเลล้อมรอบทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยเหมาะแก่การพักผ่อน คือไม่ร้อนจัด หรือหนาวจัดจนเกินไป สำหรับอิทธิพลจากมรสุมนั้นเกาะช้างได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จากอิทธิพลดังกล่าวทำให้มีข้อจำกัดในการเดินทางด้วยเรือ คือ ในช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ชายฝั่งด้านตะวันตกซึ่งเป็นด้านรับลมจะมีคลื่นลมแรงไม่เหมาะสมที่จะเดินทาง ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคม เป็นช่วงที่มีคลื่นลมน้อยที่สุดจึงเหมาะแก่การเดินทางไปท่องเที่ยวเกาะช้างเป็นอย่างยิ่ง เกาะช้างตั้งอยู่ด้านเหนือสุดของทะเลตราดห่างจากแหลมงอบประมาณ 8 กิโลเมตร จากท่าเรือแหลมงอบมีเรือข้ามฟากตลอดเวลา แต่ถ้าต้องการนำรถยนต์ข้ามไปด้วยก็สามารถใช้บริการเรือเฟอร์รี่ได้ด้วยเวลาประมาณ 24 - 45 นาที ในอัตราค่าโดยสารไป - กลับประมาณคนละ 60 บาท เกาะช้างมีท่าเทียบเรือเฟอร์รี่ 3 แห่ง ทั้งนี้ยังมีค่าใช้จ่ายอีกหนึ่งรายการคือ ค่าธรรมเนียมสำหรับบุคคลผ่านเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง โดยมีอัตราค่าธรรมเนียมสำหรับนักท่องเที่ยวไทยคนละ 20 บาท เด็ก 10 บาท นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศคนละ 200 บาท เด็ก 100 บาท ส่วนการเดินทางบนเกาะจะมีรถสองแถวไปยังหาดทรายขาว คลองพร้าว ไก่แบ้ในอัตราคนละ 30 บาท ส่วนหาดอื่น ๆ ต้องเหมาและตกลงราคาก่อนเดินทาง การเดินทางบนเกาะมีความสะดวกมากเนื่องจากมีถนนยางมะตอยคอยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวตลอดเส้นทาง สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีทั้งเกาะเล็กใหญ่มากมาย ได้แก่ เกาะง่าม เกาะไม้ซี้ เกาะเหลายา เกาะหมาก เกาะกระ เกาะรัง เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีทะเลที่สวยงาม ประกอบด้วยฝูงปลา และสัตว์ทะเลหลากหลายชนิด ปะการังที่สวยงามและสมบูรณ์ เช่น ปะการังโขด ปะการังแกเล็กซี่ ปะการังลายดอกไม้ เป็นต้น ภูเขาที่เขียวขจีอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณไม้นานาชนิด เช่น ยางนา ตะเคียนทอง เต่าร้าง หวายแดง กัลยไม้ เร่ว ฯลฯ ส่วนป่าไม้เป็นป่าดิบซึ่งเป็นต้นกำเนิดของน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกคลองพลู น้ำตกธารมะยม น้ำตกคลองนนทรีย์ น้ำตกคลองหนึ่ง เป็นต้น ส่วนแหล่งวัฒนธรรมสามารถสังเกตได้จากวิถีชีวิตเด่น ๆ ของชาวบ้าน คือ หมู่บ้านชาวประมง นอกจากนี้ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ดั้งเดิม เช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยการกราบไหว้บูชาเจ้าพ่อเกาะช้าง การไหว้แม่ย่านางเรือ ประเพณีสงกรานต์และพระทรายน้ำไหล การโกนจุก การสะเคาะเคราะห์ และการลอยกระทง สำหรับแหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ บริเวณอุทยานวิเกาะช้าง เป็นต้น

ผลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด แก่ผู้ประกอบการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ โดยสะท้อนข้อมูลจากการร่วมกิจกรรมของการฝึกอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด บริการพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ใช้บ้านพักของตนเองจัดเป็นที่พักโฮมสเตย์โดยขึ้นอยู่กับทำเล และธรรมชาติ เช่น บ้านอยู่ริมทะเล บ้านสวน และบ้านติดภูเขา เป็นต้น และใช้ทรัพยากรในพื้นที่ ได้แก่ ทะเล สวนผลไม้ สวนยาง สวนมะพร้าว หรือภูเขา น้ำตก ตลอดจนการป่าชายเลน และป่า โกงกางที่ฝั่งมีสภาพอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศ เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกับอาชีพหลัก ของผู้ประกอบการเอง โดยเป็นการผสมผสานให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือ เิงนิเวศโดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามความต้องการ และเกิดจากการตัดสินใจจัดสรรทรัพยากรของชุมชนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านศักยภาพของ พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างให้เกิดประโยชน์ สูงสุดโดย ภราเดช พยัควิเชียร (อ้างถึงใน รณกร ตีรกาณ์, 2544, หน้า 11) และนวรรตน์ เกี้ยวมาศ (2541, บทคัดย่อ) และทิววัฒน์ รัตนเกตุ (2542, บทคัดย่อ) อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่เข้าร่วมรับ การถ่ายทอดองค์ความรู้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างกันอย่างดี ตลอดจนมี การกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจากทรัพยากรธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เกาะช้างเป็นชุมชนดั้งเดิมเริ่มเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว เมื่อประมาณ พ.ศ. 2542 เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญและสนับสนุนทางด้านสาธารณูปโภค และ สาธารณูปการหลายด้าน หน่วยงานของรัฐจึงสนองนโยบายและดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จัดให้มีการรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่ สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การบำบัดน้ำเสีย การป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การต่อท่อน้ำ ด้วยระบบประปาภูเขา นอกจากนี้ รัฐบาลยังสนับสนุนการตัดถนนรอบเกาะช้างเพื่ออำนวยความสะดวก ให้แก่ประชาชนในการสัญจรไปมาได้สะดวก ส่วนนักท่องเที่ยวก็สามารถเดินทางไป ยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ หมู่บ้านชาวประมง หมู่บ้านชาวสวน และที่พักแรมได้อย่างปลอดภัย และเป็นการประหยัดเวลา สิ่งเหล่านี้หากไม่มีระบบการจัดการที่ดีจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ โดยตรง แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐ ประชาชน นักท่องเที่ยวทุกคนมีความตระหนักถึง การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วจะส่งผลให้ธรรมชาติอยู่ยั่งยืนงไปกับสังคมคนเกาะช้างได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์บนเกาะช้าง ได้พัฒนาพร้อมกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ด้วย และผลักดันด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการเมืองมานาน แม้ว่าจะมีความพยายามในช่วง พ.ศ. 2546-2547 ในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์เกาะช้าง บ้านสลักเพชรขึ้นมา โดยรวมเจ้าของบ้านพัก

โฮมสเตย์ 13 ครอบครัวและเลือกผู้นำกลุ่มทำหน้าที่เป็นแกนนำมีเป้าหมายในการจัดสรรนักท่องเที่ยวและบ้านพักโฮมสเตย์และบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเกาะช้าง ด้วยการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างได้ในขณะนั้น แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารขององค์การส่วนท้องถิ่นทำให้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการนั้นขาดระบบการจัดการและจัดสรรนักท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม มีผลให้รายได้จากการให้บริการเกิดการกระจุกและตกอยู่ในมือของบ้านพักโฮมสเตย์บางบ้าน จึงส่งผลกระทบต่อความไม่ไว้วางใจกันและแตกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ที่พอมีรายได้และเงินลงทุนมากก็ดำเนินการเป็นอิสระ ในขณะที่บางบ้านที่ไม่ได้รับนักท่องเที่ยวเลย ในระยะเวลา 1 ปี ก็ทยอยปิดตัวลง ดังนั้นเมื่อมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด ทำให้ชาวบ้านริเริ่มและเกิดการรวมกันอีกครั้ง โดยเริ่มจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยปรับเป้าหมายจากเชิงเศรษฐกิจอันได้แก่ มุ่งหวังการกอบโกยรายได้เพียงอย่างเดียวเป็นหลัก เป็นการกระจายรายได้และพยายามแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม โดยอาศัยปัจจัยด้านการตลาดและการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาโดย นุชบา สิทธิการและคณะ (2544) และ พระสมศักดิ์ สิริจินีไท (ภักดีเสนาานฤนาท) และคณะ (2545) และ พรหมมินทร์ พวงมาลา และคณะ (2544) และจักร กิณีสีและคณะ (2543) ที่ให้ผลสรุปในทิศทางเดียวกันถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ปัจจัยการตลาดและการบริการ ได้แก่ การศึกษาความต้องการนักท่องเที่ยวเลือกตอบสนองความต้องการ หากจุดเด่นของโฮมสเตย์ตลอดจนจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีค่าที่ใช้จ่ายที่เป็นธรรม มีการกระจายข้อมูลดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยวโดยสื่อประชาสัมพันธ์ภายใน เช่น หอกระจายข่าว จดหมายข่าว ป้ายประกาศ ป้ายบอกทาง และสื่อประชาสัมพันธ์ภายนอก เช่น โบรชัวร์ แผ่นพับ เว็บไซต์ เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ การท่องเที่ยวและพักแรมแบบโฮมสเตย์ในเกาะช้าง จะมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ จากอภยาศัยใจคอที่เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และเป็นกันเองด้วยรอยยิ้ม เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องและสร้างความประทับใจทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มต้นนักท่องเที่ยวที่ต้องการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ มักจะต้องเดินทางผ่านถนนเข้าหมู่บ้านที่มีเพียงสองเลนรายรอบด้วยสวนเงาะและมังคุด ซึ่งยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติไว้ได้ และกิจกรรมหลังจากนักท่องเที่ยวเข้าพักแล้วสามารถเดินชมสวนผลไม้ เที่ยวเกาะ ชมการไคหมึกและดำน้ำ กิจกรรมท่องเที่ยวที่เกิดจากกลุ่มแม่บ้านต่าง ๆ ในพื้นที่บริเวณรายรอบที่รวมตัวกันสร้างอาชีพมากมาย เช่น สามารถเข้ามาศึกษาวิธีแกะปู แกะกุ้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีตามเทศกาลงานบุญต่าง ๆ แต่ไม่มีการจัดให้นักท่องเที่ยวชมเป็นกรณีพิเศษเหมือนที่อื่น ๆ ตามตารางที่ 5.1

การให้บริการและอัตราค่าบริการของโฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราด ในปี 2547-2548
 ตารางที่ 5.1 การให้บริการและอัตราค่าบริการของโฮมสเตย์เกาะช้าง จังหวัดตราด : วุฒิชชาติ
 สุนทรสมัย และคณะ, 2548

การบริการ (ต่อวัน)	อัตราค่าบริการ/คน (ประมาณ)
ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์	150-200 บาท
	อัตราค่าบริการเป็นแพ็คเกจ (รวมค่าที่พักและอาหาร)
- จำนวน 2 วัน 1 คืน	1,000 – 1,600 บาท
- จำนวน 3 วัน 2 คืน	1,800 – 2,900 บาท
บริการอาหาร (แม่บ้านของเจ้าของโฮมสเตย์ในท้องถิ่นจะ ดำเนินการให้)	
- มื้อเช้า	50 บาท/คน
- มื้อกลางวัน	100 – 120 บาท/คน
- มื้อเย็น	120 – 150 บาท/คน
กิจกรรมพิเศษ	
- ค่าเช่าเรือนำเที่ยว (ตามเกาะแก่งต่าง ๆ ภายใน 1 วัน เป็นราคาเหมาจ่าย)	5,000 บาท
- ค่าเช่าเรือคายัค – แคนนู	30 – 50 บาท/ลำ/1 ชั่วโมง/2 คน
มัดกุเทศก์ท้องถิ่น	(เจ้าของโฮมสเตย์จะนำเที่ยวด้วย ตนเองโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย)

ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถกำหนดแผนการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมกับชุมชนได้ ดังตารางที่ 5.2
ตารางที่ 5.2 การบริการและอัตราค่าบริการที่พัก อาหาร ตลอดจนฤดูกาลที่จัดทำขึ้น

กิจกรรมหลัก	ราคา 1,200 บาท ต่อ 1 คน
วันที่ 1	วันที่ 2
<ul style="list-style-type: none"> ● ดักบาตรตอนเช้า ● ชมวัดวาอาราม ● คำน้ำชมปะการัง ● ตกปลา ● รับประทานอาหารค่ำร่วมกับเจ้าของบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ ● ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ● ชมขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมท้องถิ่น ● ว่ายน้ำเล่นในลำคลองยามเย็น ● เลือกซื้อของฝากของที่ระลึก
กิจกรรมเสริม	
<ul style="list-style-type: none"> ● นวดแผนโบราณ ● ล่องเรือชมแสงหิ่งห้อย ● เทียน้ำตกในเขตอุทยานฯ 	

กิจกรรมหลัก	ราคา 1,200 บาท ต่อ 1 คน
วันที่ 1	วันที่ 2
<ul style="list-style-type: none"> ● ดักบาตรตอนเช้า ● ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ● ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ ● เยี่ยมชมสวนเกษตรและผลไม้ ● เลือกซื้อของฝากของที่ระลึก 	<ul style="list-style-type: none"> ● เยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชน ● คำน้ำชมปะการัง ● ตกปลา ● รับประทานอาหารค่ำร่วมกับเจ้าของบ้าน ● ล่องเรือชมแสงหิ่งห้อย
กิจกรรมเสริม	
<ul style="list-style-type: none"> ● นวดแผนโบราณ ● ฝึกพายเรือ ● ปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ 	

กิจกรรมหลัก	ราคา 1,500 บาท ต่อ 1 คน
วันที่ 1	วันที่ 2
<ul style="list-style-type: none"> ● ชมการเลี้ยงปลาและกุ้งในกระชัง ● ตกปลา ● ปั่นจักรยานชมทิวทัศน์ ● ชมขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมท้องถิ่น ● ล่องเรือชมแสงหิ่งห้อย 	<ul style="list-style-type: none"> ● ดำน้ำชมปะการัง ● เทียน้ำตกในเขตอุทยานฯ ● เยี่ยมชมสวนเกษตรและผลไม้ ● เลือกซื้อของฝากของที่ระลึก ● ชมวัดวาอาราม ● นวดแผนโบราณ ● ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
กิจกรรมเสริม	
<ul style="list-style-type: none"> ● ตักบาตรตอนเช้า ● เยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชน 	

การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด แก่ผู้ประกอบการและผู้สนใจประกอบกิจการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์นี้เลือกพื้นที่ที่ชุมชนที่มีความพร้อมและเปิดรับข้อมูลสารจากภายนอกชุมชนอย่างอิสระ ดังนั้น สื่อการสอนจึงพัฒนาขึ้นจากสภาพจริงของชุมชน ทำให้ผู้รับการอบรมเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอันเป็นการเสริมศักยภาพของ “คน” ให้ชุมชนในการคิดค้นโปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยการปรึกษาหารือกัน วิเคราะห์ ตัดสินใจ แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันและกับคณะผู้วิจัยด้วยการทดลองปฏิบัติจริง (Interactive Learning through Action) การดำเนินการเช่นนี้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอันนำไปสู่การพัฒนาการบริการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับผลการศึกษาโดยไพลิน เชมรัตน์ (2538, หน้า 80-81) พรหมมินทร์ พวงมาลา และคณะ (2544) คารณี บุญธรรม และคณะ (2544) ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ (2547) ที่ได้ข้อมูลคล้ายกันว่าการเรียนรู้ของชุมชนหรือชาวบ้านเกิดจากการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้ชาวบ้านร่วมกันคิด วิเคราะห์ตัดสินใจ แก้ปัญหาของชุมชนในรูปองค์กรร่วมที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงร่วมกัน หาสาเหตุ ระบุปัญหา สรุปและหาแนวทางแก้ปัญหาทั่วไปในปัจจุบันและอนาคต

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่น โดยการส่งเสริม

ของสำนักงานเกษตรเกาะช้าง จังหวัดตราด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่เข้ามาช่วยด้านการประชาสัมพันธ์และเข้ามาพัฒนาท่าเรือและถนน เพื่อเข้าถึงที่พักได้สะดวกและปลอดภัย นอกจากนี้ อบต. ยังติดตั้งหอกระจายข่าวเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของชาวเกาะและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ

อย่างไรก็ดีการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวพักแรมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้างด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด ยังมีข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะมีการกระจุกตัวเฉพาะกลุ่มและครอบครัว รวมทั้งทัศนคติของผู้ประกอบการ ปัจจุบันทำให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่ในวงจำกัดและไม่สามารถขยายตัวไปในวงกว้างทั่วทั้งชุมชนและทั้งเกาะได้ ดังนั้นด้วยข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางทำให้ผลการศึกษาอาจไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภายในชุมชนอย่างกว้างขวาง (ชนิษฐา พอนอ่วม และสาทิศ สุขอ่วมศรี, 2543 ; ปิยาภรณ์ รัตนาเจษฎา, 2541) อีกทั้งขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงทำให้การพัฒนาที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ถูกขีดวงไว้ในกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งที่ไม่มากนัก ทำให้ไม่สามารถขยายเครือข่ายและพันธมิตรธุรกิจต่อ ๆ ไปได้ และอาจไม่สามารถจูงใจกลุ่มชาวบ้านในชุมชนมาร่วมลงทุนลงแรงในการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังเช่น การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านกำปอง กิ่งอำเภอแม่ฮ่องสอน โดยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2547) แม้ว่าเกาะช้างจะอุดมไปด้วยทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของเกาะช้างจะกระจุกตัวเป็นกลุ่ม ๆ และกระจายไปทั่วเกาะและขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการตลาด สำหรับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์ของเกาะช้าง จังหวัดตราด ในรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะให้ชุมชนดำเนินกิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบความร่วมมือทั้งภายในชุมชนระหว่างชุมชน รวมถึงสู่ทางการขยายตลาดไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น เพื่อดึงเงินตราต่างประเทศ ตลอดจนเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านของเกาะช้าง

อย่างยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการมักคำนึงถึงตัวเลขทางเศรษฐกิจได้แก่รายได้ที่จะได้รับจากการบริการที่ฝึกมากกว่ามุ่งให้เกิดความร่วมมือกัน ในชุมชนและกระจายรายได้กันในชุมชน ดังนั้นการดำเนินการให้เกิด “เครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพและมีความรู้ทั้งในด้านการจัดการและจัดการการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ โดยควรจะต้องได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้ประกอบการอย่างแท้จริง โดยควรมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย และดำเนินแนวทางในการจัดการและจัดการท่องเที่ยว เช่นนี้ร่วมกันตามวิถีทางของชุมชนเอง”

2. ผู้สนใจสามารถศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเรื่องถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ในพื้นที่อื่น ๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงสถานะการดำเนินการกิจการ การแข่งขัน สภาพตลาด สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนสามารถระบุปัญหาอุปสรรค และการแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพต่อไป

3. หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ อบต. อบจ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาควรวินิจฉัยข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ในพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อรับทราบความต้องการในส่วนความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างถูกต้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการขยายตลาดที่พักรวมแบบ โฮมสเตย์ให้ยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กานดา วาสะสิริ (2545). ความรู้ เจตคติ และบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). คำศัพท์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2546). สถานการณ์การเข้าพักแรมตามสถานที่พักแรมในประเทศไทย. วันที่ค้นข้อมูล 14 เมษายน 2546. เข้าถึงได้จาก <http://www2.tat.or.th/tat/e-journal>.
- _____. (2549). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ขนิษฐา พอนอ่วม และสาทิศ สุขอ่วมศรี. (2543). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนคีรี ตำบลกำ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยระบบ สาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- คอร์ แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์. (2546). แผนปฏิบัติการกิจกรรมการท่องเที่ยว : รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : คอร์ แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์.
- จักร กินีสี่. (2543). รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ ของนก ของชาวปกากะญอ ในเขตอุทยานแห่งชาติคอกยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สาขาภาคเหนือ.
- จุฑามาศ จันทรรัตน์ . (2541, เมษายน-มิถุนายน). การท่องเที่ยวก้าวไกล หัวใจอยู่ที่ความร่วมมือ. จุลสารการท่องเที่ยว, 17(2),9.
- ฉวีวรรณ สุขมงคลรัตน์. (2543). ความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการ ใช้ประโยชน์ทรัพยากรปะการังด้านการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม, คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชุลีพร ไกรเวียง. (2531). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูวิทย์ ศิริเวชกุล. (2544, เมษายน-มิถุนายน). การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัด Homestay Community Based Tourism and Homestay. จุลสารการท่องเที่ยว, 20(2),43.

- ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ.(2544). โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาง.
เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค.
- ทิววัฒน์ รัตนเกตุ. (2542). การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา : อ่างเก็บน้ำคลองระโงก
จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการ
วางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นวรรตน์ เกี้ยวมาศ. (2541). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการวางแผนพัฒนาการ
ท่องเที่ยวในเขตชายฝั่งทะเล จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาเทคโนโลยีและการจัดการระบบสารสนเทศ, คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
ศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นาคม ชีรสวรรณจักร. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี . นครปฐม : วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นำชัย ทนผล. (2542) การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : แนวคิดและวิธีการ : เอกสารประกอบการ
สอนวิชา พท 322 Ecotourism management : concepts and practices. กิจกรรม
การท่องเที่ยวนิเวศ เชียงใหม่ : สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยแม่โจ้ .
- _____. (2543). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว,
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ปิยาภรณ์ รัตนเกษญา. (2541). การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของ
นักท่องเที่ยวที่พักค้างแรมและไม่ค้างแรมในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิมลพรรณ ลาภยงยศ. (2541). การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น : กรณีศึกษา
เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัศตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์. (2545). การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พันธุ์ทิพย์ อธิปัญญพงษ์. (2543). บทบาทของมัคคุเทศก์ในการส่งเสริมจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของ
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). เชียงใหม่ : โครงการศึกษาวิจัย
การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มิศรา สามารถ. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ : รายงานผลการศึกษาวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ.
- ยศ สันตสมบัติและคณะ. (2544). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการ
จัดการทรัพยากร. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาองค์ความรู้ และศึกษานโยบายการจัดการ
ทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย.
- ยูวดี นิรันดร์ตระกูล. (2547). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย
(พ.ศ.2548-2549). วันที่ค้นข้อมูล 14 เมษายน 2547. เข้าถึงจาก [http://www2.tat.or.th/
tat/e-journal](http://www2.tat.or.th/tat/e-journal).
- ธรรณกร ศิริกานนท์.(2541, เมษายน-มิถุนายน). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการพัฒนาป่าชุมชน.
จุลสารการท่องเที่ยว, 17(2),38-49.
- วจินี แสงสว่าง. (2535). พฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการรักษาความสะอาดเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ. (2548). การพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
แบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย. (2550). การจัดการตลาดสมัยใหม่. (เอกสารอัดสำเนา) ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณภา ศิลปอาษา. (2544). “หน่วยที่ 10 องค์การที่บทบาทต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. นนทบุรี :
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ศิริพันธุ์ ไพโรจน์รัตน์. (2543). ความพร้อมของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการ
ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ :
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริรักษ์ ป้อมแมนปิ่น .(2540) .ความรู้ของผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ : ศึกษากรณีผู้ปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานของรัฐ และ
หน่วยงานเอกชน. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
สิ่งแวดล้อม, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สาทิศ สุขผ่องศรี. (2543). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวัง ตำบลกำไล
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ :วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.
สถาปัตยกรรมศาสตร์ (การวางผังเมือง), บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2544). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนา
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
(พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2537). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และการจัดทำ
แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว ของหมู่เกาะและชายฝั่งทะเล จังหวัดตราด.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยสังคม. (2547). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแม่กำปอง กิ่ง อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่.
เชียงใหม่ : โครงการพัฒนาการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในภูมิภาค
กลุ่มแม่โขง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และคณะ. (2546). การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ให้ชุมชน
เกาะช้าง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว. ชลบุรี :
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมเกียรติ วรรณวัฒน์.(2539, บทคัดย่อ). ความรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ :
ศึกษากรณีนักศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ :
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, คณะสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สถัญญ์ แสงอรัญญา. (2541). *ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทธิชัย อบอุ่น,พระมหา. (2540). *การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายน้ำลำน้ำกก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัตรา แก้วมุกดา. (2545). *วิสัยทัศน์ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรศักดิ์ ขุนณรงค์. (2539). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2546). *เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ.
- อาธิป เหมือนสุดใจ และคณะ. (2546, พฤษภาคม-สิงหาคม). *การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด*. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 9 (2), 128-144.
- อุคร วงษ์ทับทิม และสุภาวดี ทราพรวานิชย์. (2545). *ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม ตำบลแม่สี อำเภอบ้านไร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก ก

แบบประเมินผล

โครงการวิจัย “ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืน
ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวที่พักแรมแบบโฮมสเตย์”

คำชี้แจงกรุณาใส่เครื่องหมาย✓ และแสดงความคิดเห็นลงในช่องคะแนนที่ท่านพิจารณาว่าเหมาะสม

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ					
2. การนำไปใช้จริง					
2.1 ด้านการบริการ					
2.2 ด้านการตลาด					
2.3 ด้านภาษาอังกฤษ					
2.4 ด้านการบัญชีและการเงิน					
3. การได้ฝึกปฏิบัติจริง					
4. การได้แลกเปลี่ยนความรู้/ ความคิดเห็น					
5. วิธีการบรรยาย สนุกไม่น่าเบื่อ					
6. เนื้อหาน่าสนใจ					
7. ระยะเวลาเหมาะสม					
8. บริการอาหารว่าง/ อาหารกลางวัน					
9. สถานที่สะอาดและเหมาะสม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

รายชื่อผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ชื่อโฮมสเตย์
1	นางสาวศิรินาถ กงบำณู	เกาะช้างคันทรี่โฮน
2	นางสวิง สวัสดิผล	ลุงต๊อบท้าว
3	นางสาวจำปา ภู่มะณีย์	
4	นางคารา ขุนสนธิ	ชายทะเลโฮมสเตย์
5	นางสาวนภาลักษณ์ หงษ์ร่อน	นภาลักษณ์โฮมสเตย์
6	นางสมบุญ ขุนสนธิ	ศรารุชโฮมสเตย์
7	นายสงวน ฮวนนรินทร์	
8	นายสุเมธ สิทธิถาวร	ตึกแดนโฮมสเตย์
9	นายถนอมศักดิ์ เฉิดฉาย	
10	นายสว่าง กัญญรัตน์	
11	นายจรัส สิงโตทอง	จรัสโฮมสเตย์
12	นางจันทร์เพ็ญ เชื้อแก้ว	วชิโฮมสเตย์
13	นายมานพ พืงภัทดิ์	
14	นายมานิช กาญจกมล	มานิชโฮมสเตย์
15	นายนิพนธ์ แดงชมพู	พรพลโฮมสเตย์
16	นางสำเนียง หนองบัวบน	สมบัติของเป็ดโฮมสเตย์
17	นางวัชรินทร์ เวชศาสตร์	
18	นางสาวนัชพันธ์ หนองบัวบน	สมบัติของเป็ดโฮมสเตย์
19	นายไพรวลัย ขุนสนธิ	ศรารุชโฮมสเตย์
20	นายมนชัย ขุนสนธิ	ศรารุชโฮมสเตย์
21	นายสุรียน สวัสดิผล	ลุงต๊อบท้าว
22	นางรำพรรณ กงบำณู	
23	นางลาวัลย์ กัญญรัตน์	

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกการสังเกต

1. ในห้องพัก

- สภาพเตียง และที่นอน (ความกว้าง×ยาว×สูง, ความใหม่-เก่า, วัสดุที่ใช้ทำเตียง/ที่นอน ฯลฯ)
-
- ขนาดห้องพัก (ความกว้าง×ยาว×สูง).....
- จำนวนห้องพัก.....
- ประเภทของห้องพัก (ห้องเดี่ยว,รวม,ความจุ).....
- การตกแต่ง (โต๊ะ,เก้าอี้, ไฟฟ้า, โคมไฟ, ปลั๊กไฟ, วัสดุตกแต่ง)
-
- ระบบประปา (ก๊อกน้ำ, ความสะอาด, ประปาชนบทหรือไม่ ฯลฯ)
-
- สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น แอร์ พัดลม หน้าต่าง กระจก ห้องน้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ
-
- สิ่งจำเป็นในห้องพัก เช่น สบู่ ครีမ်/แชมพูสระผม ผ้าเช็ดตัว ถังขยะ กระจายชำระ ฯลฯ
-
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-

2. รอบนอกห้องพัก

- ห้องอื่น ๆ (ห้องอาหาร, ห้องนั่งเล่น).....
- การจัดวางสิ่งของ (เป็นระเบียบ, หยิบใช้ง่าย, รกรุงรัง, สะอาดตา ฯลฯ)
-
- สิ่งตกแต่ง ฯลฯ (ความเป็นระเบียบ/สะอาด/เรียบง่าย)
-
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
-

3. รอบ ๆ โฮมสเตย์

- ภูมิทัศน์รายรอบ.....
- ระบบกำจัดของเสีย/ขยะ.....
- อยู่ติดชายหาด/ ทะเล ด้านทิศ เติบโตได้ไหม.....
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)

นายวุฒิชชาติ สุนทรสมัย
Mr. VUTTHICHAT SOONTHONSMAI

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 ภาควิชาบริหารธุรกิจ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตำแหน่งบริหาร

รองคณบดีฝ่ายวางแผนและวิจัย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา บางแสน ชลบุรี 20131
โทรศัพท์ 0-3874-5900 ต่อ 2371,2397
โทรสาร 0-3839-3264

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2527	สถิติศาสตรบัณฑิต (สถิติประยุกต์,
บริหารธุรกิจและการประกันภัย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2531	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2533	วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยสื่อสารมวลชน)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2541	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2541	MBA. University of Mississippi, Mississippi, USA.
พ.ศ. 2544	DBA (Marketing and International Business)
Nova Southeastern University, Florida, USA.
พ.ศ. 2544	Professional Certified Marketer (PCM)
American Marketing Association, USA.

ประสบการณ์ด้านการวิจัย

- พ.ศ. 2525 นักวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพประมง : ศึกษากรณีชาวประมง ต.ปากน้ำประแสร์ และ ต.พังราด จังหวัดระยอง ทุนอุดหนุนจากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2527 นักวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง การใช้พื้นที่ให้เป็นประโยชน์ของชุมชนชานกรุงเทวมหานคร ทุนอุดหนุนจากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2540 นักวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง Consumer's Profile of Oxford Newspaper, Mississippi, USA. ทุนอุดหนุนจาก University of Mississippi
- พ.ศ. 2545 ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการวิจัย เรื่องการสำรวจทัศนคติและความนิยมในการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง: ศึกษากรณีผู้ฟังในเขตจังหวัดชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียง วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา ทุนอุดหนุนจากบริษัทซันไรด์เรดิโอ จำกัด
- พ.ศ. 2545 หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่องการสำรวจทัศนคติและความนิยมในการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง: ศึกษากรณีผู้ฟังในเขตจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดใกล้เคียง วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา ทุนอุดหนุนจากบริษัทซันไรด์เรดิโอ จำกัด
- พ.ศ. 2546 หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการซื้อและกระบวนการยอมรับผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตภาคตะวันออก : ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรีระยอง ปราจีนบุรีและฉะเชิงเทรา ทุนอุดหนุนจาก งบรายได้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- พ.ศ. 2546 หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การสำรวจพฤติกรรมและลักษณะการเดินทางภายในประเทศ ภาคกลางและภาคตะวันออก ประเทศไทย 2546 ทุนอุดหนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา
- พ.ศ. 2547 หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้าน

การท่องเที่ยวพักผ่อนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบ โฮมสเตย์
กรณีศึกษาตำบลตะพง จังหวัดระยอง ทนุอุคหนุนจากสำนักงาน
คณะกรรมการ การอุดมศึกษา

พ.ศ. 2548

หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และ
ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้าน
การท่องเที่ยวพักผ่อนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบ โฮมสเตย์
กรณีศึกษาตำบลเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด ทนุอุคหนุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา

พ.ศ. 2548

หัวหน้าโครงการวิจัยสถาบัน เรื่องการติดตามและประเมินผล
การทำวิจัยในชั้นเรียนของอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ทนุอุคหนุนจากงบเงินรายได้
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ร่วมวิจัย

1. ชี้อ-สุกถ (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งปัจจุบัน

ว่าที่ร้อยตรีธนาวุฒิ โรจนรุ่งทวี

Act. Sub Lt. Tanawut Rojanarungtawee

อาจารย์ ภาควิชาบริหารธุรกิจ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2544

บริหารธุรกิจบัณฑิต (การตลาด)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ.2546

ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

พ.ศ.2548

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวเกศริน อิ่มเล็ก
(ภาษาอังกฤษ) MISS KEDSARIN IMLEK
- ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการศึกษา ภาควิชาบริหารธุรกิจ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ประวัติการศึกษา
- พ.ศ. 2541 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)
มหาวิทยาลัยบูรพา
- พ.ศ.2544 การศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
มหาวิทยาลัยบูรพา
- ประสบการณ์ด้านการวิจัย
- พ.ศ.2545 นักวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง ปรัชญาและแนวทางปฏิบัติขั้นตอน
การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่น ทุนอุดหนุนจาก
ทบวงมหาวิทยาลัย
- พ.ศ.2548 นักวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง
และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจ
ด้านการท่องเที่ยวแพคเกจจิ้งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบ
โฮมสเตย์ กรณีศึกษาตำบลตะพง จังหวัดระยอง ทุนอุดหนุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา